

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

VZTAHY EU A ŠVÝCARSKA
Relations Between the European Union and Switzerland

Student: Bc. Martina Čermáková

Studijní program: Hospodářská politika a správa – Eurospráva

Vedoucí diplomové práce: Ing. Radomír Kaňa, Ph. D.

Ostrava 2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Student: **Bc. Martina Čermáková**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210T004 Eurospráva

Specializace: 00 Eurospráva

Téma: **Vztahy EU a Švýcarska**

Relations Between the European Union and Switzerland

1. Úvod
 2. Politicko – ekonomická charakteristika Švýcarska
 3. Vývoj vzájemných vztahů EU a Švýcarska
 4. Současné vztahy EU a Švýcarska – možnosti budoucího vývoje
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Odborná literatura:

CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 709 s. ISBN 80-7179-804-5.

KAUFMANN, B. *Guidebook to Direct Democracy in Switzerland and Beyond*. 1. vyd. Amsterdam: Initiative & Referendum Institute Europe, 2005. 286 s. ISBN 90-809231-1-7.

Swiss Federal Statistical Office. *Statistical Data of Switzerland* [online]. 2009, [cit. 2009-09-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/themen/00/01/blank/02.Document.118089.pdf>>.

Vedoucí: Ing. Radomír Kaňa, Ph. D.

Datum zadání: 20. listopadu 2009

Datum odevzdání: 30. dubna 2010

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně a všechny použité zdroje uvádím ve své práci.

Dne 30. 4. 2010, Ostrava

.....
Bc. Martina Čermáková

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D. za odbornou pomoc.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	POLITICKO – EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA ŠVÝCARSKA	9
	2.1 Historie Švýcarska	9
	2.2 Základní charakteristika Švýcarska	12
	2.3 Administrativně – správní členění Švýcarska	13
	2.4 Švýcarský politický systém	14
	2.5 Ekonomická charakteristika Švýcarska	16
	2.5.1 Zahraniční obchod Švýcarska	21
	2.6 Specifika Švýcarska	25
3	VÝVOJ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ EU A ŠVÝCARSKA	30
	3.1 Postavení Švýcarska v ESVO	31
	3.2 Evropský hospodářský prostor	33
	3.3 Formy spolupráce Švýcarska s EU	36
	3.3.1 Bilaterální dohody I. mezi EU a Švýcarskem	36
	3.3.2 Švýcarské iniciativy	39
	3.3.3 Bilaterální dohody II. mezi EU a Švýcarskem	40
	3.4 Zapojení Švýcarska do Schengenského prostoru	43
4	SOUČASNÉ VZTAHY EU A ŠVÝCARSKA – MOŽNOSTI BUDOUCÍHO VÝVOJE	47
	4.1 Vliv globální krize na švýcarskou ekonomiku	47
	4.1.1 Dopady globální krize na švýcarský bankovní a finanční sektor	47
	4.1.2 Oživení švýcarského hospodářství	50
	4.2 Současné postavení Švýcarska ve světové ekonomice	53
	4.3 Vztah švýcarských politických stran a kantonů k evropské integraci	54
	4.3.1 Referenda a postoj kantonů	54
	4.3.2 Postoj švýcarských politických stran ve vztahu k EU	57
	4.4 Možnosti vstupu Švýcarska do EU	62
	4.4.1 Souhrn předpokladů a rizik vstupu Švýcarska do EU	64
5	ZÁVĚR	69
	Seznam použitých zdrojů	72
	Seznam zkratk	79

Seznam grafů, tabulek a obrázků.....	80
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	81
Seznam příloh.....	82

1 ÚVOD

Švýcarsko zaujímá v evropském kontextu velmi výjimečnou pozici. Nejen, že se jedná o multikulturní stát s mnoha národnostními entitami, ale také vyznávané hodnoty, na kterých tolik lpí, se od principů dnešní stále se více integrující Evropy poměrně odlišují. V době, kdy evropské státy předávají část své suverenity a společně spolupracují v zájmu vytvoření konkurenceschopné a sjednocené Evropy, Švýcarsko stojí stranou v duchu svých tradic, kterými jsou neutralita, suverenita, přímá demokracie a rozsáhlé pravomoce kantonů.

Hlavním cílem mé diplomové práce je analyzovat ekonomicko - politické vztahy EU a Švýcarska s důrazem na formu spolupráce a vzájemné přibližování. **Dílčím cílem** práce bude zhodnotit dopad světové krize na švýcarské hospodářství – zejména na finanční a bankovní sektor, včetně opatření, která byla v návaznosti na tuto situaci přijata a jejich následků. Zvláště pak budu konkrétně sledovat, jak jednotlivé švýcarské politické strany ovlivnily výsledky referend v návaznosti na agendu EU. **Hypotézou** práce je tedy otázka, zda a jaký má v současnosti nejsilnější Švýcarská lidová strana vliv na utváření názoru občanů ve vztahu k EU, jakými hesly a motivy si dokáže získat podporu obyvatelstva?

Práce se bude zabývat příčinami, proč si Švýcarsko vůči evropské integraci zachovává určitou míru izolace, ale také jaké výhody si díky této neutrální pozici vydobylo. Je však taková situace dlouhodobě udržitelná? Bude EU požadovat ze strany Švýcarska větší míru integrace jako oplátku za poskytované výhody? Proč se Švýcarsko tolik brání začlenění se do evropské integrace? Při zpracovávání této práce budu postupně získávat odpovědi na tyto položené otázky.

První část práce popisuje historický vývoj a základní charakteristiku oblasti. Mezi specifika státu nepochybně patří administrativně-správní členění, kde významnou roli hrají neobvyklý politický systém a rozsáhlé pravomoce švýcarských kantonů. Nejvíce budu věnovat pozornost ekonomické stránce, kdy budu analyzovat tradiční obory a priority švýcarského národního hospodářství. Švýcarsko je proexportně orientovaná ekonomika se silnými vazbami na státy EU. V závěru této části představím členství Švýcarska v některých mezinárodních organizacích a neopomenu také specifika země, mezi nimiž mne zaujal především miliční systém, trh práce a švýcarská bankovní struktura.

Ve druhé části specifikuji vývoj vzájemných vztahů EU a Švýcarska, které jsou výjimečné v mnoha ohledech. Ačkoliv je Švýcarsko členem druhé největší evropské integrace ESVO, přesto se zvláště v posledních dvou dekadách stále více přibližuje EU jak

ekonomicky, tak postupně i politicky. Proto se mělo stát přirozeným vyústěním této kooperace švýcarské podání žádosti o vstup do EU a účast země v Evropském hospodářském prostoru. Dalším důležitým prvkem spolupráce a alternativou vzájemného přibližování se staly tzv. bilaterální dohody, které vymezují kooperaci ve stanovených a pro obě strany přijatelných sektorech, čímž se v této kapitole budu také blíže zabývat.

Třetí kapitola je věnována postavení Švýcarska v současně přetrvávající globální krizi, která propukla ve druhé polovině roku 2008. Ve Švýcarsku se dopady krize projeví zvláště ve finančním a bankovním sektoru, proto se zaměřím na vývoj a způsob, jakým se země s touto skutečností dokázala vypořádat. Další sledovanou oblastí v této části bude popis vztahů švýcarských politických stran a kantonů k evropské integraci. Švýcaři se ve všech zásadních otázkách rozhodují prostřednictvím referend, kterých i ve vztahu k EU proběhlo několik. Jejich výsledky odrážejí sympatie, případně antipatie obyvatel kantonů vůči řešené problematice, což bude hlavní náplní této kapitoly. V úplném závěru práce budou shrnuta rizika a předpoklady členství Švýcarska v EU.

2 POLITICKO - EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA ŠVÝCARSKA

2.1 Historie Švýcarska

Historie Švýcarska sahá hluboko do starověku, kdy k Luzernskému jezeru v oblasti středního Švýcarska přišly v **1. st. př. n. l.** keltské kmeny **Rétů a Helvetů**. V **r. 58 př. n. l.** se Helvéti vydali na jihozápad do Galie, ale Caesarovi římsí legionáři je zastavili a připojili toto území ke Galii, která byla kolonií Římské říše. Z původně helvétského území tak Ceasar vytvořil provincii **Helvetia**. Odtud také pochází i stejnojmenný latinský název země. O 50 let později dobyly legie i východní část kmenu Rétů a ta se jako kolonie **Raetia** stala rovněž součástí Římské říše. Římská kolonizace přinesla podobně jako v jiných zemích novou kulturu, jazyk a osídlování. Pozůstatkem spojení kultury Rétů a Románů zůstává starobylý jazyk rétorománština, ke kterému se v dnešní době hlásí přibližně 1 % Švýcarů.

Po zániku mocné Římské říše¹ se na území vyskytovaly germánské kmeny Alemanů, Burgundů a Langobardů. Boj o švýcarské území vyhrály dva kmeny, na východě se usadil germánský kmen Alemanů a západní část připadla Burgundům. Hranici mezi těmito kmeny tvořila švýcarská řeka Sarine, která je i dnes symbolem a tvoří přírodní hranici mezi německy a francouzsky mluvící částí země.

V roce **534 n.l.** si však švýcarské území vybojoval jiný germánský kmen, a to kmen Franků. V tomto období se také velice významně šíří křesťanství. Za vlády franského krále **Karla Velikého**² na přelomu 8. a 9. století bylo švýcarské území součástí Svaté říše římské, díky čemuž zde byla budována mnohá opatství, což velkou měrou přispělo ke vzniku středisek kultury a vzdělání. [67], [68]

Rok 1291 znamenal pro švýcarský národ boj o zachování práv a boj proti politice Habsburků. **1. srpna 1291** se tři centrální švýcarské kantony Schwyz, Uri a Unterwalden spojily, aby svou svobodu a nezávislost uchránily proti Habsburkům³. Díky této události se stal 1. srpen státním svátkem. Společně tyto kantony vytvořily tzv. **Věčný spolek** a založily Spříseženstvo, čímž v podstatě položily základy vzniku švýcarské konfederace.

¹ Roku 395 n.l. byla Římská říše vlivem nájездů barbarů rozdělena na Západořímskou a Východořímskou říši. V roce 476 Germán Odoaker sesadil z trůnu posledního římského císaře Romula Augusta, což je považováno za okamžik zániku Západořímské říše.

² Karel Veliký vládl mezi lety 768 - 814

³ O boji proti Habsburkům vypráví i známá legenda o Vilému Tellovi, který podle pověsti sestřelil šípem jablko z hlavy svého syna.

Nejdříve se tento celek všeobecně nazýval helvétská konfederace, až později byla přejmenována na švýcarskou zemi. Ve 14. století pak toto Společenství porazilo Rakousko ve třech válkách o švýcarskou nezávislost a postupně tak mohlo slít a rozšiřovat se o další kantony až na osm kantonů o Luzern (1332), Curych (1351), Glarus, Zug (1352) a Bern (1353). Název celé oblasti zvolili obyvatelé podle města Schwyz a zároveň jednoho z kantonů, odtud později vznikl název země Švýcarsko. Za **burgundských válek (1474 - 1477)** slavila konfederace švýcarských kantonů celou řadu vítězství proti Karlu Smělému - u Grandsonu, u Murtenu, u Nancy. [67], [68]

Švýcarské území se nadále rozšiřuje, v **roce 1481** se ke Společenství přidružují kantony Fribourg a Solothurn a na začátku **16. století** přibývá ještě Basel, Schaffhausen a Appenzell. Curych se stal vůdčím kantonem, centrem celého soustátí, kde byly mimo jiné svolávány důležité sněmy.

Švýcaři byli považováni za odvážné a udatné bojovníky, přesto ne vždy dokázala jejich vojska zvítězit a zejména je pamatována porážka švýcarských kantonů francouzským vojskem v **roce 1515 v bitvě u Marignana**, ve které padlo přibližně 12 tisíc vojáků. Následujícího **roku 1516** byla podepsána Smlouva o trvalém míru s Francií, důsledkem byl konec mocenské švýcarské politiky, avšak o to výrazněji poté Švýcarsko razí politiku neutrality. Na konci 16. století byla Švýcarská konfederace tvořena již 13 kantony.

Švýcarsko bylo v **15. a 16. století** výrazně ovlivněno zejména humanistickými ideály a také protestantskou reformací. K hlavním reformačním švýcarským centrům patřila především **Basilej v čele s Erasmem Rotterdamským⁴, Curych s Ulrichem Zwinglim⁵ a Ženeva s Janem Kalvínem⁶.**

V Curychu začíná reformace v **roce 1522** právě pod vedením Ulricha Zwingliho (1484 – 1531), kdy názory městské curyšské rady byly v souladu s evangelickým kázáním a s postupným odstraňováním nebiblických elementů v církevním životě. Toto období je mimo jiné provázáno také obrazoborectvím⁷. Zwingli řeší otázku obrazu Poslední svaté večeře od Leonarda da Vinciho, jelikož pokus o nalezení společného stanoviska při Marburských náboženských rozhovorech⁸ v roce 1529 ztroskotal právě na otázce Svaté večeře. Zwingli chápal Večeři Páně především jako názornou připomínku Kristovy oběti.

⁴ Holandský filolog a filosof (1467 – 1536).

⁵ Švýcarský humanistický teolog.

⁶ Švýcarský teolog francouzského původu, vycházejí z protestantského učení německého teologa, kazatele a reformátora **Martina Luthera**.

⁷ Označuje původně hnutí, snažící se v náboženství, zejména v křesťanství odstranit náboženské obrazy a ikony.

⁸ Jejich cílem bylo dosažení jednoty protestantských hnutí kvůli posílení jejich politické pozice.

Napjatá náboženská situace ve Švýcarsku vyústila v občanskou válku, jejíž obětí se stal sám Ulrich Zwingli. Následovníkem Zwingliho se stal jeho učenec **Heinrich Bullinger** (1504 – 1575).

Jan Kalvín (1509 – 1564), pronásledován za své názory ve Francii, přichází v roce 1533 do Švýcarska, v roce 1536 se usazuje v Ženevě, prosazuje zde svou radikální reformaci a buduje teokracii, tedy propojení náboženství s politickým životem. Pilířem Kalvínova učení je predestinace neboli předurčení člověka buď ke spáse, nebo k zavržení. Později v roce 1549 Kalvín a Bullinger uzavírají společné vyznání a vytvářejí jednotnou švýcarskou reformovanou církev. [7]

Švýcarské kantony si svou neutralitu také udržely během třicetileté války (1618 – 1648). Konfederace podalpských měst byla jako suverénní stát oficiálně uznána **Vestfálským mírem roku 1648**. V roce 1798 zaniklo Spříseženstvo neboli Věčný spolek a místo něj Francouzi pod vládou Napoleona Bonaparta zřídili Helvétskou republiku. Bonaparte dal nové republice také ústavu, na jejímž základě bylo k zemi připojeno dalších šest kantonů. Po pádu Napoleona Bonaparta území postupně obsazují Rusové, Rakušané a Prusové. Švýcarské kantony však v roce **1813 vyhlásily tzv. věčnou neutralitu**, ale až v **roce 1815 na Vídeňském kongresu** bylo Švýcarsko uznáno ostatními evropskými mocnostmi jako neutrální stát. Území Švýcarska se rozšiřuje ještě navíc o Ženevu, Neuchatel a Wallis. Následně pak v **roce 1848** byla schválena a přijata švýcarská ústava, čímž se švýcarské kantony přeměnily na jednotný federativní stát. Ústava také zavedla systém dělby pravomocí mezi místními, kantonálními a federálními orgány a Bern se stal hlavním městem Švýcarska. Tento systém správního řízení je s úpravami z roku 1874 platný dodnes.

I když byla během první i druhé světové války mobilizována švýcarská armáda i lid, zachovalo si Švýcarsko neutrální stav. V první světové válce působilo Švýcarsko pouze prostřednictvím **Červeného kříže**⁹. Ve druhé světové válce Švýcarsko reagovalo na nacistickou německou invazi do Polska mobilizací asi 430 tisíc vojáků. Švýcarská armáda byla pod vedením generála **Henri Guisana**¹⁰. Nacistické Německo načrtlo plány

⁹ V roce 1863 založil obchodník z Ženevy Henry Dunant Červený kříž - humanitární hnutí v podobě mezinárodní neziskové organizace.

¹⁰ **Henri Guisan (1874 – 1960)** – generál švýcarské armády během 2. světové války, je pamatován díky efektivní mobilizaci švýcarské armády a také, že pomohl vytvořit švýcarskou resistenci proti případné německé invazi v r. 1940, i když švýcarská armáda čítala pouze 430 tisíc vojáků. Pokud by však bylo Švýcarsko napadeno, vojáci by se uchýlili do Alp a zde by likvidovali německou armádu formou guerillového boje.

napadení Švýcarska, byla připravována **operace Tannenbaum**, ale invaze nebyly nikdy uskutečněny.

Právě však vojenská neutralita země lákala všechny zúčastněné strany válek ke špionáži, obchodu, ale také využít postavení země v rámci diplomacie a jako azyl pro uprchlíky¹¹. Neutralita v době světových válek Švýcarsku velice prospěla, jelikož nemuselo projít náročným procesem obnovy jako jiné evropské země zdevastované válkou. Přesto docházelo ke spekulacím, že některé švýcarské banky spolupracovaly s nacistickým režimem zvláště prostřednictvím obchodu se zlatem švýcarské národní banky. Zlato bylo drancováno od Židů zabitých v holocaustech a stalo se předmětem pozornosti veřejnosti v letech 1995 a 2000.

Až v roce 1971 získaly švýcarské **ženy volební právo**. V roce **1979** byl také vytvořen poslední kanton Jura, který vznikl odtržením území od kantonu Bern.

V novodobých mezinárodních vztazích ctí Švýcarská konfederace doktrínu univerzální neutrality, což je také důvodem její absence účasti v mnoha mezinárodních organizacích a jiných institucích. V roce 1963 se Švýcarsko stalo členem Rady Evropy. Díky tomu také ihned nevstoupilo do Organizace spojených národů OSN, neboť toto členství bylo v roce 1986 odmítnuto referendem. Až v roce 2002 bylo Švýcarsko oficiálně přijato za člena OSN na základě lidového hlasování. Od r. 1973 má Švýcarsko dohodu s Evropským hospodářským společenstvím o postupném zavedení volného obchodu průmyslovým zbožím, avšak do Společenství nevstupuje, protože by to bylo v rozporu s jeho politickou neutralitou (viz. kapitola 3). [23]

2.2 Základní charakteristika Švýcarska

Švýcarská konfederace¹² patří mezi státy střední Evropy, svou rozlohou zaujímá **41 293 km²** území a je tedy řazena mezi nejmenší státy Evropy. Celková délka švýcarských **hranic činí 1 892 km** a dělí se o ně s pěti sousedícími státy. Na jihu s Itálií o délce 746 km, na západě sousedí s Francií v délce 575 km, na severu s Německem s hranicí 364 km, východní hranice s Rakouskem tvoří 165 km a nejkratší hranici má Švýcarsko s Lichtenštejnskem o délce 42 km.

Celkový počet obyvatel podle posledního sčítání lidu v roce 2007 činil **7, 591 mil.**, každým rokem však počet obyvatel díky značné imigraci stoupá. Průměrná **hustota**

¹¹ Během druhé světové války byl ve Švýcarsku uznán azyl 26 tisícům Židům a jiným uprchlíkům.

¹² Mezinárodní značka CH

obyvatel je 240 obyvatel/km². Migrace je ve Švýcarsku poměrně velký problém, jelikož z celkového počtu obyvatel tvoří přibližně 20,7 % právě přistěhovalci a tento trend se neustále zvyšuje.

Úředními jazyky země je švýcarská němčina, tzv. **Schwiitzer Deütsch** (63,7 % obyvatel), **francouzština** (20,4 %), **italský jazyk** (6,5%), **rétorománský**¹³, tzv. **rétský prajazyk** (0,5 %), který je značně ovlivněn latinou a pak také ostatní jazyky (9 %). Přesto se jednacím jazykem stala angličtina a v zemi se můžeme setkat s dalšími 46 jazykovými skupinami, z nichž jsou nejvíce zastoupeny srbština a chorvatština (1,4 %), ale také albánština a portugalština (1,3 %). [67]

Jelikož Švýcarsko uznalo na svém území čtyři úřední jazyky, jeho oficiální název má více podob. V německém jazyce zní **Schweizerische Eidgenossenschaft**, **Schweiz**, ve francouzštině **Confédération Suisse**, **La Suisse**, v italštině **Confederazione Svizzera**, **Svizzera** a rétorománštině pak **Confederaziun Svizra**, **Svizra**. Na okraj je možno zmínit anglický oficiální název země **Swiss Confederation**, v českém jazyce se běžně používá výraz **Švýcarská konfederace** nebo zkráceně **Švýcarsko**.

Co se náboženského vyznání týče, klasicky převládá katolická církev (41,8 %), z historie výrazně přetrvává protestantství (35,5 %), ale také se zde můžeme setkat s 4,3 % vyznavačů islámského náboženství. 9,9 % náleží zástupcům jiných náboženství a okolo 11 % obyvatelstva se považuje za ateisty.

Státní vlajka je tvořena již od roku 1848 bílým křížem na červeném podkladu čtvercového tvaru. Tvar obdélníku má pak od roku 1941 obchodní švýcarská vlajka. Státní znak je tedy až na tvar zcela totožný se státní vlajkou, kdy bílý kříž je v případě znaku umístěn na červeném štítě. Státní hymnou je od roku 1975 hudební skladba **Schweizerpsalm**, v překladu **Švýcarský žalm**. [7], [10]

Švýcarskou peněžní jednotkou je 1 švýcarský frank (1 CHF), který se dělí na 100 rappů.

2.3 Administrativně – správní členění Švýcarska

Hlavním městem Švýcarska je Bern. V centrální historické části města žije přibližně 130 tisíc obyvatel, i s aglomerací pak počet obyvatel dosahuje asi 350 tisíc. Dalšími významnými městy jsou Curych (366 tisíc obyvatel) - hospodářské, kulturní, bankovní

¹³ Uznán jako úřední jazyk v roce 1938

a obchodní centrum, Ženeva (186 tisíc obyvatel) - centrum mezinárodních organizací a diplomacie¹⁴ a Basilej (170 tisíc obyvatel)¹⁵ - farmaceutický a chemický průmysl, obchodní, průmyslové centrum a nachází se zde největší švýcarský říční přístav.

Švýcarsko je státním zřízením spolkovou federativní republikou. Federace jako celek disponuje celou řadou pravomocí, zejména v zahraniční politice, v záležitostech týkajících se obrany země, mezinárodních vztahů, měny, dopravy, zemědělství, energetiky, sociálního či celního systému.

Švýcarsko je dále tvořeno **26 kantony**. Tyto kantony mají vysoký stupeň samosprávy, mají svou vlastní vládu i parlament, ale také rozpočet a dokonce i ústavu. Samospráva kantonů se projevuje v mnoha oblastech. Mají svou vlastní policii, justici, vzdělávací a daňový systém nebo také zdravotnictví a výzkum. Kantony pak jednají na úrovni konfederace prostřednictvím Spolkové rady. Jednotlivé kantony jsou dále členěny na okresy. Okresy se dělí na obce, které řídí městská rada, v jejímž čele stojí starosta. Obcím náleží kompetence v oblasti životního prostředí a kultury. Švýcarsko má celkem 2773 obcí. [67], [68]

2.4 Švýcarský politický systém

Zákonodárnou moc ve Švýcarsku představuje **dvoukomorový parlament** (Bundesversammlung/Assemblée fédérale). Parlament je tvořen **Národní radou a Kantonální radou** (také nazývána Stavovská rada nebo Ständerat). Národní rada čítá 200 poslanců, kteří jsou proporčním systémem voleni podle počtu obyvatel v jednotlivých kantonech a to na čtyřleté období. Kantonální rada se skládá ze 46 poslanců, kde mají jednotlivé kantony své zástupce. Aby bylo schváleno rozhodnutí, je nutný nadpoloviční souhlas obou komor parlamentu, přičemž Národní rada zasedá pouze čtyřikrát ročně. Právo volit své zástupce do parlamentu mají občané starší 20 let. Ženy získaly volební právo až v roce 1971¹⁶.

¹⁴ V Ženevě mají sídlo tyto organizace: Světová obchodní organizace (WTO), Světová zdravotnická organizace (WHO), Mezinárodní unie pro telekomunikace (ITU), Mezinárodní organizace práce (ILO), Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO), Ekonomická a sociální rada OSN, Světová meteorologická organizace (WMO), Vysoký komisář OSN pro uprchlíky (UNHCR) a další.

¹⁵ Počet obyvatel zjištěn k r. 2005

¹⁶ Na kantonální úrovni to trvalo dokonce ještě déle. V roce 1990 bylo hlasovací právo pro ženy zavedeno i v kantonu Appenzell Innerrhoden a to i přes odpor voličů (mužů) rozhodnutím nejvyššího soudu.

Výkonná moc je ve Švýcarsku vykonávána 7člennou federální vládou, je nazývána **Spolková rada** (Bundesrat)¹⁷, která je každé čtyři roky volena spolkovým shromážděním. Předsedou Spolkové rady je spolkový prezident, kterého volí ze svého středu členové rady podle principu rotace vždy na jeden rok. Prezident tradičně reprezentuje zemi na mezinárodní scéně, přičemž ale i nadále plní svou původní funkci ministra daného rezortu. Nejdůležitější politické strany Švýcarska:

- **Sociálnědemokratická strana** (Sozialdemokratische Partei der Schweiz - SP)
- současným předsedou strany je **Christian Levrat**,
- **Liberálnědemokratická strana** (Freisinning - Demokratische Partei - FDP)
- současným předsedou strany je **Fulvio Pelli**,
- **Křesťanskodemokratická lidová strana** (Christlichdemokratische Volkspartei der Schweiz - CVP) - současným předsedou strany je **Christophe Darbellay**,
- **Švýcarská lidová strana** (Schweizerische Volkspartei - SVP)
- současným předsedou strany je **Toni Brunner**,
- **Švýcarská strana zelených** (Grüne Partei der Schweiz)
- současným předsedou strany je **Ueli Leuenberger**.

Poslední parlamentní volby v říjnu 2007 vyhrála Švýcarská lidová strana. Současným švýcarským prezidentem je **Hans-Rudolf Merz**.

Specifikem švýcarského politického systému je uplatňování přímé demokracie, zejména ve formě **referenda**. Rozhodování referendem se ve Švýcarsku využívá v podstatě při veškerých změnách ústavních zákonů i ústavy. Povinné je však referendum v otázkách ústavy a fakultativní je při změnách zákonů. Referendum je vyhlášeno vždy, když o něj zažádá nejméně 8 švýcarských kantonů nebo 50 tisíc oprávněných voličů, tedy občanů nad 20 let (viz příloha č. 2).

Dalšími formami přímé demokracie uplatňované ve Švýcarsku je **iniciativa**, kdy do 18 měsíců od jejího vyhlášení musí být získáno 100 tisíc podpisů oprávněných voličů anebo **petice**. [25]

¹⁷ Spolková rada je volena na základě principu **konkordance** tj. začlenění pokud možno největšího podílu stran do vlády. Momentálně mají strany podílející se na vládě (zastoupené ve Spolkové radě) 217 z 246 křesel v parlamentu.

2.5 Ekonomická charakteristika Švýcarska

Švýcarsko patří nepochybně k nejvyspělejším zemím světa. Podle zpráv Mezinárodního ekonomického fóra pravidelně obsazuje nejvyšší příčky mezi nejkonzurenceschopnějšími zeměmi světa. Kladně je hodnocena především produktivita práce, výkonné instituce, stabilita hospodářského prostředí nebo infrastruktura či švýcarské inovace. Také životní standard Švýcarů vzhledem k jiným evropským zemím je značně vysoký. Podstatná část národního důchodu je tvořena produktivitou a vysokou rozvinutostí struktury malých a středních podniků, které také vytvářejí okolo 80 % z celkového počtu pracovních příležitostí. Protipólem je pak významné postavení velkých švýcarských firem globálního významu. (viz příloha č. 3)

Tabulka č. 2.1 – Nejkonzurenceschopnější ekonomiky světa (r. 2008, 2009)

Rok 2008		Rok 2009		Vývoj
Pořadí	Stát	Pořadí	Stát	
1.	USA	1.	Švýcarsko	↑
2.	Švýcarsko	2.	USA	↓
3.	Dánsko	3.	Singapur	↑
4.	Švédsko	4.	Švédsko	–
5.	Singapur	5.	Dánsko	↓
6.	Finsko	6.	Finsko	–
7.	Německo	7.	Německo	–
8.	Nizozemí	8.	Japonsko	↑
9.	Japonsko	9.	Kanada	↑
10.	Kanada	10.	Nizozemí	↓
33.	ČR	31.	ČR	↑

Zdroj: [73], [74], vlastní úpravy

Švýcarsko uplatňuje otevřenou ekonomiku zejména v oblasti obchodu zboží, služeb a kapitálu se silnou orientací na export, přesto míra liberalizace švýcarské ekonomiky ještě nedosahuje úroveň otevřenosti trhů Evropské unie. Mezi chráněná odvětví švýcarského hospodářství patří zemědělství¹⁸, veřejné služby¹⁹ a také energetika.

¹⁸ Dolní komora parlamentu Národní rady v prosinci 2006 neschválila rychlejší tempo reformy zemědělské politiky, která by měla za následek přesunutí většího množství zemědělských subvencí do oblasti přímých plateb pro jednotlivé zemědělce a tím tak snížila ceny švýcarské zemědělské prvovýroby. Tzn., že ceny švýcarských zemědělských produktů budou mít stále vyšší ceny ve srovnání s produkty EU, proto se ze strany Švýcarska neočekává zvýšení zájmu na liberalizaci trhu s těmito výrobky.

¹⁹ Sektor telekomunikací – státní monopol operátor Swisscom; sektor poštovních služeb – vytvořen regulační úřad postReg, který je pod správou několika švýcarských ministerstev.

Švýcarské hospodářství je považováno za tzv. duální ekonomiku, jelikož na jedné straně disponuje vysoce konkurenceschopnými nadnárodními firmami, které jsou schopny obstát na mezinárodním trhu v oblasti bankovníctví, finančních služeb a farmaceutického průmyslu, a na straně druhé švýcarské firmy orientované výhradně na domácí trh, které jsou životaschopné pouze díky značné celní ochraně Švýcarska a monopolnímu postavení.

Švýcarské ekonomice je často vyčítána malá otevřenost, segmentace některých odvětví národního trhu, což způsobuje nedostatečnou konkurenceschopnost firem na domácím trhu. Je také třeba přijmout legislativní opatření v rámci demonopolizace trhu, která by se měla dotknout zejména oblasti telekomunikací, infrastruktury a energetiky. Tyto kroky jsou však prozatím v jednání.

Na počátku 90. let se Švýcarsko muselo přizpůsobovat periodě slabého ekonomického růstu. Od roku 1997 však švýcarská ekonomika zaznamenala zlepšení a ekonomický růst se začal postupně zvyšovat, i když se znatelným zpomalením. [65]

V minulých letech jsme mohli z makroekonomických ukazatelů vysledovat dlouhodobý příznivý vývoj švýcarské ekonomiky, až na míru nezaměstnanosti, která nepatrně vzrostla. Ekonomický růst je v případě Švýcarska trvale rostoucí díky jeho konkurenceschopnosti ve světě, značným inovacím a mezinárodně dobrému postavení švýcarských firem, a také rozvinutou a dobře pracující sítí bankovních a finančních služeb.

Bohužel tento příznivý vývoj byl narušen působením důsledků celosvětové finanční krize a samozřejmě tato skutečnost ovlivnila také švýcarskou ekonomiku, především její bankovní a finanční sektor (viz kapitola 4).

Tabulka 2.2 – Základní makroekonomické ukazatele Švýcarska

Ukazatel/Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
HDP v mil. CHF v běžných cenách	430 321	434 258	437 731	451 379	463 139	487 041	512 142
růst HDP v %	2	0,9	0,8	3,1	2,6	5,2	5,2
HDP/obyv. v CHF	59 068	59 139	59 112	60 554	61 742	64 444	67 223
vládní dluh ve vztahu k HDP	-0,1	-1,2	-1,7	-1,8	-0,7	1,0	1,1
Míra inflace	0,5	0,6	1,2	1,7	1,5	1,1	0,8
Míra nezaměstnanosti	1,9	2,2	2,9	3	3,1	2,7	3,5

Zdroj: [65], vlastní úpravy

Co se týče struktury švýcarského hospodářství, je zcela zřejmé, že zde výrazně převyšuje podíl služeb nad průmyslovou a zemědělskou výrobou na celkové tvorbě HDP. Z terciárního sektoru pak nejvíce dominuje oblast pojišťovnictví a bankovních služeb, informační technologie, poradenství pro podnikatelskou sféru a v posledních letech se velice významně rozvíjí také obor biotechnologie. [24]

Švýcarské zemědělství se vyznačuje zejména pěstováním cukrové řepy, brambor, olejových semen a obilí, přesto mnoho zemědělských komodit dováží, jelikož zemědělsky využívaných je jen 38 % území Švýcarska. Zemědělství zde má vysoké provozní náklady a patří také k nejvíce subvencovaným švýcarským odvětvím. Zemědělství příliš nezasahuje do přirozené krajiny země, protože si Švýcaři chtějí ponechat specifický vzhled přírodního prostředí a tak těžit z cestovního ruchu. Švýcaři se však zabývají také pěstováním biopotravin, kdy používají snížené množství ochranných látek a hlavně umělých hnojiv. Přesto zde přetrvává trvalý švýcarský problém vysokých cen produktů (zejména například sýrů a čokolády) ve srovnání s výrobky konkurenčních států, a s tím spojený i nízký export švýcarských plodin²⁰.

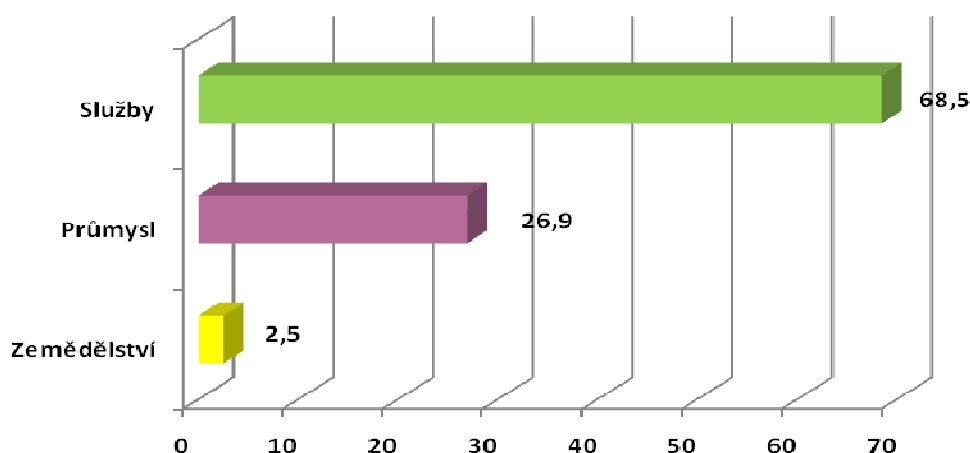
Sektor služeb je významný zejména švýcarským bankovníctvím a pojišťovnictvím. Švýcarsko má jeden z nespolehlivějších a nejpropracovanějších bankovních systémů na světě a patří tak k nejvyspělejšími oblastem národního hospodářství. Důvěru celého světa si tento sektor zasloužil díky své serióznosti, kvalitě, dodržování bankovního tajemství, ale také díky profesionálnímu chování zaměstnanců bank vůči svým klientům. Ve Švýcarsku dnes působí přibližně 70 bank s 2900 pobočkami. Největšími a nejvýznamnějšími bankami jsou **UBS (Union des Banques Suisses)** a **Credit Suisse**. Ve Švýcarsku se nachází také nesčetné množství soukromých bank a z důvodu podpory podnikání byly zřízeny také kantonální banky.

V oblasti pojišťovnictví je zde registrováno přibližně 215 pojišťovacích společností. O propojeném a kvalitním pojišťovacím systému, ale také vysokému životnímu standardu obyvatel svědčí také to, že objem pojištění na jednoho švýcarského obyvatele²¹ je zde téměř o 30 % vyšší než u zemí s největší mírou pojištění na světě, jako např. u Velké Británie. [24]

²⁰ Například Čokoláda (400 g) – 5 CHF = 77 Kč, Sýr (100 g) – 2,7 CHF = 42 Kč, ceny roku 2005 [54]

²¹ Průměrná míra pojištění na jednoho švýcarského obyvatele je 7 065 CHF [53]

Graf č. 2.1 - Podíl sektorů hospodářství na HDP Švýcarska (r. 2008, v %)

Zdroj: [65], vlastní úpravy

V sekundárním sektoru Švýcarska se mezi hlavní průmyslové sektory řadí farmaceutický průmysl, metalurgie a hutnictví, potravinářský, textilní a obuvnický průmysl, hodinářství nebo průmysl strojírenský. Švýčari sice musí velkou část surovin dovážet, ale jejich síla tkví v jejich efektivním zpracování.

V sektoru strojírenství vyniká především ve výrobě obráběcích strojů, různých lisů a brusek, také v oblasti soustružení a vrtání patří Švýcarsko k odborníkům v mezinárodním významu. I když Švýčari nevyrábí automobily, jsou pojmem ve výrobě automobilových součástek. Právě v automobilovém průmyslu spolupracují hlavně s německými firmami, např. výroba populárního vozidla Smart.

V oblasti metalurgie se Švýčari zaměřují především na výrobu oceli (firma Swiss Steel AG) a hliníku. Toto odvětví však v posledních letech zaznamenává menší rozvoj než průmysl strojírenský.

V průmyslu elektrotechnickém a optickém dnes působí přibližně 5 tisíc švýcarských firem, trh je však plně zasyčen, proto je zapotřebí značně posílit export výrobků odvětví. Zástupcem tohoto sektoru je např. společnost vyrábějící kontaktní čočky Ciba.

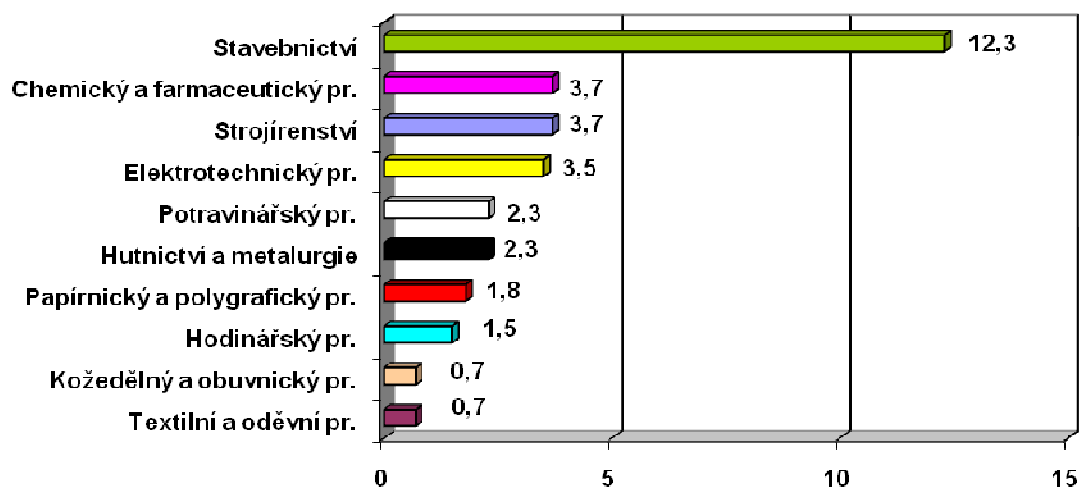
Ve farmaceutickém průmyslu jsou Švýčari považováni za jedny z nejlepších na světě. Švýcarské firmy drží mnoho patentů na různé originální léky, světovou špičkou jsou také ve výrobě generik. Bohužel však v posledních letech těmto firmám směle konkurují zejména rozvíjejících se asijské firmy, které tradičně vyrábějí s nižšími výrobními náklady. Biotechnologický sektor má své základny v Lausanne, Ženevě, Curychu a Basileji a vyniká především v imunologii, molekulární biologii, genomice. Prostředky na výzkum putují

zejména z rizikového kapitálu²². Mezinárodně nejznámějšími švýcarskými firmami zabývající se biotechnologií jsou Serono, Berner Biotech, Biogen, Debiopharm a Wertenstein. Roli zde hraje také rozsáhlá výroba dvou koncernů - Novartis a Roche. [24]

Z hodinářského průmyslu je třeba jmenovat zástupce kvalitně vyráběných a celosvětově známých hodinek standardní kvality firem Swatch Group, Tissot a Piaget SA nebo až po ty nejluxusnější Patek Philippe a Montres Rolex. Odběrateli této švýcarské produkce je zejména klientela ze Saudské Arábie, Ruska, Číny, Singapur a také prominenti z USA.

Potravinářský průmysl Švýcarska byl na nátlak WTO a EU liberalizován, a to především na trhu mléka a sýrů. Postupně byly snižovány dotace zemědělství a také odstraněny pevné ceny dané státem. Problémem totiž stále je, že domácí trh je zcela nasycen a Švýcarsko vyváží pouze 15 % své potravinářské produkce, jelikož ceny výrobků jsou mnohem vyšší než ceny konkurenčních výrobků zemí EU. To však nemění nic na tom, že je Švýcarsko proslulé výrobou sýrů a kvalitních čokolád například značky Nestlé, Lindt či Toblerone. [24]

Graf č. 2.2 - Podíl odvětví v sekundárním sektoru hospodářství (r. 2008, v %)

Zdroj: [24], [65], vlastní úpravy

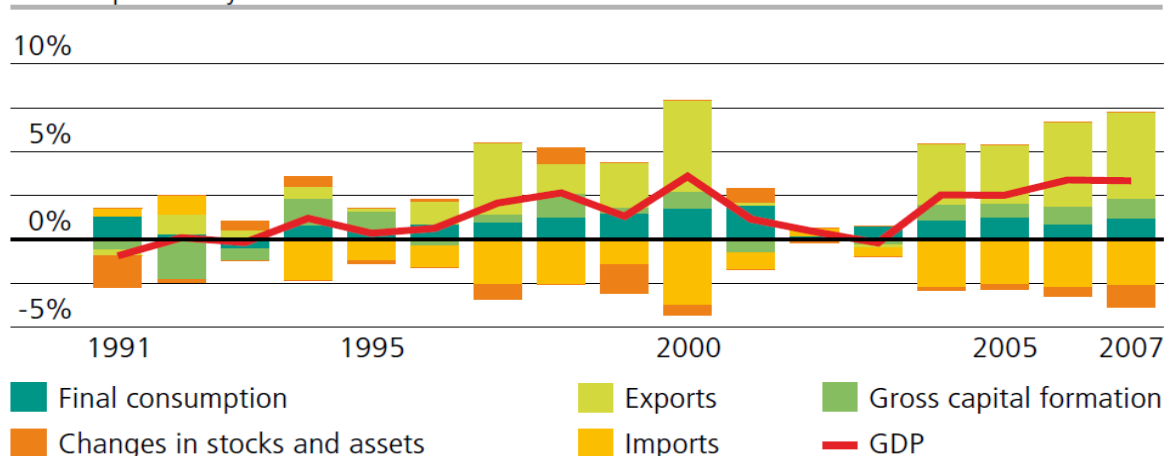
²²V roce 2006 činily přibližně 400 mil. amerických dolarů.

2.5.1 Zahraniční obchod Švýcarska

Hlavním pohonem švýcarské ekonomiky je od roku 1997 především sektor zahraničního obchodu, tedy export a import. Jako v každé ekonomice jde silný stabilní ekonomický růst ruku v ruce se vzkvétajícím zahraničním obchodem. Právě export byl jedním z komponentů HDP, který výrazně přispěl ke dvěma periodám rozkvětu švýcarské ekonomiky v poslední době, a to v letech 1997 - 2000 a 2004 – 2007 (graf č. 2.3).

Graf č. 2.3 – Skladba komponentů HDP ovlivňujících ekonomický růst

in % of previous year

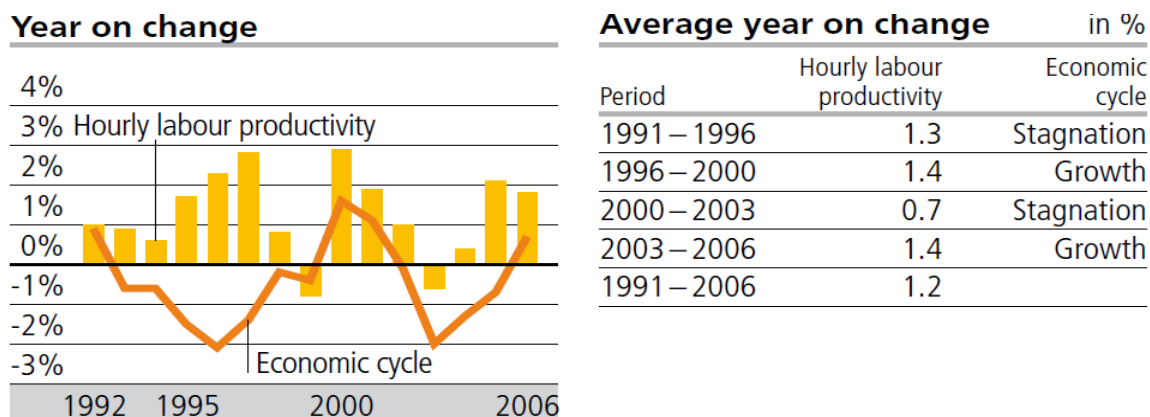

Zdroj: [65]

Kromě rostoucího významu exportu, čistý příjem ze zahraničí z práce a kapitálu v posledních letech výrazně stoupá. Toto také způsobilo, že růst švýcarského národního důchodu byl procentuálně vyšší než ekonomický růst Švýcarska, což také demonstrovalo rostoucí internacionalizaci švýcarské ekonomiky ve světě. Také to však mohla být známka následujících ztrát způsobených pobočkami švýcarských bank v zahraničí, ale také důsledky začínající celosvětové finanční krize. Vlivem těchto okolností byl švýcarský národní důchod v roce 2007 neobvykle méně dynamický a jde i nyní proti trendu minulých let. [22], [23], [63]

Pokud sledujeme úroveň ekonomické aktivity prostřednictvím hrubého domácího produktu, pak je třeba zohlednit výkonnost výrobních faktorů, které jsou využívány. Výkonnost práce je tradičně měřena hodinovou produktivitou, tedy přidanou hodnotou jedné hodiny práce. Pracovní produktivita těsně souvisí s hospodářským cyklem. Růst ekonomiky je následován akceleraujícím zvýšením produktivity práce a naopak. Jak se vyvíjela švýcarská ekonomika v předchozích letech, znázorňuje následující graf.

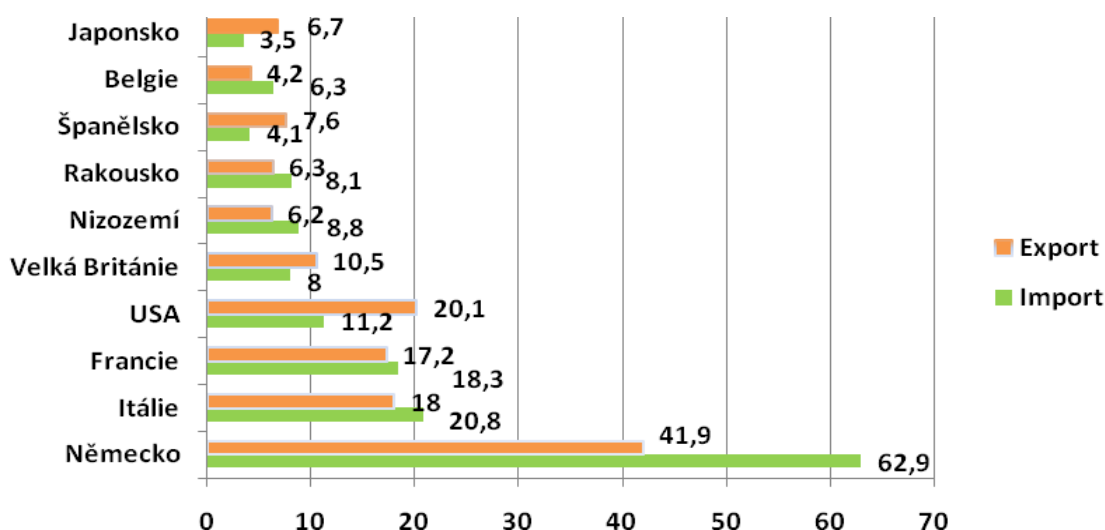
Graf č. 2.4 – Ekonomický cyklus Švýcarska a pracovní produktivita

Zdroj: [65]

Zahraniční obchod představuje výraznou část hrubého domácího produktu. Nejdůležitějšími obchodními partnery Švýcarska jsou industrializované země, které představovaly v roce 2006 77,9 % švýcarského exportu a 88,7 % importu. Zvláště Evropská unie hraje důležitou roli. Švýcarsko zde vyváží 62 % svého exportu a 79,5 % importu do Švýcarska pochází ze zemí EU.

Graf č. 2.5 – Nejvýznamnější obchodní partneři Švýcarska (r. 2007, v %)

Zdroj: [65], vlastní úpravy

Švýcarské hospodářství zaznamenalo vrchol svého růstu v roce 2006, přičemž dosáhlo více než 3 % růst hrubého domácího produktu. Tento rostoucí trend HDP

přetrvává i nyní, a právě od roku 2006 docházelo k novému boomu švýcarského hospodářství²³.

Nejvyšší obraty vykazovaly tradiční švýcarská odvětví jako farmaceutický, metalurgický, chemický nebo elektrotechnický průmysl. Také hodinářství a výroba šperků zachovaly tradičně stabilní pozice a s tím spojené vysoké burzovní kurzy. Značný nárůst obrátů zaznamenal zejména turismus, velkoobchod a také vzrostl zájem o činnost švýcarských architektů. Pokles a ztráty výnosů zasáhl obor telekomunikací a byly také sníženy investice do technologií. Tímto trendem bylo ovlivněno také zdravotnictví, sociální služby a údržba automobilů.

Tabulka č. 2.3 – Nejvíce obchodované zboží Švýcarska v mil. CHF

Produkce	Import			Export		
	1990	2006	2007	1990	2006	2007
Zemědělské produkty a lesní hospodářství	8 095	11 938	13 403	2 998	6 180	6 180
Textilie, oděvy, obuv	8 806	9 392	10 040	4 984	4 406	4 637
Chemikálie	10 625	35 785	41 260	18 422	62 975	68 811
Kovy	9 025	15 519	18 477	7 537	13 424	15 498
Stroje a elektronika	19 794	32 018	35 118	25 527	38 630	43 065
Automobilové součástky	10 230	15 495	17 098	1 485	4 942	5 723
Hodinky	5 786	12 171	13 678	13 330	31 305	35 388
Celkem	96 611	177 148	193 216	88 257	185 216	206 252

Zdroj: [22], [23], [65]

Dalšími významnými hospodářskými obchodními partnery jsou pro Švýcarsko USA a Japonsko. Švýcarsko se také v posledních letech svým obchodem, ale i zahraničními investicemi velmi orientuje na Čínskou lidovou republiku. Obchodní zájmy však nemá jen s Čínou, nýbrž s celou ekonomickou skupinou BRIC²⁴, kterou tvoří Brazílie, Ruská federace, Indie a Čína.

Právě během hospodářského rozkvětu Švýcarsko vyjádřilo zájem na zesílení mezinárodního významu, ale také obchodního významu mezi členskými zeměmi hospodářského seskupení Evropské sdružení volného obchodu (ESVO), jehož je také členem. Tyto ambice dokazují dohody uzavřené v roce 2005 mezi ESVO a Singapurem, Mexikem, Chile, Jižní Koreou nebo Nigérií.

²³ V roce 2008 však nastaly komplikace vlivem celosvětové finanční krize.

²⁴ Současné nejperspektivnější ekonomiky světa.

Váhu v poslední době získává také švýcarský obchod se zeměmi Latinské Ameriky, konkrétně se státy ekonomické integrace MERCOSUR, a to s Uruguayí, Paraguai, Argentinou a Brazílií.

Švýcarsko značně obchoduje také se zeměmi blízkého Východu - s Kuvajtem, Saudskou Arábií nebo se Spojenými Arabskými emiráty. Z afrických zástupců je pak třeba jmenovat například Egypt, Jihoafrickou republiku nebo Maroko.

Švýcarsko je členem několika mezinárodních organizací, i když razí zásadu státní neutrality a suverenity, což je také jeden z důvodů proč Švýcarsko vstoupilo například i do OSN až teprve nedávno. Přesto i dříve participovalo na většině jeho specializovaných organizacích a institucích. Významnou roli sehraává především v ESVO, kde je členem od roku 1960²⁵ a je považováno za motor tohoto seskupení. Členství v EU bylo odmítnuto v roce 2001 referendem²⁶ a Švýcarsko také ani prozatím nepředpokládá přistoupení k této nejvýznamnější a největší evropské integraci. [22], [23], [65]

Tabulka č. 2.4 – Členství Švýcarska v mezinárodních organizacích

Organizace	Datum přistoupení	Poznámka ke členství
ESVO	1960	
OECD	1961	Zasazuje se o odbourání cel a technických překážek obchodu
Rada Evropy	1963	
MMF	1992	
SB	1992	
WTO	1995	
NATO	říjen 1996 (Partnerství pro mír)	Plné členství v NATO vylučuje
OSN	září 2002	Schváleno v referendu dne 3. 3. 2002 - 54,6 % obyvatel
Schengenský prostor	12. 12. 2008	Referendum v červnu 2005; 54,6 % zúčastněných se vyjádřilo pro vstup

Zdroj: [23], vlastní úpravy

²⁵ Smlouva o ESVO byla podepsána 4. ledna 1960 ve Stockholmu.

²⁶ Neúspěšné referendum na začátku vyjednávání o vstupu do EU (4. března 2001) ukázalo, že veřejnost potřebuje důkladnější přípravu. 76,7 % z 55,1 % zúčastněných voličů odmítlo okamžité zahájení vyjednávání o vstupu do EU. [6], [10]

2.6 Specifika Švýcarska

Armáda

Švýcarská armáda je považována za jednu z nejakceschopnějších armád světa, k čemuž přispívá zejména silné cítění občanů ke své vlasti a také vrozený patriotismus.

Švýcarsko nemá stálou armádu obvyklého typu. Ozbrojené síly země, tedy armáda a letectvo jsou vytvářeny a organizovány formou národní milice. Pokud by země byla vážně ohrožena, může být v rámci záložního systému během 24 hodin zmobilizována armáda a přímo připravena zasáhnout do bojových akcí. V době míru pak velí milici ministr obrany²⁷, v době války federální vláda a generál volený švýcarským parlamentem. V mírových obdobích je na pozici nejvyššího důstojníka plukovník. [5]

Strategie obrany země vychází zejména z koncepce představené obrany a hlavně hluboce členěného operačního zázemí s četnými pevnostními pásmy. V této souvislosti je třeba zmínit pojem tzv. **réduit**, což jsou skrytá místa či úkryty vysoko v alpských hřebenech, kde se podle legend mohou Švýcaři v době napadení cizími nepřátelskými vojsky stáhnout a zde se po dlouhou dobu udržet. Výcvik i taktika švýcarské milice jsou zaměřeny na vedení partyzánského boje, kdy jsou schopni okamžitě ničit mosty a jiné přístupové cesty nebo tunely. Švýcarsko je řádně připraveno také na možnost jaderného nebezpečí, kdy pro případ jaderného útoku má letectvo i armáda zcela k dispozici rozsáhlá podzemní zařízení a podzemní hangáry. Údajně je Švýcarsko mimo jiné vybaveno protiatomovými kryty, které mohou poskytnout ochranu veškerému obyvatelstvu před účinky jaderných zbraní. Zmíněné protiatomové kryty se nacházejí v horách, tunelech, ale také v soukromých stavebách a novostavbách. Pokud by však došlo ke globálnímu válečnému konfliktu, spoléhá Švýcarsko především na respektování své neutrality, a v případě napadení by se pak odkazovalo na pomoc NATO, i když stále není jeho oficiálním členem.

V současné době Švýcarsko v případě nejvyšší nutnosti disponuje více než 1 850 000 vojensky schopnými muži a přes 1 800 000 ženami ve věku 17 a 34 let. Branná povinnost se týká mužů mezi 20 a 50 lety. Všichni schopní muži absolvují základní vojenskou službu a pravidelné vojenské výcviky. Základní vojenská služba trvá 260 dní, 500 dní pro aktivní důstojníky a 600 pro ostatní důstojníky. [5], [28]

²⁷ Dnes Ueli Maurer.

Pokud se jedná o reformu miličního systému²⁸, překročila podpora obyvatel již 50 %, i když stále zůstává řada otevřených otázek, zejména v otázce domácího držení zbraní²⁹. Zatímco před dvaceti lety tuto myšlenku hájilo přibližně 60 % obyvatelstva, nyní podpora klesla téměř o polovinu. Především ženy a mladá generace jsou proti držení zbraní doma a překvapivě se k tomu nyní přiklání i starší generace. Spolková rada Švýcarska si však stále stojí za názorem, aby příslušníci armády měli i doma zbraň k dispozici, ale pouze za podmínky, že budou řádně plnit předepsané zkoušky a psychologické testy a v případě nutnosti s ní okamžitě nastoupí službu. Osobě, která trpí násilnými nebo sebevražednými sklony, má být zbraň okamžitě odebrána.

Trh práce

Týdenní pracovní doba je odlišná podle vykonávaného zaměstnání, průměrná délka odpracovaných hodin za týden je 41,5 hodiny, u vyšších pracovních pozic a s rostoucí odpovědností pak až 45 hodin týdně. Maximální limit pro všechny zaměstnance je 50 hod./týdně

Délka řádné dovolené je ve srovnání s Českou republikou³⁰ poněkud delší. Pro zaměstnance do 20 let činí dovolená 5 týdnů a pro pracovníky nad 20 let včetně je stanovena dovolená v délce 4 týdnů. Tyto minimální doby řádné dovolené ovšem mohou být v pracovní smlouvě ještě prodlouženy, záleží na domluvě a potřebách zaměstnavatele.

Ve Švýcarsku dosud nebyla na národní úrovni stanovena výše minimální mzdy. Průměrná hrubá měsíční mzda v roce 2006 činila **5 881 CHF**, průměrná výše mezd u mužů 6 260 CHF a u žen 5 240 CHF³¹.

I přes významnou fluktuaci v ekonomice, množství švýcarských podnikatelů přetrvalo za posledních 10 let přibližně na stejné úrovni. V roce 2008 tvořili podnikatelé 14 % celkové pracovní síly, přesto je jejich finanční a sociální situace nejistá. 24 % podnikatelů v roce 2008 zažádalo o kantonální podporu s placením zdravotního pojištění oproti 18 % zaměstnanců na plný úvazek.

Celková míra zaměstnanosti činila ve Švýcarsku v roce 2008 přibližně 58 %. Mezi ženami je pak běžné vykonávat práci na poloviční úvazek (57 %), mohou se tak více

²⁸ Dlouhodobým problémem je dosazování odborníků do velitelských funkcí, nasazování švýcarské armády v zahraničních misích atd.

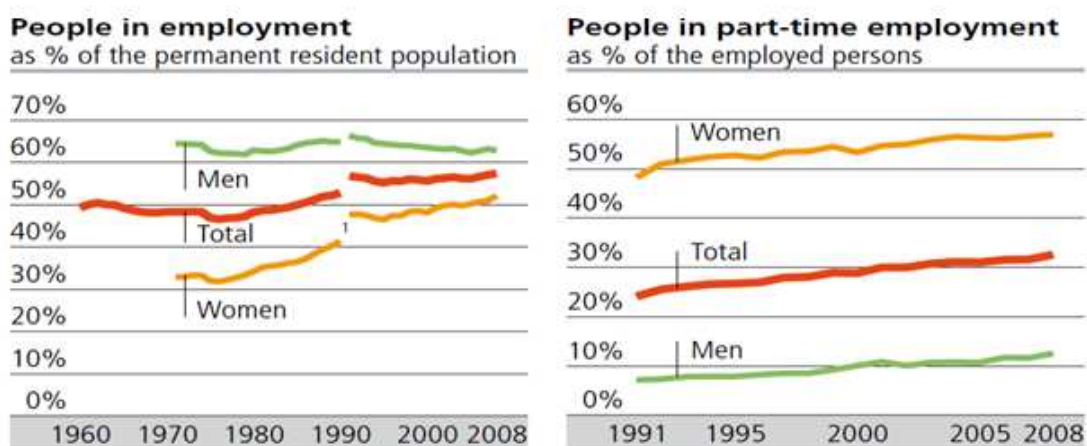
²⁹ Zbraně si mohou uchovávat doma a mají možnost se účastnit střeleckých soutěží bez zvláštního povolení na zbraň.

³⁰ V ČR trvá dovolená průměrně 20 dní.

³¹ Údaj roku 2006.

věnovat rodině a domácím pracem. Muži pak vykonávají zejména práci na plný úvazek (62 %) a práci na poloviční úvazek přijímají jen přechodně (11 %). [53], [65]

Graf č. 2.6 – Pracovní síla (práce na plný úvazek, práce na částečný úvazek)

Zdroj: [65]

Cizinci jsou významnou součástí švýcarského pracovního trhu. Ve druhé polovině 20. století zaznamenala produktivita švýcarského pracovního trhu značný růst zejména díky přílivu pracovní síly ze zahraničí, tzv. dočasných pracovníků (studenti, cestovatelé). Bez nich by tak výrazný růst nemohl být vykázán. Od 60. let podíl těchto pracovníků činil na celkové pracovní síle více než 20 %, dnes dosahuje hodnoty až 26 %. V únoru 2009 Švýcaři referendem rozhodli, že bude rozšířena dohoda o volném pohybu osob o poslední přistoupiující státy do EU – Bulharsko a Rumunsko, proto počet pracovníků pocházejících ze zahraničí vzrostl (viz kapitola 3). [48]

Cizinci jsou velkou posilou především v sektoru průmyslu – v roce 2008 představovali 36 %, v sektoru služeb zaujímal 25 % pracovní síly. Skoro dvě třetiny (65 % v roce 2008) cizinců je původem ze zemí EU a ESVO. 35 % těchto zahraničních pracovníků tvoří obyvatelé jižních evropských států, 27 % severních a západních států. 22 % pochází ze zemí Západního Balkánu a z Turecka. [53], [65]

Pro osobu, která nemá v úmyslu pobývat na území Švýcarska delší dobu než 3 měsíce anebo zde pracovat, není potřeba pro pobyt získat vízum. V případě, že zde má osoba v plánu pobývat déle než 3 měsíce a vykonávat zde výdělečnou činnost, musí se do 8 dnů zaregistrovat u kantonální cizinecké policie příslušné podle místa současného bydliště, vždy však musí registrace proběhnout před řádným nastoupením do pracovního poměru. [53]

Švýcarský bankovní systém

Švýcarsko je všeobecně vnímáno a uznáváno za jedno z nejvýznamnějších finančních a bankovních světových center. Rozsáhlý solventní bankovní sektor patří k nejúspěšnějším odvětvím švýcarského národního hospodářství, které zajišťuje pracovní místa pro více než 110 tisíc zaměstnanců. Švýcarský bankovní sektor má dlouhodobou tradici a představuje pro prosperitu Švýcarska nepostradatelný faktor, neboť banky zajišťují **13,4 %**³² celkového národního důchodu. Ve švýcarských bankách je deponováno více než **3 400 miliard CHF**, což tvoří přibližně jednu třetinu celkového finančního majetku v bankách na celém světě. Z čehož také plyne značná výhoda Švýcarska v podobě odváděných daní z bankovního sektoru, které představují průměrně **8 miliard CHF** plynoucích do švýcarského spolkového rozpočtu ročně. [21]

Především jsou však švýcarské banky atraktivní ve vztahu k zahraničním subjektům, jelikož vytvářejí aktivum ve výši téměř 20 milionů CHF ročně. Švýcarské banky jsou pro své klienty značně výhodné také z hlediska striktního dodržování tzv. bankovního tajemství.

Nejvýznamnější bankovní instituci představuje **Švýcarská národní banka (SNB)**, která byla založena spolkovým zákonem z roku 1905³³, na jehož základě je Spolková rada pověřena volbou 40 členů bankovní rady, dále členy direktoria, ale také jmenuje ředitele banky, schvaluje výroční zprávy a také závěrečné účetní zprávy. SNB je nezávislá na rozhodnutích Spolkové rady. Se švýcarskou vládou diskutuje otázky na půdě hospodářského, politického nebo monetárního charakteru. Dále poskytuje rady a konzultace spolkovým úřadům a institucím v oblasti měnových záležitostí. [52]

Mezi tzv. **velkobanky** v současné době patří **Union Bank of Switzerland (USB)** a **Credit Suisse**, jejichž činnost spočívá v propojení a spolupráci se světovými hospodářskými institucemi a mezinárodními finančními trhy. Velkobanky tvoří síť mnoha poboček a dceřiných společností v zahraničí. V rámci národního hospodářství jejich činnost spočívá ve spravování soukromého majetku, dále se zabývají úvěrovým a hypotekárním obchodem.

Kantonální banky jsou bankami univerzálními, za jejich činnost a závazky je zodpovědný kanton. Zabývají se úspory a hypotekárním obchodem. Na poměrně stejném principu jsou založeny také **regionální a spořitelní banky**, jejichž působnost je omezena na určité území, jsou specifické především pro kantony Bern a Aarau. Pro Švýcarsko je

³² Pro srovnání v USA se bankovní sektor podílí na tvorbě HDP pouze 7 %, v Japonsku 6 %

³³ Činnost byla zahájena až 20. 6. 1907

tento typ bank specifický. **Raiffeisen banky** mají také pouze lokální charakter, ale jsou zakládány zejména ve venkovských a poloměstských oblastech, kde jsou družstevně organizovány.

Ostatní banky jsou děleny na banky švýcarské a banky zahraniční. Švýcarské banky obstarávají klasické burzovní operace, spravují majetek a vydávají pokladní obligace nebo se zabývají depozitními vklady svých klientů, poskytují spotřebitelské úvěry a půjčky. Naopak zahraniční banky a jejich pobočky se zabývají mezinárodním bankovním obchodem a vytvářejí styky se zahraničními klienty. [21], [52]

Následující tabulka představuje přehled počtu současných bank na území Švýcarska, včetně aktiv, kterými disponují. Můžeme sledovat, že s lety 1990 až 2007 se počet bank rapidně snížil, což je dáno zvyšující se konkurencí a také slučováním existujících bank ve větší celky. Z tabulky je také patrné, že švýcarské banky stabilně vykazují značné roční zisky, což jen posiluje jejich výsadní postavení na světovém bankovním trhu.

Tabulka č. 2.5 – Celková aktiva a zisky švýcarských bank za r. 2007

Kategorie bank	Počet institucí		Celková aktiva		Roční zisky	Roční ztráty
	r. 1990	r. 2007	v mil. CHF	Změna ³⁴	v mil. CHF	v mil. CHF
Celkový počet	495	330	3 457 897	8,3	14 101	4 306
Kantonální banky	29	24	356 580	3,9	2 627	–
Velkobanky	4	2	2 341 136	6,5	2 847	4 251
Regionální a spořitelní banky	204	76	85 311	-0,7	506	–
“Raiffeisen” banky³⁵	2	1	123 076	8	701	–
Ostatní banky	218	183	487 838	18,8	6 498	31
Pobočky zahraničních bank	16	30	34 444	45,6	457	23
Soukromé banky	22	14	29 513	59	464	–

Zdroj: [65]

³⁴ Procentuální změna vzhledem k předcházejícímu roku.

³⁵ Asociace, složená přibližně z 390 bank.

3 VÝVOJ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ EU A ŠVÝCARSKA

Švýcarsko je velice specifickým státem s výrazným postavením ve světové ekonomice, který si vždy striktně zakládal na své politické nezávislosti a ochraně švýcarských zájmů v integrujícím se světě. Patří mezi nejvyspělejší a nejkonkurenceschopnější země světa, proto jeho případná účast v integracích by nebyla otázkou přežití. HDP Švýcarska převyšuje průměr členských zemí EU, jelikož švýcarská ekonomika je konstantně prosperující s vysokou životní úrovní obyvatelstva, pracovní síla je považována za značně kvalifikovanou a míra nezaměstnanosti je zde dlouhodobě nízká.

Švýcarsko má z hlediska své geografické polohy a územní celistvosti výborné předpoklady integrovat se. Je obklopeno pěti státy, z nich čtyři jsou členskými státy EU (Rakousko, Itálie, Německo a Francie). S pátým sousedním státem Lichtenštejnskem jej pojí spolupráce v ESVO.

Švýcarská vláda přesně definovala překážky, které státu znemožňovaly případný vstup do Evropského hospodářského společenství:

- 1) **Politické překážky vstupu**, kdy byl zásadním argumentem negativní vliv na tradiční systém švýcarské přímé demokracie, který by se neslučoval s politickými zásadami EHS. Bylo zjištěno, že již mezi lety 1945 – 1957 by z celkových 46 švýcarských referend sedm zcela a osm částečně odporovalo tehdejší legislativě EHS. V období let 1947 – 1967 se počet negativních referend navýšil na 25 ze 77 proběhnuvších,
- 2) Důraz byl také kladen na **nepříznivý dopad na federální uspořádání země**, ve kterém švýcarské kantony disponují výraznou autonomií, mají svou vlastní ústavu, zákonodárnou i výkonnou moc. Především centralizovanost politického systému EHS se neslučovala se suverenitou švýcarských kantonů,
- 3) Také švýcarská **neutrální politika nekorespondovala se zásadami a principy EHS**,
- 4) V ekonomické oblasti Švýcarsko mělo **značné výhrady a připomínky k celní unii a společné zemědělské politice EHS**.

Důležitým prvkem v oblasti integračních procesů je však především švýcarská politická vůle, kdy političtí zástupci země rozhodují o její budoucnosti. Švýcaři vždy preferovali mezivládní spolupráci, která byla položena na ekonomickém základě. Proto také a také zřejmě z obavy izolace vstoupilo do Evropského sdružení volného obchodu.

Dle mého názoru je švýcarská suverenita velice odvážným krokem především v dnešním globalizujícím se světě, který musí v současnosti čelit rozsáhlé celosvětové krizi. Proto také předpokládám, že se Švýcarsko bude postupně aktivněji zapojovat na poli nejen ekonomické, ale také politické spolupráce.

3.1 Postavení Švýcarska v ESVO

V návaznosti na prohlubující se spolupráci šesti členských států Evropského hospodářského společenství³⁶, pocítily i některé další státy Evropy potřebu spolupráce a úpravy pravidel vzájemného obchodu. Především pro státy jako Švýcarsko, Velká Británie či skandinávské země byla ztráta vlastní neutrality a přechod k celní unii nepřekonatelnou překážkou vstupu do EHS. Proto se tedy tyto suverénní státy rozhodly vytvořit vlastní, zásadně pouze ekonomicky zaměřenou organizaci.

Protipólem tehdejšího EHS se tak stalo v roce 1960 **Evropské sdružení volného obchodu, založeno Stockholmskou konvencí**³⁷. Švýcarsko se stalo společně s Dánskem, Norskem, Portugalskem, Rakouskem, Švédskem a Velkou Británií zakládajícím členem ESVO. Integrační stupeň pásma volného obchodu byl pro státy ESVO dostačující, země neměly ambice postupně integraci posilovat. V rámci ESVO nebyl vytvářen institucionální rámec, nebyla omezována autonomie členských států.

Jednalo se však z územního hlediska o značně nekompaktní celek, navíc mezi členskými státy byly znatelně výrazné ekonomické rozdíly, jelikož Švýcarsko či Švédsko vykazovaly vysoké HDP/obyv. např. ve srovnání se zemědělsky orientovaným Portugalskem.

Základním cílem tohoto uskupení bylo vytvořit zónu volného obchodu v oblasti průmyslových produktů, a to odstraněním cel a kvantitativních omezení. Dále pak rozvíjet obchodování se zemědělskými výrobky mezi přidruženými zeměmi, a tím tak napomoci přispět k liberalizaci a rozvoji světového obchodu.

Samozřejmě se tato dvě uskupení nemohla vzájemně ignorovat a v rámci posílení obchodních vztahů a spolupráce bylo na schůzce ministrů v Londýně v červnu 1961 zahájeno jednání o bilaterálních dohodách s EHS. V témže roce se také Švýcarsko pokusilo

³⁶ Evropské hospodářské společenství vzniklo na základě **Římské smlouvy**, která byla podepsána 25. 3. 1957 a vešla v platnost 1. 1. 1958. Tehdejšími členskými státy EHS byla SRN, Francie, Itálie, Belgie, Lucembursko, Nizozemí. Tyto státy vyznávaly tzv. **federalistický přístup k integraci**.

³⁷ Stockholmská konvence byla podepsána 4. 1. 1960, v platnosti od 3. 5. 1960. Tyto státy uplatňovaly tzv. **funkcionalistický mezistátní přístup k integraci** – tento přístup podporovalo především Švýcarsko, Velká Británie a skandinávské státy.

urovnat vzájemné vztahy s EHS, kdy se rozhodlo společně s Rakouskem podat žádost o asociaci k EHS. Francie však zaujala negativní postoj k této možnosti, proto byla vyjednávání pozastavena.

Švýcarsko se neorientovalo pouze na obchod se zeměmi ESVO, ale významně také obchodovalo se státy EHS. V roce 1966 se například celkový import zboží z EHS do Švýcarska vyšplhal až na hodnotu 60 %. Cena dováženého zboží však byla zatížena cly, jejichž hodnota oscilovala okolo 10 %, která dopadala především na hlavní komponenty švýcarského exportu, kterými byly mechanické nástroje, vybavení domácnosti a elektrospotřebiče, průmyslové stroje a zařízení, chemické a zejména farmaceutické výrobky. Švýcarský export se do zemí ESVO postupně zvyšoval až na hodnoty blížící se 20 %, do zemí EHS i přes značnou celní zátěž dosahoval hodnot přes 30 % (viz tabulka č. 3.1). Švýcarsko na importy z EHS také uplatňovalo vysoká celní opatření, která měla zákonitě negativní dopad na švýcarské spotřebitele v pohodě vysokých cen dovážených zahraničních produktů. [37]

Tabulka č. 3.1 – Úroveň švýcarského exportu v letech 1958 - 1966

Období 1958 - 1966	Vyjádření v %
Švýcarský export do zemí ESVO	19,7
Švýcarský export do zemí EHS	37,8

Zdroj: [3]

V 70. letech do ES vstoupila Velká Británie a Dánsko a vliv ESVO v Evropě se podstatně snížil, význam ES se naopak zvýšil. Velká Británie totiž představovala v ESVO dominantní roli, přesto však své členství v ESVO využívala spíše jako nátlakový prostředek, jež by jí měl umožnit proniknout do ES. Švýcarsko tak převzalo dominantní úlohu v ESVO.

Redukovat negativní dopad svého nečlenství v ES se tak zbývajícím státem ESVO snažily pojistit **dohodami o volném obchodu s průmyslovými výrobky z let 1972 – 1973**. Švýcarsko podepsalo v Bruselu tyto smlouvy mezi prvními už v roce 1972, jelikož již tehdy bylo nejvýznamnějším evropským obchodním partnerem ES a vzájemné sbližování obchodních vztahů tak bylo pro oba celky prioritou. Dohoda o volném obchodu byla nejdříve ratifikována švýcarským parlamentem a i když v tomto případě švýcarská ústava výslovně nepožadovala rozhodnutí referendem, byl nakonec návrh smlouvy předložen občanům k lidovému hlasování. Návrh smlouvy byl na počátku prosince 1972 úspěšně přijat, a to většinou, která činila 72, 5 %. [3]

Díky těmto dohodám došlo také k odstranění kvantitativních omezení mnoha produktů v oblasti průmyslu. Jednání byla vedena bilaterálním způsobem, kdy probíhaly individuální diskuze s každou členskou zemí ESVO. V tomto případě se však nejednalo o klasický případ celní unie, jelikož si všechny smluvní země zachovaly svou autonomní obchodní politiku vůči třetím zemím. Dohoda o volném obchodu byla nejdříve ratifikována švýcarským parlamentem. [4]

Důležitým bodem bylo zejména to, že ES během 80. let změnila postoj vůči státům ESVO, kdy je ES přestala vnímat jako ekonomické rivaly, ale začala je vnímat jako obchodní partnery. Tyto tendence vyústily v setkání ministrů zahraničních věcí ESVO a ES 9. 4. 1984 v Lucemburku, které se konalo na počátku **Lucemburského procesu** a vyplynulo z něj přijetí tzv. **Lucemburské deklarace**³⁸, jejímiž hlavními oblastmi byla především harmonizace standardů, odstranění netarifních bariér, vzájemná spolupráce ve výzkumu a vývoji, výměna informací a také koordinace politiky zaměstnanosti. [4]

Došlo tak k uzavření mnoha dohod mezi ESVO a ES a také byly do systému pásma volného obchodu mezi těmito seskupeními zahrnuty některé prvky společného trhu (zjednodušení pravidel o původu zboží či postupné odstraňování technických překážek obchodu). Lucemburská deklarace je významná také tím, že zde byla poprvé předložena myšlenka vytvoření **Evropského hospodářského prostoru**. Vztahy ES a ESVO se také přenesly z bilaterální úrovně na úroveň multilaterální. [4], [37]

3.2 Evropský hospodářský prostor

Díky postupnému odstraňování překážek obchodu si Švýcarsko v 80. letech stále upevňovalo svou výbornou obchodní pozici. Nejen, že se švýcarský export do zemí ES navýšil na hodnotu 55,7 %, také import se zvýšil až na úroveň 72,1 %. V porovnání s ostatními státy, včetně členských tak švýcarský import zaujal první pozici. I co se týče exportu, Švýcarsko si v dlouhodobém horizontu udržovalo nejvyšší úroveň.

Přesto však v 80. letech bylo ESVO posuzováno poněkud rozpačitě, vyvstala otázka, zdali už neztratilo svůj původní význam. ESVO obhájilo svou existenci jako konzultační nástroj stejnorodých ekonomických zájmů členských zemí. Dále zajišťovalo volný obchod v západní Evropě a také vytvářelo spolupráci s ES v oblasti boje s inflací, nezaměstnaností, anebo udržování měnové stability. [4]

³⁸ Deklarace, na jejímž základě došlo k zintenzivnění vztahů mezi ES a ESVO

Tehdejší předseda Evropské komise Jacques Delors se stal iniciátorem vytvoření EHP, když 17. 1. 1989 přednesl Evropskému parlamentu svůj návrh, který se zapsal do dějin Evropy jako **Delorova iniciativa**. Cílem bylo propojit obě evropské integrační seskupení, včetně vytvoření společného organizačního a administrativního rámce pro posilování efektivnosti při společných jednáních. Dalšími oblastmi spolupráce se staly:

- zemědělství,
- boj proti terorismu a obchod s drogami,
- spolupráce v oblasti výzkumu a vývoje,
- dopravní systém,
- životní prostředí,
- převedení některých politik ES na fungování EHP.

ESVO usilovalo o zlepšení podmínek pro lepší přístup na vnitřní trh ES a naopak ES si kladla za cíle zrychlení průměrného ročního ekonomického růstu, zmírnění inflace a zvýšení pracovních příležitostí. Po několika peripetiích a nesouhlasu Soudního dvora³⁹ musela být smlouva o EHP opětovně vypracována. Nakonec byla **dohoda o vytvoření EHP** podepsána **2. 5. 1992 v portugalském Portu**. Tato dohoda musela být schválena Evropským parlamentem a samozřejmě i parlamenty členských zemí. [4]

EHP poskytuje zemím ESVO možnost podílet se na integračním procesu EU tím, že se musí přizpůsobovat unijním podmínkám, ale zároveň nezajišťuje úplné, ani rovnoprávné začlenění do EU. EHP musel převzít od ES čtyři základní svobody ES, které jsou dány Jednotným vnitřním trhem, tedy volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Země ESVO musely přijmout a zavést zákony a technické předpisy ES, aby bylo zajištěno fungování všech čtyř stanovených svobod. Také byla zavedena pravidla pro soutěžní politiku a země se zavázaly úzce spolupracovat v oblasti sociální politiky, výzkumu a vývoje nebo životního prostředí. [4]

Většina zemí akceptovala tyto podmínky a podporovala vytvoření EHP. Tehdejší švýcarská vláda podporovala vznik EHP. Také veřejnost se velice pozitivně stavěla k možnosti existence EHP, stejně tak jako všechny významné velké švýcarské politické strany. Výhrady k vytvoření EHP měla pouze populistická Švýcarská lidová strana kontroverzního CH. Blochera (viz kapitola 4).

Švýcarsko předpokládalo výhodu z vytvoření EHP především ve zvýšení konkurenceschopnosti svých služeb v evropském obchodu a z navýšení celkových zisků

³⁹ Soudní dvůr trval na tom, že se dohoda o EHP neslučuje se smlouvami o EHS a ESVO.

svých společností. Švýcarská vláda totiž považovala zapojení se do EHP za první krok ke vstupu do ES. Proto také 20. května 1992 podala oficiální žádost vstupu do EHP. Švýcarsko v rámci EU spatřovalo výhodu především na možnosti podílet se na společné tvorbě legislativy, díky níž by mohlo výrazněji prosazovat své vlastní národní zájmy v Evropě. Dalším důvodem se také stalo vyjednávání Rakouska, Finska, Švédska a také Norska o vstupu do EU, což se stalo předzvěstí dalšího oslabení ESVO.

Vstup Švýcarska do EHP však mělo být pouze přechodným řešením. Švýcarská vláda totiž měla ambicióznější integrační cíl, jímž byl vstup do EU, který značně podporovaly i ostatní tehdejší státy ESVO. Bez výrazné politické diskuze v domácím prostředí švýcarská vláda **26. června 1992 podala žádost o zahájení přístupových rozhovorů s ES**. Nejdříve však Švýcarsko muselo rozhodnout o svém vstupu do EHP.

Dohody o EHP však nebyly pro Švýcarsko zcela ideální a v některých oblastech si vydobylo výjimky. Byly převzaty všechny čtyři svobody jednotného trhu, přesto EU Švýcarsku poskytla určité výjimky především v oblasti zemědělských produktů, kapitálu či volného pohybu osob. Mezi Švýcary také panovala značná nedůvěra vůči EU, jelikož integrace koncem roku 1992 procházela krizí v měnové oblasti.

Případný švýcarský vstup do EHP byl sice podporován vládou, nikoli však občany, což se projevilo v **referendu, které se konalo 6. prosince 1992**. Voleb se tehdy zúčastnilo 78,7 % občanů, o výsledku však překvapivě rozhodovaly pouze desetiny celkových hlasů, ačkoliv předběžné průzkumy vykazovaly až 57 % podporu občanů pro vstup do EHP. Pokus o vstup do EHP byl však občany zamítnut, a to 50,3 % většinou. Pro vstup se vyjádřilo 49,7 % občanů. Také 17 z 26 kantonů se stavělo k Dohodě o EHP odmítavě.

Občané se obávali především ztráty svých národních hodnot, suverenity, užívání principů přímé demokracie nebo autonomie a ztráty rozsáhlých pravomocí jednotlivých kantonů. Obavy vyvstaly zejména v oblasti přijímání legislativy společného trhu a centralizace moci, kdy by se švýcarský systém přímé demokracie zcela jistě setkal s překážkami a ústupky, které nebyl schopen akceptovat. Proto také švýcarská vláda po výsledku referenda **stáhla 5. března 1993 svou žádost o vstup do EHP**. Švýcarsko se tak stalo jediným státem ESVO, který se nezapojil do EHP, jelikož Norsko, Island i Lichtenštejnsko bez výrazných obtíží přijaly principy EHP a staly se jeho součástí. Finsko, Rakousko a Švédsko poté v roce 1995 přistoupily do EU. V důsledku výsledku referenda o vstupu do EHP Švýcarsko také pozastavilo přístupové rozhovory s EU.

V návaznosti na tehdejší situaci a po neúspěšném referendu o vstupu do EHP tak Švýcarsko hledalo jiné alternativy spolupráce s EU.

3.3 Formy spolupráce Švýcarska s EU

Švýcarsko se s EU shodlo na navazování vzájemné spolupráce prostřednictvím tzv. **bilaterálních (sektorových) neboli dvoustranných dohod**⁴⁰, které se zabývaly konkrétními oblastmi spolupráce, a které vyhovovaly požadavkům obou smluvních stran. Na základě takto upravené spolupráce si Švýcarsko nadále chránilo své národní zájmy, byla zachována jeho suverenita a hlavně nebyla připuštěna možnost automatického přijímání jednotlivých politik a legislativy EU bez spurozhodování. Švýcarsko usilovalo především o lepší přístupnost na vnitřní trh EU. Tyto smlouvy vycházely z první bilaterální smlouvy - **Dohody o volném obchodě**, které **byly přijaty v prosinci 1972**.

Ani ustanovení všech bilaterálních dohod mezi EU a Švýcarskem nemělo snadný průběh. Obě strany si navzájem kladly překážky a bylo poměrně těžké se shodnout na kompromisu. EU totiž podmiňovala sektorové smlouvy tzv. principem gilotiny, neboli princip všechno nebo nic. Všechny projednávané bilaterální smlouvy mezi Švýcarskem a EU byly považovány za jeden celek. Kdyby byla odmítnuta jedna z bilaterálních smluv, veškerá jednání by byla také automaticky ukončena a ostatní smlouvy se staly neplatnými.

Švýcarsko je dlouhodobě jedním z nejvýznamnějších obchodních partnerů EU. Více než 60 % švýcarského exportu (80 mld. € v roce 2008) putuje do EU a přibližně 80 % švýcarského importu (97,6 mld. € v roce 2008) pochází ze zemí EU. Švýcarsko je v současné době čtvrtým největším obchodním partnerem EU. [65]

3.3.1 Bilaterální dohody I. mezi EU a Švýcarskem

Bilaterální dohody se měly stát doplňkem k Dohodám o volném obchodě s cílem posílit vzájemnou otevřenost trhů především v sedmi specifických oblastech. Souhrnně jsou známy jako **Bilaterální dohody I.**, které se týkaly těchto oblastí:

- 1) volný pohyb osob,
- 2) technické překážky obchodu,
- 3) veřejné zakázky,
- 4) zemědělství,
- 5) letecká doprava,
- 6) pozemní doprava,
- 7) a výzkum.

⁴⁰ Takto navázané vzájemné spolupráci se přezdívalo tzv. „Sonderweg“, neboli „zvláštní cesta“.

Jednání o těchto sedmi sektorových dohodách byla **zahájena v roce 1994**. Vyjednání bylo zdlouhavé, až po čtyřech letech byly vzájemné negociace ukončeny v prosinci 1998. Dohody byly poté oficiálně **podepsány 21. června 1999 v Lucemburku**. Poté probíhal ratifikační proces ve všech tehdejších členských státech EU, včetně schválení dohod. V samotném Švýcarsku parlament schválil všechny dohody již v říjnu 1999. Smlouvy byly také posvěceny **výsledkem švýcarského referenda 20. května 2000**, kdy je **občané podpořili 67, 2 %** většinou⁴¹. Tyto dohody jsou provázány tzv. doložkou o ukončení, na jejímž základě vstoupily všechny dohody v platnost společně a také jejich platnost případně společně zanikne, pokud by alespoň jedna z nich byla vyloučena ze vzájemné spolupráce. Dohody vstoupily definitivně v **platnost k 1. červnu 2002**.

Co se obsahu smluv týče, jsou ze strany Švýcarů hodnoceny kladně jako velice přínosné a odpovídající švýcarským požadavkům. Pilířem **dohody o liberalizaci technických překážek obchodu** se stalo oboustranné uznávání překážek nejrůznějších typů zkoušek, autorizací, certifikací pro většinu průmyslových výrobků v oblasti ochrany spotřebitele, zdraví a životního prostředí. Tímto tak byl zrušen systém, ve kterém docházelo k posuzování podle standardů Švýcarska a EU zvlášť, a byl nahrazen souhrnným posuzováním v daných oblastech. Objem švýcarského exportu v rámci této bilaterální smlouvy osciloval kolem 55 miliard CHF. Náklady vývozu tak byly zredukovány o hodnoty pohybující se v rozmezí 200 – 500 milionů CHF ročně.

Sektorová **smlouva o veřejných zakázkách** má návaznost na smlouvu WTO z roku 1996, která je platná pro EU i Švýcarsko zároveň. Nová smlouva z balíčku Bilaterálních smluv I. o veřejných zakázkách zaručuje rozšířenou působnost na komunitární úroveň a soukromé podniky, včetně začlenění dalších odvětví ekonomik.

Bilaterální smlouvou o výzkumu si Švýcarsko zajistilo participaci na 5. rámcovém programu EU o vědě a výzkumu, včetně možnosti účastnit se následujícího šestého rámcového programu. Dnes již společně spolupracují v rámci 7. rámcového programu. [35]

Smlouva o zemědělství zajistila oboustranné uznávání technických předpisů týkajících se ochrany rostlin, také biologického zemědělství, osiv a krmiv, prodejních předpisů pro víno a vinařské produkty nebo také kvalitativními normami pro ovoce a zeleninu. Švýcarsko i EU se v rámci této smlouvy zavázaly nejpozději do pěti let zavést volný obchod se sýrem a výrobky ze sýra bez jakýchkoli forem celních a množstevních omezení. Volný obchod se sýrem byl prioritou zejména pro Švýcarsko, jakožto

⁴¹ Účast v referendu byla poměrně nízká, a to 48, 3 % obyvatel.

významného exportéra tohoto typu výrobků. Obchod však posléze nebyl natolik liberalizován, jak se původně předpokládalo, a to především ze strany Švýcarska.

Sektorová smlouva o pozemní dopravě měla zajistit, aby těžká nákladní doprava na silnicích byla z velké části nahrazena dopravou železniční. Švýcarská vláda zamýšlela zvýšit ceny u nákladní silniční dopravy a naopak přinést výhody a modernizaci železnicím. Zároveň si také uvědomovala, že tento záměr bude vyžadovat spolupráci s ostatními evropskými státy. Švýcarsko muselo přistoupit na ústupky hmotnostního limitu nákladní přepravy z 28 na 40 tun a také výše silničního poplatku, který byl navýšen ze 172 CHF v roce 2001, na 325 CHF až později v roce 2008. [41]

Smlouva o letecké dopravě zaznamenala nejvýznamnější pokrok ve vzájemné spolupráci, jelikož Švýcarsko se okamžitě zavázalo přijmout legislativu a podílet se na politice EU v této oblasti. EU na oplátku přiznala švýcarským společnostem svobody letecké dopravy jako např. přelety, kabotáž nebo nekomerční mezipřistání na svém území.

Poslední sedmou oblastí bilaterálních dohod je **volný pohyb osob**, který představuje nejcitlivější téma, kdy jsou tyto dohody považovány za smíšené, jelikož jsou uzavírány s danými státy jednotlivě. Je uplatňováno dvouleté přechodné období, ve kterém by měla být preferována především domácí pracovní síla. V rámci volného pohybu osob bylo prosazeno uvolnění, ale pouze z hlediska krátkodobého horizontu a vyjma nákupu nemovitostí. Nabytí účinnosti jednotlivých smluv je zpřehledněno v rámci přílohy č. 4.[38]

Podle Cihelkové již v tomto období Švýcarsko zaujímalo 2. místo mezi hlavními odbytovými trhy EU a 4. místo mezi dovozci do EU. Přehled hlavních švýcarských obchodních partnerů, v jehož čele je Německo, nabízí následující tabulka, která je následována tabulkou zobrazující komoditní složení vzájemného obchodu, kde převažuje v oblasti exportu EU do Švýcarska z hlediska sledované časové řady komoditní skupina SITC 6, 7 a 8, v oblasti importu EU ze Švýcarska komoditní skupina SITC 6 a 8 (tabulka č. 3.2 , tabulka č. 3.3).

Tabulka č. 3.2 – Pět nejvýznamnějších partnerů Švýcarska ze zemí EU v r. 2001

EXPORT		IMPORT	
Země EU	%	Země EU	%
Německo	37,4	Německo	41,2
Francie	15,5	Francie	14,0
Itálie	13,8	Itálie	12,8
Velká Británie	9,6	Velká Británie	7,9
Rakousko	5,6	Nizozemsko	7,4

Zdroj: [3]

Tabulka č. 3.3 – Komoditní struktura obchodu EU se Švýcarskem (1980 – 2001, v %)

EXPORT	Potraviny, nápoje a tabák	Suroviny	Paliva	Chemikálie	Stroje a dopr. zařízení	Ostatní a zprac. zboží
Rok	SITC 0+1	SITC 2+4	SITC 3	SITC 5	SITC 7	SITC 6+8
1980	4,8	2	5,8	7,5	19,3	45,9
1990	5	2,5	4,4	11,8	31,4	41
1995	4,9	2,4	4,2	14,5	32,7	38,2
1999	4,7	1,7	3,5	15,8	37,6	32,7
2000	4,3	1,7	4,7	15,3	35,8	33,3
2001	4,3	1,6	4,4	16,7	34,1	34,1
IMPORT	Potraviny, nápoje a tabák	Suroviny	Paliva	Chemikálie	Stroje a dopr. zařízení	Ostatní a zprac. zboží
Rok	SITC 0+1	SITC 2+4	SITC 3	SITC 5	SITC 7	SITC 6+8
1980	2,1	2	1,3	11,2	18,8	27,5
1990	2,3	1,6	0,9	18,8	28,6	34
1995	2,3	1,7	0,8	23,4	27,4	32,3
1999	2,1	1,5	0,8	23,6	30,2	35,4
2000	1,9	1,8	0,8	22,3	30,5	35,8
2001	2,1	1,7	2,1	25,2	29,3	32,1

Zdroj: [3]

Společně s platností Bilaterálních smluv I. začala také vyjednávání dalších smluv mezi EU a Švýcarskem pod názvem Bilaterální smlouvy II., které měly rozšířit a prohloubit vzájemnou spolupráci v nových tematických oblastech.

3.3.2 Švýcarské iniciativy

V průběhu vývoje vztahů mezi švýcarskou spolkovou vládou a orgány EU v 90. letech nezůstávalo nečinné ani švýcarské obyvatelstvo, které se angažovalo v mnoha aktivitách. V bezprostředním vztahu k EU jsou však nejdůležitější dvě iniciativy, které se proslavily zejména svými až radikálními požadavky. Obě však byly v konečném výsledku odmítnuty švýcarskou veřejností a nezískaly většinovou podporu ani v jednom z 26 kantonů. První iniciativa byla výhradně protievropská, druhá v pořadí proevropská. Razantní počínání tedy nepřineslo úspěch, proto je na místě se domnívat, že Švýcaři budou v budoucnu inklinovat k postupnému, leč dlouhodobějšímu přibližování se EU.

Iniciativa „Jednání o vstupu do EU před lid! ”

Tato první iniciativa, registrována v polovině roku 1995, byla aktivitou extrémně pravicové Ticinské ligy a strany Švýcarských demokratů. Pokud by byla iniciativa

schválena, musela by Spolková rada žádost o zahájení přístupových rozhovorů s EU, které byly pozastaveny v roce 1992 po neúspěšném referendu o vstupu do EHP, zcela stáhnout. Přičemž by se tímto krokem Spolková rada zavázala do budoucna k tomu, předložit ke schválení v referendu samotný princip zahájení následného vyjednávání s EU. **8. 6. 1997 byla tato iniciativa odmítnuta 74,1 % hlasujících**, nebyla schválena ani v žádném kantonu. Ve výsledku se promítla také podprůměrná účast pouhých 35,4 % obyvatel. Politické strany iniciativu také nepodpořily. SVP ji schvalovala 42 %, strana sociálních demokratů už jen 18 %, křesťanští demokraté a svobodní demokraté pak již pouze 8 %. S podporou se setkala u obyvatelstva s nízkým vzděláním. Iniciativa byla zhodnocena jako příliš radikální a na samotný výsledek neměla rozhodující vliv případná žádost o vstup do Unie, jako institucionální aspekty. [66]

Iniciativa „Ano Evropě“

30. 7. 1996 byla díky více než 106 tisíců platných podpisů občanů oficiálně registrována iniciativa „Ano Evropě“. Tato iniciativa nahlížela na fungování Unie zcela z opačného úhlu než předchozí iniciativa. Byla výsledkem činnosti federalisticky a proevropsky založeného **Nového evropského hnutí Švýcarska (NEBS)**. V březnu 2001, několik měsíců před zahájením dojednání druhého balíčku bilaterálních dohod, se však pro tuto iniciativu vyslovalo přibližně pouze 20 % občanů⁴².

Spolková vláda tuto iniciativu ohodnotila jako předčasnou a nezralou doby, protože na případný vstup do Unie by se potřebovala připravit především veřejnost a síť institucí. V době rozhodování o iniciativě ještě ani oficiálně nevstoupily v platnost Bilaterální dohody I., proto v té době veřejnost ani nemohla objektivně posoudit přínos sektorové spolupráce s EU. Největší podporu měla iniciativa ze strany sociálních demokratů a to celými 58 %. U ostatních skupin obyvatelstva, a to bez ohledu na věk, příslušnost ke kantonu, vzdělání, jazyk nebo příjem, bylo vysloveno zřetelné ne. [66]

3.3.3 Bilaterální dohody II. mezi EU a Švýcarskem

Nové bilaterální smlouvy byly značně podporovány většinou domácích politických stran, organizací a také hospodářskou sférou. I všechny švýcarské kantony přijaly tyto smlouvy velice pozitivně. Výhrady proti novým dohodám měla jako jedna z mála Křesťanská lidová strana SVP. Bilaterální dohody II. byly ratifikovány **26. října 2004**

⁴² V tomto období voliči rozhodovali zároveň o třech iniciativách – „Ano Evropě“, „Tempo 30“ a „Arzneimittel“. I když účast byla téměř 55 %, ani jedna z iniciativ nebyla úspěšná.

v Lucemburku a okruh vzájemné spolupráce byl v rámci druhého balíčku bilaterálních dohod rozšířen ze 7 na 9 oblastí. Původně bylo diskutováno 10 oblastí spolupráce. Tou desátou byla vzájemná liberalizace služeb, jednání však byla pozastavena z důvodu velkého množství sporných bodů, ve kterých nebylo nalezeno kompromisní řešení.

- 1) zdanění úspor,
- 2) účast v Evropské agentuře na ochranu životního prostředí,
- 3) program vzdělávání,
- 4) spolupráce v oblasti statistiky,
- 5) boj proti finančním podvodům,
- 6) přistoupení Švýcarska k Schengenským a Dublinským dohodám o žadatelích o azyl a systému Eurodac⁴³,
- 7) obchod se zpracovanými zemědělskými výrobky,
- 8) zabránění dvojího zdanění důchodů pracovníků institucí EU, kteří žijí ve Švýcarsku,
- 9) a mediální programy – především účast v programech Média a Média plus⁴⁴.

Díky novým bilaterálním dohodám si Švýcarsko vyjednalo velice důležitou podmínku, kterou je omezený přístup pracovníků na švýcarský pracovní trh pocházejících z nových členských států s platností do roku 2011. [37]

Švýcarsko má značný zájem o spolupráci týkající se policie, justice, azylu a migrace. Ze statutu bilaterálních dohod si vydobylo výjimečnou pozici, kterou se nemůže pyšnit žádný jiný nečlenský stát. I přesto, že je nečlenským státem EU, má obrovskou výhodu v přístupu na unijní vnitřní trh, který se vztahuje i na nově přistupující země EU. Švýcarsko neodvádí žádné povinné prostředky do společného rozpočtu EU, ani neposkytuje finanční příspěvky Evropské investiční bance nebo Evropské centrální bance. Proto je Švýcarsko obecně nazýváno označením „free rider“, jelikož ve srovnání s jinými státy získalo některé výhody v podstatě zadarmo.

Švýcarsku tato pozice plně vyhovuje, jelikož v případě plného členství v Unii by se z hlediska příspěvků do rozpočtu EU, svého hospodářství a silně rozvinuté ekonomiky stalo čistým plátcem ve výši 0,7 % HDP⁴⁵.

⁴³ Eurodac je elektronický systém evidence žadatelů o azyl, vytvořen v roce 2003.

⁴⁴ Tyto programy patří k řadě podpůrných programů EU a jsou zaměřeny na zvyšování konkurenceschopnosti evropských a televizních děl na mezinárodním trhu. Hlavním úkolem je podpora evropské filmové a televizní tvorby, jejího šíření a propagace a vytváření podmínek a příležitostí pro filmové a televizní profesionály.

⁴⁵ V cenách roku 2002 by tato hodnota představovala příspěvek ve výši 3,7 miliardy CHF.

Švýcaři také těží ze své výhodné geografické polohy, jelikož je ze všech stran obklopeno ekonomicky silnými státy, které dlouhodobě intenzivně spolupracují na základě principů EU, kdy mimo jiné výhody vynakládají nemalé prostředky na realizaci nejrůznějších bezpečnostních opatření, a to nejen v prostoru EU ale i na vnějších hranicích, čímž je nepřímo chráněno i samotné Švýcarsko. [40]

V rámci **Schengenských a Dublinských dohod** bylo záměrem odstranit systematické kontroly přeshraničního pohybu osob. Zároveň by měla být zaručena důkladnější kontrola na hranicích Schengenského prostoru, včetně posílené mezinárodní spolupráce soudních a policejních orgánů v boji proti trestné činnosti. Dublinské dohody stanovují pravidla o soudní příslušnosti a provozu systému databáze pro porovnávání otisku prstů Eurodac, která pomáhá vyhnout se více azylovým žádostem a snižuje zátěž vnitrostátních azylových systémů.

Švýcarsko se také s EU zavázalo v přeshraniční spolupráci v oblasti **zdanění příjmů z úspor**, která by měla pomoci redukovat množství podvodů týkajících se nepřímých daní.

Boj proti finančním podvodům je zaměřen především na boj proti pašerácké činnosti a na další trestné činy v oblasti nepřímých daní, týkajících se zejména cel, daně ze spotřeby nebo daně z přidané hodnoty s ohledem zejména na pašování cigaret. Dále se tato spolupráce odehrává na poli kontroly dotací a trhů s veřejnými zakázkami.

Další **dohoda o zemědělských produktech** zajistila vytvoření nového mechanismu cenové kompenzace v podobě cel a vývozních subvencí pro podstatné množství výrobků potravinářského průmyslu. Důvodem je vyšší cenová hladina ve Švýcarsku pro jednotlivé suroviny. Týká se například čokolády, těstovin, sušenek, zmrzliny anebo cukrářských výrobků. Na základě této dohody budou zrušena dovozní cla pro švýcarské zemědělské produkty, vývozní subvence pro vývoz těchto výrobků z EU do Švýcarska nebudou uplatňována. Na druhé straně Švýcarsko sníží cla na dovoz výrobků z EU, včetně subvencí pro vývoz do zemí EU, a to především na mouku, máslo, čokoládu nebo sušené mléko.

Dohoda o ochraně životního prostředí Švýcarsku podmiňuje stát se členem Evropské agentury pro životní prostředí, jejíž činnost je hlavním nástrojem evropské spolupráce zabývající se ochranou životního prostředí.

Sběr statistických údajů je harmonizován členskými státy EU ve spolupráci se švýcarským statistickým úřadem, který zabezpečuje přístup k velkému množství srovnatelných údajů pro účely ekonomického a politického pozorování a rozhodování.

V rámci **programů Media a Media plus** je podporována evropská filmová a televizní tvorba, včetně vytváření vhodných podmínek pro jejich realizaci a jejich následná konkurenceschopnost na mezinárodní scéně. [41]

V oblasti **důchodů** je zde spolupráce zaměřena na kontrolu za účelem zabránění dvojího zdanění příjmů pracovníků institucí EU, kteří mají trvalý pobyt na území Švýcarska.

Podpora a spolupráce zabývající se **vzděláváním** je uskutečňována prostřednictvím vzdělávacích programů EU, v současnosti se jedná o vzdělávací programy pro období let 2007 – 2013, v jejichž rámci by měly být vyjednány potřebné podmínky a okolnosti kooperace (viz příloha č. 4). [40]

V současné době jsou v platnosti všechny stávající smlouvy pocházející z balíčku Bilaterálních dohod II. s výjimkou účinnosti smlouvy o vzdělávání a smlouvy o boji proti finančním podvodům, které nejsou ještě plně v platnosti a stále se jedná o jejich konečné podobě a konkrétních podmínkách. Zřejmě nejdůležitější a zároveň nejdiskutovanější oblastí vzájemné spolupráce mezi EU a Švýcarskem je bezesporu smlouva zabývající se Schengenskou a Dublinskou smlouvou.

3.4 Zapojení Švýcarska do Schengenského prostoru

Schengenský prostor představuje území evropských států Schengenské smlouvy, na jejímž základě byly odstraněny hraniční kontroly osob cestujících v rámci smluvních zemí. Naopak byla posílena bezpečnost a kontroly na vnějších hranicích Schengenského prostoru. Prostor je nazván podle lucemburského města Schengen, kde byla **Schengenská smlouva 14. června 1985 ratifikována**. Prováděcí smlouva k Schengenské smlouvě byla podepsána až 19. června 1990.

Vstup do Dublinského a Schengenského prostoru si švýcarští občané museli odsouhlasit v **referendu v roce 2005**. Odpůrci švýcarského vstupu do Schengenu před lidovým hlasováním hlasitě argumentovali hlavně obavou, že systém umožní příliv zločinců a značného množství přistěhovalců, kteří by mohli vzít Švýcarům pracovní místa. Vstup do Schengenu by také mohl být pomyslným krokem ke vstupu do EU a na tuto možnost většina Švýcarů neslyší. Druhá strana, která agitovala za vstup do Schengenského prostoru, tvrdila, že vzhledem k návazným společným opatřením účastnických zemí systému tomu bude naopak. Švýcarská vláda uvažovala podobným způsobem. Aspekt cestování bez hraničních kontrol nebyl prvořadým záměrem. Sousedské země Švýcarska

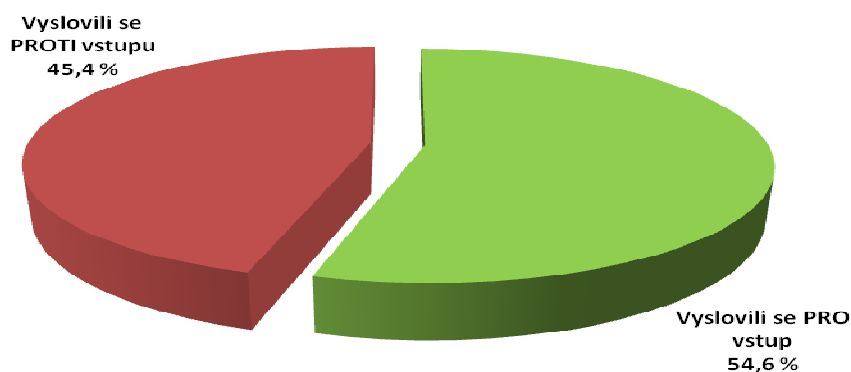
již v rámci Schengenu spolupracovaly v oblasti justice a policejních záležitostí, vytvářely společný prostor založený na bezpečnostních opatřeních. Švýcarsko však zůstávalo izolované, tudíž zde možnost stát se útočištěm zločinců byla mnohem vyšší. Vstup do Schengenu podporovali také podnikatelé v cestovním ruchu. [26]

Referendum dosáhlo pozitivního, i když ne výrazně přesvědčivého výsledku. Rozdíl byl totiž pouhých 248 255 hlasů (viz graf č. 3.1). Pro vstup do Schengenského prostoru hlasovali především občané francouzsky mluvící části země, středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní obyvatelé, podnikatelé, majitelé hotelů a restaurací, občané s vyššími příjmy a lidé žijící ve velkých městech. Kdyby se na lidovém hlasování podílelo více obyvatel z německy mluvící části země, lidé s nižším vzděláním a lidé žijící ve venkovských oblastech, švýcarské hranice by nikdy nebyly otevřeny. [44]

Páteří Dublinského a Schengenského systému jsou především počítačové sítě a databanky. Pro Schengenský systém je stěžejní Schengenský informační systém (SIS), který eviduje seznam a informace o hledaných zločincích a zcizených věcech. Tyto informace jsou k dispozici úředním orgánům a terénním hlídkám. Švýcarsko je součástí SIS od srpna 2008 a již v prvních dnech napojení Švýcarska na tento systém byly odhaleny čtyři hledané osoby.

Co se týče pohraničních kontrol se sousedními státy s Rakouskem, Itálií, Francií a Německem, probíhaly vždy na formální úrovni, proto Švýchaři vnímali výhodu svého zapojení do Schengenského systému a systému SIS především v jeho dalších důsledcích. Švýcarsko je totiž typickou zemí poskytující azyl, proto švýcarské úřady a instituce podporují své zapojení do Dublinského systému, včetně podílení se na Eurodac. Odhadem má ve Švýcarsku pracovní a trvalý pobyt přibližně 900 tisíc občanů zemí EU. [26]

Graf č. 3.1 – Švýcarské referendum o zapojení se do Schengenského systému

Zdroj: [26], vlastní úpravy

Rozhodnutí o tom, že Švýcarsko vstoupí do Schengenského prostoru, přijali ministři vnitra během zasedání Rady pro justici a vnětro 27. listopadu 2008 na základě důkladného prozkoumání schengenského hodnocení, zda je Švýcarsko připraveno plně akceptovat a provádět schengenské *acquis*. Toto rozhodnutí bylo 5. prosince 2008 zveřejněno v Úředním věštníku EU a vstoupilo tak oficiálně v platnost. Na základě bilaterální smlouvy pocházející z druhého balíčku dohod s EU a švýcarské kompatibility s pravidly Schengenského prostoru **se Švýcarsko 12. prosince 2008 připojilo k Schengenskému prostoru**, čímž byly zrušeny hraniční kontroly také na švýcarských hranicích. Občané EU a Švýcarska se tak mohou vně Schengenského prostoru pohybovat bez omezení pohraničních kontrol osob v současnosti do 24 evropských zemí. Pasové kontroly se přesto nevyhnou osoby, u nichž od počátku existuje podezření z nekalých úmyslů. Veškeré kontroly na švýcarských hranicích však zcela nevymizely, jelikož Švýcarsko není součástí celní unie EU. Proto budou i nadále prováděny celní kontroly týkající se vývozu a dovozu zboží na švýcarských hranicích. Cestující budou mít povinnost odpovídat na otázku, zda převážejí nebo dovážejí nějaké zboží. Na hranicích s Francií, Německem, Itálií a s Rakouskem mohou celníci požadovat kontrolu zavazadel z důvodu neuzavření celní unie mezi Švýcarskem a EU.

Z 27 zemí EU se plně do Schengenského prostoru nezapojilo Irsko, Velká Británie, Rumunsko, Bulharsko a také Kypr⁴⁶. Naopak se k Schengenskému prostoru připojily nečlenské státy EU, avšak se silnou vazbou na Unii, a to Norsko a Island. Celkově tedy Schengenský prostor společně se Švýcarskem nyní tvoří 25 evropských států.

Několik měsíců poté, co se Švýcarsko včlenilo do Schengenského prostoru, byly také 29. března 2009 odstraněny hraniční kontroly na letištích při přeletech zemí Schengenu. [38]

Účast Švýcarska v Schengenském prostoru byla všeobecně přijata velice pozitivně, jelikož je vnímána jako další krok k získání jednoty, míru a svobodě v rámci jednotné Evropy za účelem posílení bezpečnosti. Navíc přispěje k rozvoji turismu a zlepšování kvality infrastruktury stejně jako k rozvoji příhraničních regionů. Schengenský prostor také občanům třetích zemí zjednodušuje proces žádosti o národní víza, kdy jim stačí pouze jedno pro území celého Schengenského prostoru. [26]

⁴⁶ Velká Británie a Irsko se na Schengenském systému podílejí pouze částečně, angažují se v soudní a policejní spolupráci, ale z pozice své ostrovní geografické polohy nadále uplatňují pasové kontroly. Vstup Kypru do Schengenu je naplánován na rok 2010, vstup Rumunska a Bulharska na rok 2011. Lichtenštejnsko na své přistoupení do Schengenského prostoru také stále čeká.

Švýcarsko se bohužel nevyhnulo ani konfliktům, jejichž dopad působí i na Schengenský prostor. Kvůli sporu mezi Švýcarskem a Libyí nezíská od února 2010 žádný Evropan ze země Schengenského prostoru vízum do Libye. Jádrem konfliktu, který se udál mezi Švýcarskem a rodinou **libyjského vládce Muammara Kaddáfího**⁴⁷, je zakotveno z události před několika lety. Syn Kaddáfího, Hannibal, byl v létě 2008 v jednom z ženevských hotelů zatčen z důvodu napadení hotelového personálu. Libye po tomto incidentu pozastavila vývoz své ropy do Švýcarska a také neprodleně stáhla své několikamiliardové vklady v dolarech ze švýcarských bank. Kaddáfí dokonce navrhl, aby bylo Švýcarsko vymazáno z libyjských map a podle jazykové příslušnosti byly jednotlivé oblasti přiřazeny k sousedním státům.

Švýcarsko je za zatčení Hanibala Kaddáfího kritizováno zejména ze strany Itálie, jejíž nejvyšší představitelé⁴⁸ tvrdí, že Švýcarsko tímto svým neuváženým činem vtáhlo do svého sporu s Libyí všechny evropské země účastnící se na Schengenském prostoru. Naopak Evropská komise hodnotí odvetné počínání Libye za nepřiměřené a příliš radikální. Švýcarský **prezident Hans-Rudolf Merz** prokázal snahu o napravení vzájemných vztahů a veřejně se omluvil za způsob, jakým bylo s Hannibalem Kaddáfím nakládáno.[27]

Spor se ještě více vyostřil na konci roku 2009, kdy Švýcaři referendem rozhodli o zákazu výstavby minaretů na území státu (viz kapitola 4). Bezprostředně po výsledku referenda, byl náhle vynesena rozsudek nad dvěma švýcarskými obchodníky zadržovanými přes rok v Libyi, čímž se vztahy opět radikálně zhoršily, i když před referendem již byly znatelné smířčí tendence. V současné době se obě strany pokoušejí o urovnání sporů a snaží se na základě vzájemného dialogu nalézt určité kompromisní řešení. [45]

⁴⁷ Muammar Kaddáfí je od r. 1969 vládcem Libye - stal se jím prostřednictvím vojenského puče, který sám vedl

⁴⁸ Především italský ministr zahraničí Franco Frattini

4 SOUČASNÉ VZTAHY EU A ŠVÝCARSKA

– MOŽNOSTI BUDOUCÍHO VÝVOJE

4.1 Vliv globální krize na švýcarskou ekonomiku

4.1.1 Dopady globální krize na švýcarský bankovní a finanční sektor

Negativní dopady světové krize pocítuje západní Evropa především z hlediska finančního a bankovního sektoru, Švýcarsko nevyjímaje. Problémy zasáhly především britské a švýcarské banky, které značně spolupracují a jsou napojeny na finanční systém USA, v druhé polovině roku 2008. Po pádu akciových indexů v září 2008 musely banky urychleně přecenit držené cenné papíry, bohužel s negativním dopadem. Největší propad tak zaznamenal nejen švýcarský gigant UBS, ale také druhá největší švýcarská banka Credit Suisse.

Švýcarsko bylo v říjnu 2008 nuceno přijmout krizová opatření, aby od krachu zachránilo své dvě největší banky a zabránilo vzniku nedůvěry ze strany klientů ve švýcarský bankovní systém. Stát se rozhodl investovat přibližně 6 miliard CHF⁴⁹ do banky UBS a získal tak 9,3 procentní podíl akcií banky. Bance UBS byly také švýcarským státem odpuštěny nesplacitelné dluhy ve výši 54 miliard dolarů, které byly přesunuty do speciálního fondu pod správu federální centrální banky. Také během roku 2008 švýcarská centrální banka několikrát snížila základní úrokovou sazbu. [30]

V srpnu 2009 švýcarská vláda prodala svůj podíl v bance UBS, za který získala zpět **5,48 miliardy CHF**⁵⁰. O prodej akcií se zasloužily tři banky - Morgan Stanley, samotná UBS a Credit Suisse. Dohoda mezi americkou a švýcarskou stranou o UBS s sebou nesly určité komplikace. UBS byla obviněna, že se spolupodílela na tom, aby pomohla některým americkým občanům vyhýbat se placení daní v USA. UBS je totiž druhým největším správcem majetku na světě se silnými vazbami a zázemím v USA, především v oblasti obchodování na finančních trzích a čítá zde přes dva miliony amerických klientů. UBS byla nakonec přiznána i pokuta ve výši 780 milionů dolarů, na které se dohodla banka s příslušnými americkými daňovými úřady. Švýcarská banka musela čelit také žalobám a žádostem o federální soud, aby zpřístupnila americkému správci daně Internal Revenue Service (IRS) záznamy o svých amerických klientech. [56]

⁴⁹ 6 miliard CHF v roce 2008 představoval 104 mld. Kč

⁵⁰ Švýcarská vláda prodala 332 milionů akcií banky v hodnotě 16,50 CHF za akcii = 5,48 miliardy CHF, tedy téměř **93 mld. Kč**. [43]

V současné době se právě díky těmto okolnostem proslulé švýcarské **bankovní tajemství** pomalu stává minulostí. Švýcarské banky byly nuceny poodhalit skrytá tajemství svých privátních bankovních účtů, které se staly předmětem vyšetřování ze strany amerických úřadů kvůli údajným daňovým únikům. Na konci února 2010 musela UBS předat americkým vyšetřovatelům stěžejní údaje o téměř třech stech svých klientů, aby předešla jejich trestnímu postihu. Švýcarská veřejnost tento fakt považuje za porušení švýcarského zákona o bankovním tajemství. Podle tohoto zákona totiž nesmí být poskytovány žádné informace o klientech švýcarských bank, pokud nejsou podezřelí z daňových podvodů, daňových úniků, praní špinavých peněz nebo pokud nevyvstaly jiné závažné okolnosti pro účely vyšetřování.

Podle odhadů amerických finančních institucí díky klientským účtům Američanů v zemích jako je Švýcarsko, přijde americký rozpočet až o 100 mld. dolarů ročně. Značné ztráty ze stejných důvodů utrpěla také Velká Británie. Švýcarské banky tyto zásahy nepřijímají s nadšením, na nedotknutelnosti svých účtů a informacích o nich si vždy velice zakládaly, díky čemuž přilákaly mnoho klientů z celého světa a vysloužily si svou loajálnost. Banky se obávají, že by narušením bankovního tajemství mohly ztratit podstatnou, až poloviční část své klientely, která by neprodleně mohla přesunout své vklady do méně rizikových oblastí.

Credit Suisse i UBS vydělávají daleko více na amerických trzích než na evropských, proto by se pro ně ztráta dobré pověsti a nejasnost bankovních účtů mohla stát takřka fatální, a to navíc v době, kdy důvěra klientů i investorů v bankovní domy není nijak valná. Díky částečnému odkrytí dat americkým úřadům, bude nepochybně následovat tlak na zpřístupnění dalších informací i ze strany úřadů evropských zemí, čemuž budou muset švýcarské banky v budoucnu čelit. Banky se přesto nechaly slyšet, že nyní nepředpokládají žádné další zveřejňování citlivých údajů o svých klientech a tento spor by se měl podle jejich názoru řešit na diplomatické, nikoli soudní úrovni. [72]

S narůstajícími a sílícími dopady světové krize se švýcarská vláda uchýlovala vzhledem k obrovskému objemu spravovaných aktiv⁵¹ ke stále striktnějším regulačním opatřením na finančním trhu. **Šéf UBS Oswald J. Grübel**⁵² dokonce varoval, že pokud by tato opatření překročila úměrný rámec, pak by největší švýcarská banka uvažovala o přemístění svého hlavního sídla mimo území Švýcarska. Objevily se také názory přetvořit nejvýznamnější švýcarské banky na holdingové společnosti, což se setkalo se

⁵¹ Celkový objem aktiv ve švýcarských bankách více než **sedmkrát** převyšuje výši HDP Švýcarska.

⁵² Grübel se stal šéfem UBS na jaře 2009, byl bývalým šéfem konkurenční Credit Suisse v letech 2003 - 2007

značnou nevolí ze strany vedení bank. Švýcarské regulační úřady se totiž domnívají, že pokud by se jim podařilo přinutit velké švýcarské nadnárodní banky, aby působily jako národní instituce, které by byly pod dohledem centrální holdingové společnosti, úřady by tak v době krize mohly účinněji zasahovat. Umožnily by tak zachránit v případě krize národní společnost, přičemž by ale její zahraniční pobočky zřejmě zkrachovaly. Takový scénář by ale švýcarské banky a společnosti donutil k tomu, aby do svých zahraničních poboček vložily dostatek potřebného kapitálu, což by se jim velice prodražilo. Takový scénář v podobě dohledu nad finančními institucemi se doporučuje u společností, které jsou považovány za příliš velké na to, aby zkrachovaly. Typickým příkladem je právě Švýcarsko, kdy této malé ekonomice dominují dvě velké banky UBS a Credit Suisse. [52]

V současnosti se UBS již pomalu odráží ode dna. V únoru 2010 zveřejnila dosažené údaje za čtvrté čtvrtletí roku 2009, a **dosáhla čistého zisku 1,21 miliardy CHF**⁵³. V porovnání s předchozím rokem, vykázala UBS v posledním čtvrtletí roku 2008 ztrátu ve výši 9,56 miliardy švýcarských franků, což je značné zlepšení a obrat od ztrát do dnešních ziskových položek. Podle těchto údajů se také předpokládá, že by UBS mohla poprvé od roku 2006 dosáhnout celoročně trvajících zisku, který by měl pomoci UBS napravit si pověst a vyřešit neshody s americkými daňovými úřady. UBS vydělila z rozvahy a přesunula svá toxická aktiva pod dohled federální centrální banky v celkové hodnotě 38,7 miliardy dolarů. Také byla nucena propustit 18,5 tisíce svých zaměstnanců v rámci snahy o urychlení své restrukturalizace a do nových vedoucích pozic dosadila 11 manažerů, kteří by měli oživit chod banky. Pro své udržení musela přijmout některá opatření a podstoupit určité nepříjemné kroky, avšak měly by přispět k znovuzískání důvěry UBS ve světě a zabránit tak odlivu svých klientů, kteří za poslední dva roky krize **přesunuli 228,1 miliard CHF** do jiných stabilnějších a důvěryhodnějších bank. [50]

Následující graf zobrazuje vývoj akcií švýcarské banky UBS za poslední dva roky. Od ledna 2008 je znatelný výrazný propad ceny akcií banky, ale již od druhé poloviny roku 2009 se hodnota akcií poměrně stabilizovala⁵⁴.

⁵³ 1,21 mld. CHF = 21,5 miliardy Kč; odborníci však očekávali zisk ve výši pouhých 416 milionů švýcarských franků;

⁵⁴ Hodnota ceny akcií banky UBS je srovnávána s PX indexem, což je oficiální index Burzy cenných papírů Praha.

Graf č. 4.1 – Vývoj ceny akcií UBS

Zdroj: [55]

4.1.2 Oživení švýcarského hospodářství

Švýcarsko v současné době zažívá vlivem světové krize nejhorší hospodářskou recesi za posledních třicet let, podle dostupných informací minimálně od roku 1975, kdy světovou ekonomiku zasáhla vlna tzv. ropných šoků.

Na jaře 2009 se švýcarská centrální banka rozhodla na tuto skutečnost reagovat expanzivní monetární politikou v podobě postupného snižování základní úrokové sazby nyní až o 25 bazických bodů na rozmezí 0 – 0,75 procenta, čímž dosáhla svého historického minima. Dalším krokem v boji proti finanční krizi byl nákup zahraničních měn a dluhopisů za účelem oslabení domácí měny v prostředí nepříznivého výhledu švýcarské ekonomiky. V důsledku tohoto opatření švýcarský frank výrazně poklesl o 3 procenta a jeho hodnota se tak propadla nejprudčeji vůči společné evropské měně od jejího zavedení v roce 1999. [29], [47]

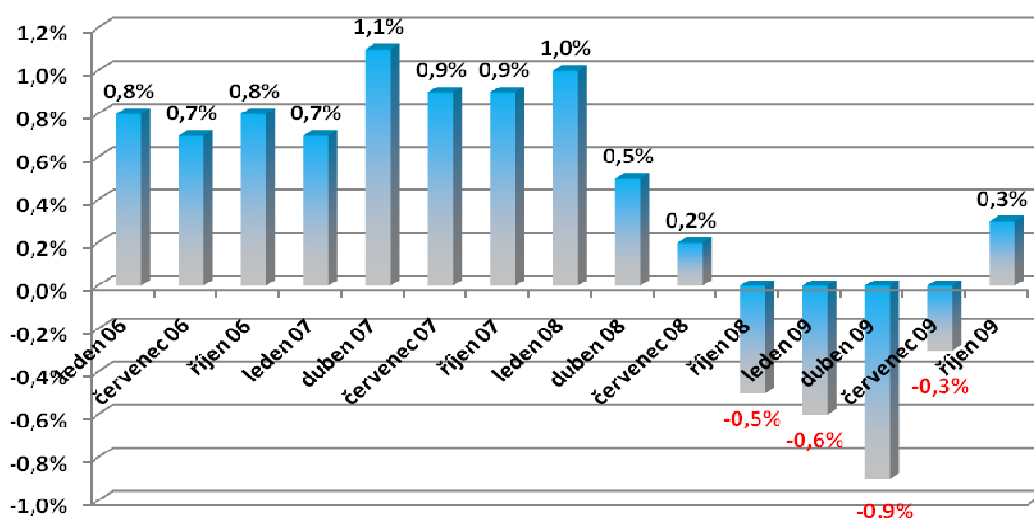
Na propadu jinak stabilní švýcarské ekonomiky se podepsalo především počínání švýcarských bank, tedy finanční, nikoliv výrobní sektor. Švýcarské banky spravují obrovské množství světových aktiv, půjčují peníze po celém světě a právě kvůli zhoršující

se situaci ve světové ekonomice musely odepsat značné částky, o které se zasloužily špatné úvěry.

Podle údajů švýcarského Státního úřadu pro hospodářské záležitosti (SECO) švýcarská ekonomika vlivem nepříznivých dopadů krize na finanční sektor v prvním čtvrtletí roku 2009 meziročně poklesla o 2,4 procenta. I přes hospodářský pokles a narušený finanční sektor si však Švýcarsko ve srovnání s jinými evropskými ekonomikami vedlo poměrně dobře - a hospodářský propad nebyl tak markantní. Následující dvě čtvrtletí se sice švýcarská ekonomika zmítala v podobných záporných číslech, oživení pak nastalo až v posledním čtvrtletí roku 2009. Ve druhém čtvrtletí roku 2009 švýcarská ekonomika klesla o 0,3 procenta oproti předchozímu roku, na konci třetího čtvrtletí se již hodnoty přesunuly do kladných čísel až na hodnotu růstu ekonomiky na 0,3 procenta vzhledem ke stejnému období minulého roku. Po pěti čtvrtletích poklesu a záporných výsledků, tak švýcarská ekonomika opět zaznamenala růst a nadějný výhled na stabilizaci celkové národní situace. [29], [47]

Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2009 již hospodářství vykazovalo stále rostoucí hodnoty. I navzdory rostoucí nezaměstnanosti, byla soukromá spotřeba Švýcarů stále poměrně vysoká. Došlo k oživení švýcarského exportu a rovněž sektor finančních služeb po šesti čtvrtletích poklesu začal opět růst. Pokles HDP za rok 2009 vykázal hodnotu 1,5 procenta, což oproti roku 2008 znamená výrazné zlepšení.

Graf č. 4.2 – Vývoj růstu švýcarského HDP v době globální ekonomické krize

Zdroj: [70], vlastní úpravy

Co se týče produkce, mnoho průmyslových odvětví je v současnosti schopno dosahovat rostoucí přidané hodnoty. Soukromá spotřeba ve čtvrtém čtvrtletí 2009 vzrostla oproti předchozímu čtvrtletí o dalších 0,4 %. S výjimkou specifických kategorií, které tvoří ze dvou třetin finanční a pojišťovací služby, je spotřeba ve všech odvětvích švýcarského národního hospodářství vyšší než v předchozí tříměsíční periodě. Významný růst přinesla odvětví zabývající se zdravotní péčí, potravinami a nápoji. Poprvé po pěti nepříznivě vyvíjejících se čtvrtletích, se ekonomicky citlivý obuvnický a oděvní průmysl začal znovu pozitivně rozvíjet. [31]

Hrubá tvorba kapitálu vzrostla v posledním čtvrtletí roku 2009 o 1,4 %, což by se mělo promítnout v expanzi investic do technického vybavení a rozvíjení softwaru. Investice do kovovýroby a strojního zařízení mají na tomto rozvoji značnou zásluhu. Investice do stavebnictví však podklesly o 1,5 % v mezičtvrtletním srovnání. [60]

Export zboží v druhé polovině roku 2009 vzrostl o 3,2 %, avšak kromě obchodu s cennými papíry. Obchod s chemikáliemi a kategoriemi příbuzných produktů, stejně také hodinky a šperky velice přispěly k opětovnému exportnímu vzrůstu. Avšak krizí nejvíce zasažené obory jako strojírenská odvětví, elektronický průmysl a kovoprůmysl vykazovaly na konci roku 2009 stále stagnující tendence. Import zboží mírně poklesl o 0,2 %. Export služeb v průběhu roku poklesl o 0,2 %, import vzrostl o 1,8 %. Exportní ceny v roce 2009 ale byly o 4,1 % nižší než v předchozím roce, importní ceny se snížily dokonce až o 5,3 %.

Pokud sledujeme celkovou produkci švýcarského hospodářství, pak povzbudivý pokrok ekonomiky v posledním čtvrtletí 2009 přinesl obrovskou podporu a impuls pro další rozvoj. Po delším období oslabení se sektor služeb, ve kterém dominují především služby finanční, zotavil a již dosahuje kladných hodnot 1,1 % přidané hodnoty. Tvorba přidané hodnoty vzrostla také v oblasti veřejných služeb (+0,9 %), obchodu, hotelnictví, dopravy a komunikačních služeb (+0,6 %), ale také v zemědělském sektoru, a to dokonce o +1,5 %. Pouze sektor průmyslu v současné době stagnuje a nevykazuje výraznější pokrok. [60]

4.2 Současné postavení Švýcarska ve světové ekonomice

Podle každoročně vydávané zprávy Světového ekonomického fóra o konkurenceschopnosti převzalo Švýcarsko pro období 2009 – 2010 první místo po USA (viz příloha č. 3). Tato skutečnost je vysvětlována tím, že výkon švýcarské ekonomiky je i v současných nepříznivých podmínkách ve světové ekonomice značně stabilní, zatímco pozice USA postupně slábne napříč mnoha sektory, ve kterých Švýcarsko naopak vykazuje vynikající kapacity pro inovace. Má také velmi sofistikovanou obchodní strukturu.

Švýcarsko je charakteristické nemalými výdaji do oblasti výzkumu a vývoje. Švýcarské instituce vědeckého výzkumu patří mezi nejlepší na světě, významně spolupracují s univerzitami a sektory národní ekonomiky, které společným úsilím přeměňují výsledky výzkumu do vysoce zpeněžitelných produktů a postupů, posílených značnou majetkovou ochranou. Silnou inovační kapacitu znázorňuje množství patentů, díky nimž v této oblasti Švýcarsko zaujímá sedmou pozici na světě.

Švýcarské veřejné instituce jsou považovány za jedny z nejefektivnějších a nejtransparentnějších, hrají významnou roli pro posilování obchodních jistot a důvěryhodnosti. Tato skutečnost je navíc podporována nezávislým soudnictvím, právními normami a odpovědným počínáním soukromého sektoru. Také švýcarské makroekonomické prostředí, i přes globální krizi, bylo vyhodnoceno jako stabilní ve srovnání s USA a evropskými sousedy.

Na druhou stranu míra počtu studentů, kteří jsou přihlášení ke studiu na univerzitách, se zastavila na 47 %, čímž Švýcarsko značně zaostává za některými vyspělými světovými ekonomikami. V současné době jsou tyto nevyčerpané univerzitní kapacity vyplňovány imigranty, kdy je úsilí věnováno podpoře vyššího vzdělání s cílem zajistit udržitelné národní průměrné vysoké vzdělání. Finanční trhy také vykazují značné oslabení, odrážející jednotlivé rozdílnosti v národním bankovním sektoru, ovšem opět v mezinárodním srovnání. [74]

4.3 Vztah švýcarských politických stran a kantonů k evropské integraci

4.3.1 Referenda a postoj kantonů

V následující části se budu zabývat postoji nejvlivnějších švýcarských politických stran a kantonů vůči EU. Následující tabulka názorně zobrazí výsledky sedmi nejdůležitějších referend, mezi nimiž jsou také referenda s návazností na agendu EU. Nepochybně především díky úderným heslům a účinným lobby nejvlivnějších švýcarských politických stran, dosáhla referenda následujících výsledků.

Tabulka č. 4.1 – Přehled nejdůležitějších švýcarských zahraničněpolitických referend

Rok	1972	1986	1992	2000	2001	2002	2005
Referendum	FTA	OSN I.	EEA	BA I.	Iniciativa "Ano"	OSN II.	Dublin/Schengen
Účast	52,9%	50,7%	78,7%	48,3%	55,8%	58,4%	56,6%
Výsledek	72,5%	24,3%	49,7%	67,2%	23,2%	54,6%	54,6%

Zdroj: [66]

První významné švýcarské referendum v roce 1972 rozhodlo o přijetí Dohody o volném obchodu (FTA – Free Trade Area), díky které byly zformovány základy hospodářské spolupráce mezi Švýcarskem a ES. Dohoda byla pozitivně přijata ve všech švýcarských kantonech. Nejvíce ji podpořili francouzsky mluvící obyvatelé kantonu Neuchâtel 81,4 %, nejméně pak německý kanton Schwyz 56,7 %. Přehled výsledků referend v jednotlivých švýcarských kantonech je znázorněn v následující tabulce č. 4.2, ve které červená políčka označují rozhodnutí kantonu proti schválení předmětu referenda, zelená políčka pro schválení.

Druhé referendum se konalo v roce 1986 a týkalo se případného vstupu Švýcarska do OSN. Možnost stát se členem této mezinárodní organizace byla odmítnuta ve všech kantonech, důvodem byly obavy ze ztráty vlastní neutrality. Nejrazantněji se v tomto referendu projevil francouzský kanton Jura, který odmítl účast v OSN 40,2 %.

Třetím sledovaným je referendum z roku 1992, které se zabývalo účastí země v Evropském hospodářském prostoru (EEA – European Economic Area). Případný vstup měl být původně prozatímním řešením před vstupem Švýcarska do ES, odvrátit tak jejich izolaci v Evropě a podpořit hospodářskou prosperitu. Sporným bodem jednání byl požadavek Švýcarska o ponechání autonomní daňové a především zemědělské politiky.

Toto referendum vyvolalo značnou vlnu pozornosti ze strany švýcarské veřejnosti. Zejména švýcarské hospodářské obory, orientované především na domácí trh jako například stavebnictví nebo řemesla, se obávaly vlivu zahraničních konkurentů a nezbytné adaptace na nové tvrdší konkurenční prostředí, které se v EU skrývalo. Exportně zaměřené obory viděly v EEA naopak výhodu, zejména díky snadnějšímu přístupu na zahraniční trhy. Ve prospěch referenda se vyjadřoval především svaz odborů, i přes riziko důsledků volného pohybu osob. Proti vystupoval svaz zemědělců i svaz řemesel z obavy ztráty suverenity a omezení předpisy EU. Díky těmto aspektům zaznamenalo referendum o vstupu do EEA nadprůměrnou účast ve výši 78,7 %. Výsledek byl téměř nerozhodný, rozdíl tvořilo pouhých 24 tisíc hlasů. Zároveň se ale pro vstup vyslovilo pouze 6 francouzských kantonů a 2 německé basilejské kantony. Přičemž 4 typicky francouzské kantony Vaud, Neuchatel, Ženeva a Jura schválily vstup do EEA drtivou většinou v rozmezí 77 – 80 %. Německé kantony vstup nepodpořily. Výsledek ovlivnil vlažný nástup politických stoupenců EEA a naopak bouřlivé kampaně odpůrců, ke kterým se nakonec nerozhodnutí občané připojili. [66]

Čtvrté referendum se zabývalo přijetím prvního balíčku bilaterálních dohod s EU a proběhlo v roce 2000. Proti schválení těchto dohod se vyjadřovaly především ty skupiny obyvatelstva, které je považovaly za první krok ke vstupu do Unie. Záporný postoj se tedy očekával od kantonů s německy hovořícím obyvatelstvem a venkovských oblastí, naopak pozitivní ohlasy měly vyslovit především francouzskojazyčné kantony a obyvatelé velkých měst. Překvapivé na švýcarské poměry bylo, že již měsíc před hlasování mělo 60 % oprávněných voličů jasno, ke které straně se přikloní. Nakonec bylo referendum schváleno 62,7 % obyvatel. Největší jednostrannost se projevila ve francouzském kantonu Vaud, kde hlasovalo 80,3 % obyvatel pro přijetí dohod. Proti přijetí se vyslovily pouze dva kantony Schwyz (49,8 %) a Ticino (43%).

Páté pozorované významné švýcarské referendum se konalo u příležitosti rozhodování o Iniciativě „Ano Evropě“ v roce 2001. Iniciativa byla drtivě odmítnuta ve všech kantonech. Přesto nejvíce iniciativu podpořily kantony Neuchatel (44,2%), Ženeva (41,1%) a Vaud (39,3%), přičemž zvláště u Ženevy se předpokládalo překročení hranice 50 %. Naopak v kantonech Uri (9,4%) a Appenzell Innerrhoden (6,8%) se pro iniciativu nevyslovilo ani 10 % voličů.

V **šestém** referendu v roce 2002 švýcarští občané konečně rozhodli o vstupu země do OSN. Pokud bychom sledovali výsledky podle kantonů, tak se z 26 švýcarských kantonů

rozhodlo 13 pro vstup do OSN a 13 proti vstupu. Přesto však součtem všech hlasů voliči rozhodli 54,6 % pro vstup do OSN.

Předmětem **sedmého** referenda byla účast v Dublinském a Schengenském prostoru a konalo se v roce 2005. Stoupenci kladli důraz na výhody, které by s sebou Schengen přinesl – mezi nimi byly například boj proti mezinárodní kriminalitě, větší bezpečnost a plynulejší přeshraniční doprava. Odpůrci se obávali nadměrného přílivu imigrantů, zvýšení kriminality a ohrožení bezpečí. Účast v referendu byla nadprůměrná – 56,6 %. Pro se celkově vyslovilo 12 kantonů. Nejvíce příznivců si Schengenský prostor získal v kantonech Neuchatel (70,9%) a Vaud (67,5%). Oproti tomu měl nejvíce odpůrců v kantonech Appenzell Innerrhodenu (31,5%), Ticinu (38,1%), Schwyzu (38,1%) a Uri (38,7%).[66]

Tabulka č. 4.2 – Výsledky hlasování referend ve švýcarských kantonech

	Rok	1972	1986	1992	2000	2001	2002	2005
	Referendum	FTA	OSN I.	EEA	BA I.	Iniciativa "Ano"	OSN II.	Dublin/Schengen
1.	Curych	74,1%	28,7%	48,5%	69,9%	23,6%	59,8%	58,1%
2.	Bern	69,9%	22,8%	47,6%	68,4%	23,4%	56,4%	56,8%
3.	Luzern	67,6%	19,7%	39,3%	62,6%	15,7%	51,5%	49,6%
4.	Uri	66,1%	18,3%	25,1%	52,3%	9,4%	40,3%	38,7%
5.	Schwyz	56,7%	15,6%	26,7%	49,8%	10,7%	38,9%	38,1%
6.	Obwalden	57,3%	16,0%	28,2%	55,5%	11,2%	45,4%	41,7%
7.	Nidwalden	65,2%	15,0%	33,9%	55,9%	10,8%	46,5%	42,7%
8.	Glarus	76,3%	16,0%	31,9%	57,2%	13,3%	39,8%	39,2%
9.	Zug	68,6%	21,9%	43,8%	69,2%	17,1%	55,2%	53,4%
10.	Freiburg	77,8%	22,8%	64,9%	74,6%	27,3%	59,2%	59,3%
11.	Solothurn	73,8%	22,5%	46,2%	66,6%	19,8%	52,9%	53,4%
12.	Basilej-město	72,9%	36,0%	55,4%	72,3%	29,1%	64,1%	64,6%
13.	Basilej-venkov	78,8%	32,9%	53,2%	70,9%	22,6%	58,8%	58,3%
14.	Schaffhausen	71,9%	21,8%	38,5%	61,2%	17,5%	45,4%	46,5%
15.	Appenzell-A	69,1%	17,3%	36,7%	62,1%	13,5%	45,5%	44,3%
16.	Appenzell-I	67,0%	10,7%	29,1%	51,9%	6,8%	32,5%	31,5%
17.	St. Gallen	73,5%	19,2%	38,4%	63,2%	14,2%	46,5%	46,9%
18.	Graubünden	76,1%	22,8%	32,4%	58,6%	14,4%	45,6%	44,6%
19.	Aargau	67,9%	18,2%	39,9%	62,2%	17,0%	48,9%	48,4%
20.	Thurgau	70,3%	17,7%	36,0%	57,2%	13,7%	43,2%	44,4%
21.	Ticino	76,0%	34,5%	38,5%	43,0%	15,8%	41,3%	38,1%
22.	Vaud	75,4%	25,2%	78,3%	80,3%	39,3%	63,5%	67,5%
23.	Wallis	76,1%	16,9%	55,8%	65,6%	20,8%	51,5%	53,5%
24.	Neuchatel	81,4%	27,4%	80,0%	79,4%	44,2%	65,2%	70,9%
25.	Ženeva	69,5%	30,4%	78,1%	78,7%	41,1%	66,9%	62,9%
26.	Jura	72,5%	40,2%	77,1%	77,3%	44,2%	63,1%	60,9%

Zdroj: [66]

4.3.2 Postoj švýcarských politických stran ve vztahu k EU

Význam nejsilnějších švýcarských politických stran současnosti vyplývá z volebních výsledků Národní rady v r. 2007, které pro mne byly při charakterizování jednotlivých stran směrodatné.

Tabulka č. 4.3 – Výsledky hlasování Národní rady (r. 2003, 2007)

Politická strana/rok	2003	2007
Švýcarská lidová strana	26,7%	28,9%
Sociálnědemokratická strana	23,3%	19,5%
Liberálnědemokratická strana	17,3%	15,8%
Křesťanskodemokratická lidová strana	14,4%	14,5%

Zdroj: [58]

Švýcarská lidová strana (Schweizerische Volkspartei - SVP)

Švýcarská lidová strana je názorově národně – konzervativní, až extrémisticky orientovaná pravicová strana. SVP byla založena v roce 1971 sloučením Švýcarské rolnické, živnostenské a občanské strany (BGB) a Demokratické strany kantonů Glarus a Graubünden. SVP má tradičně nejsilnější pozici v německy mluvících oblastech Švýcarska a venkovských oblastech, ale získává významnou podporu také v kantonech s francouzsky mluvícím obyvatelstvem. Přičemž německy a francouzsky mluvící obyvatelé tvoří přibližně 80 % celkové populace Švýcarska, proto má SVP širokou základnu svých voličů. Nejsilnější pozici má v kantonu Thurgau a Schwyz (přes 40 % obyvatel), nejmenší podporu naopak v kantonu Fribourg, Valais a Ticino.

Profil strany značně ovlivnil podnikatel **Christoph Blocher** v 90. letech, kdy z malé konzervativní strany vytvořil nejpopulárnější politickou stranu současného Švýcarska a dokonce ji dovedl k opakovanému vítězství ve volbách do Národní rady v roce 2003 a 2007 (viz tabulka č. 4.3). Významným úspěchem Blochera bylo, že pro svou stranu dokázal vydobýt dvě křesla ve vládě a sám se také ujal úřadu ministra spravedlnosti a policie. Blocherovými hlavními prioritami byl boj proti nadměrnému přílivu imigrantů a suverenita Švýcarska, a i přes některé až extrémistické názory dokázal své straně udržet punc konzervativní mainstreamové strany, čímž si získal popularitu mezi Švýcary.

Program strany tkví v usilování o zachování politické suverenity Švýcarska a konzervativní společnosti. Dále ztělesňuje principy odpovědnosti občanů za sebe sama a je skeptická vůči jakékoliv další expanzi vládních sil. Tento postoj je nejvíce evidentní v zamítání možnosti přistoupení Švýcarska do EU a odmítání toho, aby švýcarské vojenské

síly působily v mírových misích v zahraničí. Strana stojí také proti širšímu zapojování státu v otázkách sociální péče a veřejného vzdělávání. Naopak vyzdvihuje expanzivní zahraniční politiku Švýcarska, domácí bezpečnostní politiku, daňovou a sociální politiku a především přísnější imigrační politiku.

SVP má také protiislámské tendence, za což je ze strany politologů a mezinárodních organizací kritizována. Strana také stojí za návrhem kontroverzního referenda o zákazu výstavby minaretů v zemi⁵⁵. Byla přesvědčena, že jejich další rozšiřování by vedlo k rozsáhlé islamizaci. Švýcaři se pak v referendu v listopadu 2009 překvapivě vyjádřili pro zákaz výstavby minaretů 57,5 % při celkové účasti 54 %, což je na místní poměry vysoké číslo. Zřejmě rozhodly obavy z následného přílivu imigrantů do země. Podle analytiků se SVP referendem pravděpodobně spíše jednalo o symbolické gesto, znamenající, že další přistěhovalci a zejména muslimové nebudou ve Švýcarsku vítáni.

Pravděpodobně bude zákaz výstavby minaretů začleněn jako dodatek k 72. článku ústavy helvétské konfederace, který se týká vztahu mezi církvemi a státem⁵⁶. Švýcarská Strana zelených naopak dokonce zvažuje podat žalobu u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku za údajné "*narušení náboženské svobody garantované evropskou konvencí o lidských právech*". SVP je kritizována zejména za vylepování plakátů, na kterých v pozadí švýcarské vlajky stojí žena zahalená v burce mezi minarety, které vypadají jako rakety. Anebo plakáty s ovci v pozadí švýcarské vlajky, na které černá ovce představuje příliv nechtěného náboženství (viz obrázek č. 4.1). [18]

Obrázek č. 4.1 – Plakáty SVP k referendu o zákazu výstavby minaretů ve Švýcarsku

Zdroj: [18]

⁵⁵ Švýcarsko bylo první evropskou zemí, která pořádala referendum týkající se muslimské části populace.

⁵⁶ Zajímavostí přitom je, že ve Švýcarsku, které má přibližně 7,5 milionu obyvatel, žije asi 400 tisíc vyznavačů islámu (představují asi 4 % obyvatel), z nichž je podle vládních údajů jen 13 % praktikujících muslimů. Přesto však mají v zemi k dispozici 200 mešit, z toho čtyři jsou s minarety. Islám je třetím nejrozšířenějším náboženstvím v zemi.

Ekonomové varují, že tato situace způsobí, že mnoho bohatých muslimů z celého světa zruší svá konta a budou se švýcarským bankám vyhýbat. Také exportéři neskrývají obavy, jelikož švýcarský export do muslimských zemí má průměrnou roční hodnotu 14 mld. CHF. Výsledek referenda navíc ještě více zkomplikoval již tak napjatou situaci mezi Švýcarskem a Libyí (viz kapitola 3.4), nehledě na možnost teroristického útoku ze strany některé z extrémistických muslimských organizací.

Jak již bylo řečeno, v otázkách evropské integrace působí značně **protievropsky**. Úzce také spolupracuje s hnutím Akce za nezávislé a neutrální Švýcarsko. SVP staví svou politiku na tradičních hodnotách politického uspořádání země, kterými jsou nezávislost, suverenita, zachování neutrality, přímá demokracie a také pro Švýcarsko typické kantonální uspořádání země. Proto strana oponuje projektům, jejichž výsledek by měl za následek další participaci Švýcarska v mezivládních a zvláště v nadnárodních strukturách jako je Evropský hospodářský prostor nebo EU. Propaguje silnou roli švýcarské armády jako nástroj odpovědný za národní bezpečnost, čímž také odmítá těsnější vazby s NATO.

V době referend propaguje a často příliš zveličuje negativní důsledky, které by přinesla spolupráce s EU. Nutno dodat, že úspěšně, jelikož svou bouřlivou kampaní často ovlivní občany, kteří ještě nejsou plně rozhodnuti a tak se přikloní k názorům kampaně, která je více a důrazněji osloví. Proto se strana také velmi angažovala proti v téměř všech důležitých referendech – vstupu do OSN (1986), připojení k Evropskému hospodářskému prostoru (1992), iniciativy „Jednání s EU před lid!“ (1997), „Ano Evropě“ (2001), vstupu do OSN (2002), Dohodě o Dublinském a Schengenském prostoru (2005), rozšíření Dohody o volném pohybu na 10 nových členských zemí EU (2005). Z evropské agendy bez větších výhrad podpořila pouze přijetí prvního balíčku Bilaterálních dohod.

Obrázek č. 4.2 – Plakáty SVP pro odmítnutí účasti Švýcarska v Schengenu

Zdroj: [17]

SVP jednoduše vystupuje proti všemu, co by potencionálně mohlo jakýmkoli způsobem ohrozit suverenitu a jedinečnost Švýcarska. Činnost SVP spočívá na principech nezávislé měnové a daňové politiky, přímé demokracie a federalismu. Přičemž EU považuje v tomto směru za největší hrozbu, což také dokládá název jejich volebního programu pro období 2007 – 2011 - „Můj domov – naše Švýcarsko“.

V současné době je předsedou strany **Toni Brunner**, který je ve výkonu této funkce od 1. března 2008 a Christoph Blocher působí jako jeden z několika viceprezidentů strany. Ve vládě nyní nezastává žádný post, přesto je stále nejpopulárnější švýcarskou politickou stranou.

Sociálnědemokratická strana (Sozialdemokratische Partei der Schweiz - SP)

Sociálnědemokratická strana byla založena roku 1888 a po dlouhá volební období patřila k opozičním stranám. Ve 20. letech 20. století se od SP oddělilo komunistické křídlo. V roce 1943 pak strana zaznamenala úspěch v podobě prvního vládního křesla, až se postupně vypracovala na v současnosti druhou nejsilnější švýcarskou politickou stranu.

Podporu u obyvatelstva si získala pilíři svého volebního programu, jimiž jsou podpora plné zaměstnanosti, ekologické prostředí a ve Švýcarsku tolik diskutovaná práva žen. Co se týče vztahu SP vůči EU, pak je naprostým protipólem strany SVP. Je velice **prointegračně zaměřena**, což dokazuje její rozsáhlá činnost v této oblasti. V roce 1990 SP vytvořila svou evropskou integrační politiku, kterou navíc doplnila o další vnitropolitické reformy, pro hladší soulad s činností EU. O rok později se snažila prosadit podání urychlené žádosti o vstup do ES a v roce 1992 na svém stranickém zasedání v Ženevě podpořila debatu o vstupu země do Evropského hospodářského prostoru. Byla zastáncem Bilaterálních dohod I., jejichž schválení považovala za velký pokrok, který by mohl navázat na znovuotevření jednání o přistoupení Švýcarska do EU. Velkým zklamáním pro SP bylo odmítnutí iniciativy „Ano Evropě“, která byla drtivou většinou veřejnosti rázně odmítnuta. V roce 2002 pak SP přivítala vstup Švýcarska do OSN. Podporu referenda o Dublinském a Schengenském prostoru přijala s nadšením a považovala jej za otevření se spolupráci s EU a částečné odbourání švýcarské izolace. V současnosti i nadále považuje vstup Švýcarska do EU za neodkladnou prioritu a podporuje jej svými programy.

Liberálnědemokratická strana (Freisinning - Demokratische Partei - FDP)

Založení Liberálnědemokratické strany se datuje již ke vzniku moderního švýcarského státu v roce 1848 a až do 19. století si udržela naprostou většinu v parlamentu.

Ve vztahu k EU **není** tak **názorově vyhraněná** jako v případě dvou předchozích politických stran. Jako pozitivum však přijala Bilaterální dohody, jelikož zemi přinášejí celou řadu hospodářských výhod a přitom nijak neohrožují švýcarskou suverenitu. Švýcarská podnikatelská sféra tímto značně profituje - z rozšířeného pracovního trhu a přístupu na unijní vnitřní trh. I přes kladné zhodnocení přínosu bilaterálních dohod zástupci FDP tvrdí, že díky švýcarské specifičnosti je třeba členství v EU důkladně vyhodnocovat. Zcela jednoznačně však podporovala vstup do OSN a také aktivní zapojení Švýcarska do liberalizace mezinárodního obchodu na půdě WTO. Díky svým vztahům s podnikatelskou a finanční sférou a výhod, které jí ze spolupráce plynou, by měla členství v EU podporovat. Namísto toho však otázkou vstupu spíše manévruje a využívá ji jako strategický prostředek ve vyjednáváních.

Křesťanskodemokratická lidová strana (Christlichdemokratische Volkspartei der Schweiz - CVP)

Křesťanskodemokratická strana se postupně formovala v průběhu 19. století. V současnosti je její názorový profil zaměřen středově a podpořen silným katolickým cítěním, díky čemuž tradičně získává podporu venkovských oblastí. CVP je nejslabší ze současných čtyř nejvlivnějších vládních stran, avšak z dlouhodobého hlediska zaznamenává příliv svých příznivců.

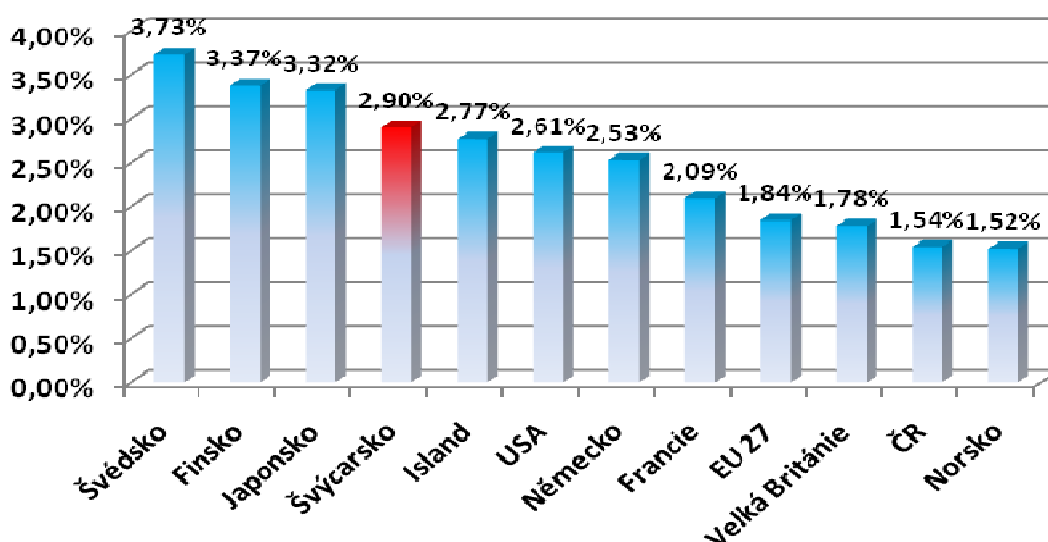
Strana je vůči **evropské integraci otevřena a nakloněna dialogu**. Naopak názory radikálních odpůrců Unie strana odmítá. Jejími prioritami je silná pozice Švýcarska v otázkách prohlubování spolupráce se svými sousedy a posílení vojenské bezpečnosti v Evropě. CVP důkladně podpořila balíčky bilaterálních dohod, stejně tak vstup Švýcarska do Schengenského prostoru, ale také rozšíření Dohody o volném pohybu osob, jelikož tyto prvky považuje pro Švýcary za velice přínosné. Z těchto důvodů také strana vytvořila důraznou kampaň pod názvem „Růst – práce – bezpečnost. Ano bilaterální cestě“. CVP označila odmítnutí Švýcarska o vstupu do EHP za jeden z hlavních zdrojů problémů ve vztahu k EU.

4.4 Možnosti vstupu Švýcarska do EU

Zarytá dlouhodobá neochota Švýcarska vstoupit do EU má celou řadu ekonomických, historických, politických, ale také psychologických důvodů.

Z **ekonomických** aspektů je směrodatná především vysoká životní úroveň Švýcarů a ekonomická prosperita, která se značně vymyká průměru zemí EU. V případě vstupu do EU by se Švýcarsko stalo čistým plátcem příspěvků do společného unijního rozpočtu, což by v očích mnoha Švýcarů znamenalo zbytečné výdaje, navíc ve prospěch jiných států. Na druhé straně švýcarská infrastruktura je rozvinutá a kvalitní, výdaje na vývoj a výzkum jsou jedny z nejvyšších⁵⁷ a ekonomika hodnocena jako nejkonkurenceschopnější na světě. Podle údajů Eurostatu z roku 2006 je Švýcarsko třetí evropskou zemí s nejvyššími výdaji na vývoj a výzkum, ve světovém měřítku převyšuje dokonce i USA (viz graf č. 4.3). Proto by Švýcarsko nebylo na prostředcích EU závislé ani v nejmenším. Jednoduše je nepotřebuje, vlastních prostředků má dostatek. Jediné, z čeho může Švýcarsko bez většího omezení vlastní autonomie těžit, je přístup na vnitřní trh EU, který má již díky bilaterálním dohodám zajištěn. A samozřejmě také participace na Schengenském prostoru, jehož je již také součástí.

Graf č. 4.3 – Podíl výdajů HDP na vývoj a výzkum vybraných zemí (r. 2006)

Zdroj: [60]

⁵⁷ Švýcarsko vkládá 2,90 % svého HDP na vývoj a výzkum, díky čemuž patří mezi nejvíce inovačně orientované země na světě (údaj roku 2006).

Ze strany **psychologických** aspektů lze vypořádat, že frankofonní a také většina italsky mluvících obyvatel kantonů je ochotna přistoupit na diskuzi o vstupu do EU. Zato kantony s německy mluvícím obyvatelstvem a zvláště venkovské kantony zarputile vzdorují.

Politické aspekty lze pozorovat následovně. Zažitá praxe rozhodování na základě přímé demokracie ve formě referend, podporuje záměry a vize populistů a extremistů, kteří vstup do EU nepodporují a pravidelně ve volbách získávají většinu hlasů. Nejznámější z nich je již uvedená Švýcarská lidová strana. Profesor mezinárodního a evropského práva na ženevské univerzitě Nicolas Levrat tvrdí, že v případě silných lobby Švýcarské lidové strany a jiných extremistických stran, jsou ostatní politické strany paralyzovány a je pro ně obtížné lidem vysvětlit, že by se pro ně vstupem do Unie změnilo jen velice málo. Švýcarská legislativa je přitom téměř z 80 % sladěna s legislativou unijní a ekonomické chování Švýcarska je v souladu zcela. Stačilo by již dosáhnout zbylých 20 % a získat tak spolupodíl na rozhodování v Bruselu. [69]

Z **historických** aspektů hraje důležitou roli specifická neutralita Švýcarska, ze které také plyne zvyk Švýcarů figurovat v evropských událostech jako tichý pozorovatel než jako aktivní hráč. Přitom většina zákonů, která byla ve Švýcarsku přijata v posledních dvou dekáдах, jsou předpisy EU, na které švýcarská legislativa jednoduše přistoupila. Švýcarsko je exportně zaměřená ekonomika a bruselské normy se v rámci Evropy přejímají zcela automaticky, aniž by na jejich obsah měli Švýcaři jakýkoliv vliv. Švýcarští politici však s oblibou předstírají, že ano. [69]

Zlomový byl rok 1992, kdy se Švýcaři v referendu rozhodovali o vstupu do EHP. Lidé se k této možnosti postavili odmítavě a byla zvolena varianta série bilaterálních dohod jako forma vzájemného přibližování. Švýcarské politické strany jsou jednotné v názoru, že bilaterální dohody jsou přínosem. Proto bych důrazné rozhodnutí očekávala spíše ze strany EU, aby již nebyla ochotna uzavírat následné bilaterální dohody, pokud Švýcarsko nepřistoupí na možnost svého vstupu do EU. Pokud Švýcarsko nebude pod tlakem definitivního rozhodnutí, vzájemná jednání na toto téma budou nadále stagnovat. Je zřejmé, že je Švýcarsko významným obchodním partnerem EU, ale výhody, kterou jsou mu ze strany Unie poskytovány, jsou velice nadstandardní a nespravedlivé vůči oficiálním kandidátům EU i třetím zemím.

4.4.1 Souhrn předpokladů a rizik vstupu Švýcarska do EU

Nyní bych ráda sumarizovala kladné a záporné argumenty vstupu Švýcarska do EU. Definitivní rozhodnutí vstupu země do EU bude zcela nepochybně dáno výsledkem referenda, jemuž budou předcházet bouřlivá lobby politických stran, podnikatelské i veřejné sféry. Již dnes můžeme odhadnout, na které argumenty se budou jednotlivé strany odkazovat, spoléhat a zakládat na nich své kampaně. Bude tedy záležet na subjektivním názoru každého švýcarského občana, kterému argumentu přidá na vyšší významnosti anebo se nechá ovlivnit některou důraznější předreferendovou kampaní.

Argumenty pro vstup do EU

Někteří proevropsky zaměření zastánci tvrdí, že vstup Švýcarska je zkrátka nevyhnutelný a každé další oddalování jen znevýhodňuje jeho vyjednávací pozici a zkouší trpělivost vedoucích představitelů Unie. Přičemž neúčast Švýcarska v EU jen více posiluje jeho izolaci. Díky dlouhodobé těsné spolupráci nejen v oblasti obchodu a nemalým výhodám, které Švýcarsko získalo ze strany EU ve srovnání s jinými třetími zeměmi, je i tak považováno za pasivního člena EU. Švýcarsko má vzhledem ke svému postavení na mezinárodní scéně a ekonomické vyspělosti skvělou pozici, vyjednat si v EU specifické výjimky a rozhodující postavení.

Dalším bodem v argumentaci mohou být bilaterální dohody. Bilaterální cesta vyjednávání se sice ve Švýcarsku setkala s úspěchem, ale je velmi pomalá a má svá omezení. Je založena na asymetrickém vztahu, kdy proti osamocenému Švýcarsku dnes stojí při vyjednávání 27 členských států EU, přičemž se jejich počet v budoucnu bude nepochybně navyšovat. Čím více členských států, tím může nastat více důvodů některá jednání jednoduše blokovat. Navíc některé bilaterální dohody pro úspěšné sektory švýcarského hospodářství ani nemohou být realizovány⁵⁸, jelikož jsou v rozporu s právem EU, což v jistém ohledu může Švýcary omezovat, pokud by nepřistoupili na možnost vstupu do EU a kompletního převzetí unijní legislativy.

Švýcarsko se i tak musí přizpůsobovat relevantním vnitřním rozhodnutím EU, pravidelně přispívá na některé unijní politiky, jako například politiku životního prostředí, aniž by se podílelo na unijním rozhodujícím procesu. Švýcarské hospodářské sektory jsou nuceny se pod tlakem legislativy EU reformovat, zejména švýcarská daňová politika je z tohoto hlediska zasažena nejvíce.

⁵⁸ Například spolupráce bankovního a finančního sektoru – viz udržování švýcarského bankovního tajemství a nesdílení informací o klientských účtech

Suverenita Švýcarska by vstupem do EU neutrpěla, naopak vstup do EU by měl pomoci efektivněji a účelněji bránit národní zájmy a suverenita země nebude oslabena, ale naopak se zvýší. Odborníci na tuto tematiku naopak tvrdí, že suverenita zemí je mnohem více ohrožena procesem globalizace než vstupem do nejvýznamnější evropské integrace.

EU se neustále mění, především nyní v době přijetí Lisabonské smlouvy, a Švýcarsko je odkázáno na to, sledovat tyto zásadní změny pouze z povzdálí. Přičemž by mohlo zastávat naprosto zásadní funkci v EU, jelikož by mimo jiné dopomohlo svou ekonomickou silou v duchu původní **Lisabonské strategie**⁵⁹ přispět k prosperitě a postavení EU ve světě. V současnosti byla Lisabonská strategie nahrazena novou hospodářskou strategií EU – **Evropa 2020**, která byla **Evropskou komisí představena 3. března 2010**. Cílem strategie je vymanit EU z vlivu globální krize a podpořit rozvoj v následujícím desetiletí. Hlavními pilíři Evropy 2020 jsou: **inteligentní růst**, jež v sobě zahrnuje podporu znalostí a inovací, digitální společnosti a vzdělávání. Druhým stěžejním prvkem je **udržitelný růst** s cílem podpořit produkci, která je méně náročná na čerpání zdrojů a podpora konkurenceschopnosti Unie. Poslední třetí bod představuje **růst podporující začleňování**, kdy bude kladen důraz na zvýšení účasti obyvatel na trhu práce, získávání znalostí a kvalifikace a boj proti chudobě. [36], [59]

Švýcarsko by se nemělo setkat s problémy ani při případném přechodu na měnovou unii a plnohodnotným přijetím společné evropské měny euro, což dokazuje i následující tabulka č. 4.4, která mimo jiné ekonomické ukazatele znázorňuje také vývoj ukazatelů důležitých pro vstup do měnové unie. Míra inflace je z dlouhodobého hlediska stabilní a ve srovnání s předními unijními ekonomikami nízká. V době celosvětové krize bylo zaznamenáno mírné navýšení cenové hladiny ve Švýcarsku, ale v těchto dnech se pomalu navrácí do svého optima, což některé evropské ekonomiky nemohou zdaleka říci. Stabilita úrokových sazeb je ve Švýcarsku také udržována na přijatelné hladině. Podle Švýcarského federálního statistického úřadu a údajů z roku 2007 by Švýcarsko naplnilo také dvě kritéria týkající se rozpočtové disciplíny. Rozpočet veřejných financí k HDP dosáhl přebytku ve výši 0,8 % a hodnota veřejného dluhu také nepřesáhla výši hraničního limitu 60 %, ale zastavila se na 56,8 %. Otázkou tedy zůstává účast švýcarského franku v Evropském měnovém systému ERM II. a udržení domácí měny v předepsaném oscilačním pásmu poslední dva roky před přijetím společné měny bez devalvace. Podle mého názoru by ani

⁵⁹ Lisabonská strategie představovala hospodářskou strategii EU s cílem vytvořit z Unie nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností – **do roku 2010**

splnění tohoto kritéria pro Švýcarsko nemělo být sebemenší překážkou, jelikož švýcarský frank je podle celosvětových měřítek na burzách považován za značně stabilní měnu.

Tabulka č. 4.4 – Komparace Švýcarska v rámci EU

Vybrané ukazatele	Rok	Švýc.	Ně.	Špan.	Fr.	Švéd.	VB	EU - 27
DEMOGRAFICKÉ FAKTORY								
Počet obyvatel v tis.	2008	7 591	82 221	45 283	63 753	9 183	61 186	497 482
Migrační bilance na 1 000 obyv.	2007	9,9	0,5	16,7	1,1	5,9	2,6	4
Zahraniční residenti v % na celkové populaci	2004	21,8	8,9	6,6	5,6	5,3	4,7	-
SEKTORY NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ								
Míra zaměstnanosti v zemědělství v %	2007	4	2,3	4,5	3,5	2,3	1,4	5,7
Míra zaměstnanosti v průmyslu v %	2007	22,9	29,4	29,3	23,1	2,7	22,3	27,7
Míra zaměstnanosti ve službách v %	2007	73,1	67,9	66,2	73,4	76	76,4	66,6
ZÁKLADNÍ EKONOMICKÉ UKAZATELE								
Zahraniční obchod (zboží a služby) jako % podíl na HDP	2006	49	42	29	28	47	30	28
HDP/obyv. v PPP USD	2006	37 747	31 950	29 382	31 048	34 870	32 990	-
Průměrný roční reálný růst HDP v %	2006	1,5	1,4	2,9	2,2	2	2,6	-
Míra inflace	2007	0,8	2,3	2,8	1,6	1,7	2,3	2,3
Schodek/přebytek veřejných financí k HDP v %	2007	0,8	0,4	2,2	-2,7	3,5	-2,9	-0,9
Veřejný dluh k HDP v %	2007	56,8	65	36,4	64,2	40,6	43,8	58,7
Účast v ERM II.	2009	NE	ANO	ANO	ANO	NE	ANO	-
EKOLOGICKÉ UKAZATELE								
Emise CO ₂ z fosilních paliv v tunách/obyv.	2004	6	10,3	7,7	6,2	5,8	9	-
Počet automobilů na 1 000 obyv.	2004	516	550	454	494	456	504	-

Zdroj [65]

Argumenty proti vstupu do EU

Ze strany Švýcarska musí EU čelit nařčením z přemíry byrokracie, nevykonnosti a rozsáhlé míry korupce, se kterou si Unie z dlouhodobého hlediska neumí poradit. Dalším sporným bodem je, že Švýcarsko by se okamžitě stalo čistým plátcem příspěvků do společného rozpočtu EU. Proč by měli Švýcaři věnovat finanční prostředky na rozkvět ekonomik jiných evropských států, když je mohou investovat ve prospěch vlastní země?

Největší hrozbou je však pro Švýcary potenciální ztráta jejich autonomie a suverenity, ohrožení neutrality a přímé demokracie. Díky podobnému důvodu se prozatím ani Norsko nestalo členem EU, jelikož národní zájmy a identita se neshodují s evropskými idejemi. Švýcaři se obávají, že členství v Unii by výrazně ovlivnilo pravomoce kantonů a výsledky referend v pozadí EU by se staly bezpředmětnými a nefunkčními. Nyní by však díky platnosti Lisabonské smlouvy mohla být referenda doplněna možností občanské iniciativy⁶⁰. Podle průzkumu Švýcarského federálního statistického úřadu by totiž až 20 % případů mohlo vyvolat konflikt mezi politickým rozhodováním Švýcarů referendem a právem EU.

Švýcarsko by muselo být nuceno přijmout a implementovat celé unijní právo - *acquis communautaire*, včetně respektování mnoha pravidel a regulací, které EU ukládá. Zde by pro EU bylo prioritou zvýšit především DPH a základní úrokové sazby. Členství v EU by si vyžádalo také nemalé úpravy v alokaci výkonné moci mezi obcemi, kantony a federálním spolkem v oblastech vzdělání nebo zdravotnické péče a ztrátu části politické suverenity. Podstatný byl pro Švýcary prvek nevratnosti vstupu do EU. Tento otazník je v současnosti již vyřešen, jelikož Lisabonská smlouva připouští možnost vystoupení státu z EU.

I když by Švýcarsko nemělo problémy při naplňování všech konvergenčních kritérií, plné členství v měnové unii by pro něj přinesly nevýhody pro švýcarskou měnovou politiku, politiku úrokových sazeb a směnných kurzů. Pokud by totiž Švýcarsko vstoupilo do eurozóny, muselo by se vzdát své nezávislé měnové politiky a své měny, na které si symbolicky velmi zakládá. Země by tak byla zbavena základního prvku flexibility ve stanovování své hospodářské politiky. Proto se Švýcaři bojí připojení do eurozóny, ztráty části suverenity Švýcarské centrální banky a tradičního švýcarského franku.

⁶⁰ **Občanská iniciativa** umožňuje, že na jejím základě může nejméně milion občanů z více členských států vyzvat Komisi, aby v rámci svých pravomocí předložila určitý návrh, v čemž by se mohly značně angažovat právě švýcarské kantony.

EU dlouhodobě soupeří s USA a nyní také s Čínou o pozici světového mocenského centra a v rámci Evropy usiluje o vytvoření obdoby tzv. evropského superstrátu, ve kterém se Švýcaři obávají, že se poněkud ztratí jejich význam.

V několika posledních letech se ve švýcarských politických kruzích diskutovala také myšlenka tzv. přistoupení „**a la carte**“ **neboli „Evropa podle výběru“**⁶¹, kdy se členové svobodně rozhodují, zda a na jaké společné aktivitě či politice se budou podílet. Došlo by k předání pravomocí na nadnárodní úroveň, tedy unijní úroveň, pouze v předem vymezených a nekonfliktních oblastech. Tato varianta by pro Švýcarsko byla přijatelná v tom, že by zmírnila některé hospodářské a institucionální dopady vstupu do Unie. Každá členská země by si totiž mohla vybrat, ve které oblasti by se chtěla angažovat a participovat na ní, což by mohlo v EU vyvolat chaos. V případě, že by si každá země mohla zvolit pouze participaci pro ni ve výhodných oblastech, pak by bylo poněkud složité sjednotit rozvoj Unie jako celku. Jednotlivé země by se rozvíjely pouze určitým směrem, a to by jen zvýšilo disparity mezi členskými zeměmi. Společné cíle EU by podle mého názoru byly odsunuty na vedlejší kolej a podstatě by je nebylo možné ani plnohodnotně uskutečňovat. Teorie sama o sobě předpokládá jen minimum společných cílů, což odporuje prioritním principům Unie, která si zakládá na sjednocení zájmů. V běžné praxi je proto tento přístup dlouhodobě neudržitelný, a proto nerealizovatelný.

Toto byl tedy přehled předpokladů a rizik vstupu Švýcarska do EU. Záleží nyní na politické vůli Švýcarů a snahy překonat xenofobii z případného vstupu do Unie. Z mého pohledu právě neutralita dělá Švýcary výjimečnými a jejich počínání a zatvrzelost chápu a podporuji, přesto si však myslím, že je pouze otázkou času, kdy neutrální oblast na mapě Evropy zmizí a stane se celistvou s ostatními státy.

⁶¹ Také „Evropa podle jídelního lístku“

5 ZÁVĚR

Švýcarsko má zcela specifické postavení ve světové ekonomice. Klade důraz na svou suverenitu, neutralitu ve vztahu k mezinárodním organizacím a na princip přímé demokracie. Země má mnoho předpokladů udržet si svou jedinečnost, švýcarská zásadovost a pečlivost je pověstná. Dlouhodobě se udržuje na předních příčkách ve výdajích na vlastní rozvoj a inovace, bankovní a finanční sektor láká klienty z celého světa a švýcarská neutralita zde podpořila zakládat mnohé mezinárodní organizace. Z dlouhodobého hlediska si Švýcarsko udržuje makroekonomickou stabilitu a podnikovou sofistikovanost, pracovní výkonnost Švýcarů je nadprůměrná a infrastruktura velice kvalitní. Právě díky těmto aspektům je Švýcarsko v současnosti hodnoceno Světovým ekonomickým fórem jako nejkonkurenceschopnější země světa, a to i přesto, že i tuto zemi zasáhla celosvětová krize.

Jako **hlavní cíl** práce jsem si vytyčila analýzu a vývoj vzájemných vztahů mezi EU a Švýcarskem, vymezení formy spolupráce a jakým způsobem se vyvíjela. Především jsem se zaměřila na možnost přistoupení Švýcarska do evropské integrace s ohledem na to, jaké výhody a nevýhody se za tímto procesem vzájemného přibližování mohou skrývat.

Přes vymezení historického vývoje, multikulturní mozaiku země a specifický správní systém, jsem se nejvíce věnovala analýze švýcarského hospodářství. Přesto, že je Švýcarsko poměrně malou otevřenou ekonomikou, hospodářská síla je obrovská (viz tabulka 2.2). Švýcarská prosperita vyplývá z vysoké přidané hodnoty služeb, a to zejména služeb finančního, bankovního a farmaceutického průmyslu, díky čemuž si získala věhlas po celém světě. Co se týče zahraničního obchodu, je Švýcarsko jednoznačně orientováno na EU, jejímž je čtvrtým nejvýznamnějším obchodním partnerem (viz kapitola 2.5.1).

Švýcarsko má výsadní postavení v ekonomickém uskupení ESVO. Tato integrace však ve stínu silnější EU pomalu ztrácí na původním významu konkurovat jí, což lze vyzorovat také z odklonu Švýcarska směrem k největší evropské integraci. Na základě vzájemného sbližování bylo odstraněno množství překážek obchodu, což vedlo až ke švýcarskému podání žádosti o **zahájení přístupových rozhovorů s EU v červnu 1992** a jednání o vstupu Švýcarska do EHP. **Pokus o vstup do EHP byl však 50,3 % zamítnut** a s tímto neúspěchem byla stažena také žádost o vstup do Unie. Hlavními důvody byly politické překážky, neslučitelnost neutrální politiky Švýcarska se zásadami a principy ES a také xenofobní přístup obyvatel (viz kapitola 3.2).

Byla tedy zvolena jiná alternativa spolupráce a to prostřednictvím tzv. **bilaterálních dohod** (viz kapitola 3.3.1, přehled všech bilaterálních dohod viz příloha č. 4). **První dohody** slibovaly spolupráci Švýcarska s EU v sedmi oblastech **s platností od 1. června 2002**. Tato forma spolupráce byla pozitivně přijata švýcarským referendem, suverenita země nebyla ohrožena a obchod ve stanovených sektorech byl liberalizován. Úspěch prvního bloku dohod byl evidentní, proto se strany rozhodly spolupráci rozšířit na další sektory hospodářství. **26. října 2004** byl proto ratifikován **druhý balíček bilaterálních dohod**, který se již vztahoval na devět oblastí kooperace. Nejdůležitějším prvkem Bilaterálních dohod II. byla účast Švýcarska v Dublinském a Schengenském prostoru, o čemž rozhodovali občané v referendu. I přes bouřlivou předreferendovou kampaň, se Švýcaři rozhodli pro vstup, čímž se opět a více přiblížili EU (viz graf č. 3.1).

Dílčím cílem práce byla analýza současného postavení Švýcarska ve světové ekonomice v době globální krize. Ani ekonomicky stabilní Švýcarsko se jejímu vlivu nevyhnulo a domácí největší banky – Credit Suisse a UBS se potýkaly s nemalými problémy, dokonce bylo ohroženo pověstné švýcarské bankovní tajemství. V současnosti již dochází k postupnému **oživení švýcarské ekonomiky** – růst švýcarského HDP opět vykazuje kladné hodnoty, hrubá tvorba kapitálu vzrostla a banky již také po několika neúspěšných čtvrtletích dosahují čistého zisku (viz kapitola 4.1.2, viz graf č. 4.2).

Postoj švýcarských politických stran a kantonů je ve vztahu k evropské integraci zcela rozhodující. Proto jsem se zabývala sedmi nejvýznamnějšími švýcarskými referendy, které rozhodovaly o ***zapojení Švýcarska do pásma volného obchodu; vstupu země do OSN; EHP; schválení Bilaterálních dohod I.; Iniciativě „Ano Evropě“; opět členství v OSN*** a poslední sledované referendum se týkalo ***účasti země v Dublinském a Schengenském prostoru***. Výsledky hlasování referend v jednotlivých kantonech byly mnohdy velice protichůdné (viz tabulka č. 4.1, tabulka 4.2).

Zvláště jsem v rámci **hypotézy** věnovala pozornost tomu, jak švýcarské politické strany ovlivňují mínění veřejnosti a dokáží svým úsilím působit na výsledky referend a odpovědět tak na stanovenou otázku. Nejsilnější postavení má na místní politické scéně ***Švýcarská lidová strana***, která je v současnosti nejpopulárnější stranou země. SVP je protievropsky zaměřena, vystupuje proti ve všech otázkách agendy EU a někdy až přehnaně zveličuje důsledky, které by přinesla spolupráce s Unií. Její výhodou je, že si získala řadu příznivců v nejpočetnějších skupinách, kterými jsou obyvatelé německy a francouzsky mluvících kantonů a velká města. Strana propaguje tradiční hodnoty Švýcarska, jimiž jsou neutralita, suverenita, přímá demokracie a federalismus. Navíc

v předreferendových obdobích využívá úderná hesla, na která občané slyší. Kontroverzní plakáty vyvolávají veřejné diskuze a strana se tak záměrně dostává do centra politického dění (viz obrázek 4.1, 4.2). Kampaň SVP je natolik vyhrocená, že ostatní politické strany nemají sílu, osobnosti ani prostředky, aby mohly se stejnou razancí protiargumentovat. SVP úspěšně ovlivňuje výsledky švýcarských referend, jelikož dokáže na svou stranu strhnout i ještě nerozhodnuté voliče, kteří se nakonec přikloní k názoru, který je dokáže nejsilněji oslovit. Sílu agendy SVP jen dokládá výsledek nedávného kontroverzního referenda na konci roku 2009 o zákazu výstavby minaretů na území Švýcarska, jehož výsledek byl překvapivě zamítavý vůči muslimské menšině, čímž si Švýčari vysloužili na mezinárodní scéně značnou vlnu kritiky (viz kapitola 4.3). Proto si myslím, že **SVP hraje významnou roli v utváření názoru veřejnosti**, díky čemuž také u obyvatel neprošla některá významná referenda, která by v opačném případě mohla postupně dovést Švýcarsko ke členství v EU.

Na závěr práce shrnuji rizika a předpoklady vstupu Švýcarska do evropské integrace. Podle mého názoru jsou argumenty poměrně vyrovnané, záleží na subjektivním názoru jedince. Tradiční švýcarské principy sice tvoří ze země unikum, ale myslím, že se z tohoto pohledu v dnešní době jedná o přežitek, o přeceňované principy, na kterých Švýčari v některých případech až neúměrně lpí. Švýcarsko by se jistě okamžitě stalo jedním z klíčových členů EU a již v minulosti vydobyté výhody dávají znát, že jejich negociační pozice by byla od počátku velice dobrá a pomohla tak zemi vyjednat další privilegia. Finanční a inovační zázemí by pomohlo EU přiblížit se v duchu současné hospodářské strategie Evropa 2020 cíli stát se nejkonkurenceschopnější ekonomikou světa.

Na druhou stranu chápu švýcarské obavy ze ztráty identity, kantonálních pravomocí, rolí čistého plátce do společného rozpočtu EU a nechuti podvolovat se evropským nařízením a předpisům, i když podstatnou část do své legislativy Švýčari přijali a jsou již považováni za tichého člena integrace. Silné národní cítění, vzdor a hrdost, které představují švýcarskou ekonomickou sílu (viz tabulka č. 4.4) a soběstačnost jsou faktory, které brání Švýčarům přizpůsobit se ostatním členům Unie.

Přesto si však myslím, že členství Švýcarska v EU je pouhou otázkou času, kdy v národních volbách zvítězí jiná prointegračně orientovaná politická strana – například Sociálnědemokratická strana – a dokáže vypracovat cílenou proevropsky orientovanou strategii a získat si zástupy svých příznivců. Podle statistik v některých referendech rozhoduje jen několik tisíc hlasů, proto varianta přistoupení země k EU není zdaleka nereálná a z mého úhlu pohledu by se mohla stát skutečností ve výhledu dvaceti let.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Publikace:

- [1] BALDWIN, R., WYPLOSZ, C. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.
- [2] CIHELKOVÁ, E. *Nový regionalismus*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-808-8.
- [3] CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-804-5.
- [4] ČERMÁKOVÁ, M. *Obchodní vztahy Evropské unie, bakalářská práce*. Ostrava, 2008.
- [5] CHMELA, J. et al. *Švýcarsko, Lichtenštejnsko*. 1.vydání. Praha: ČTK, 1984. ISBN 59-221-83.
- [6] KAUFMANN, B. *Guidebook to Direct Democracy in Switzerland and Beyond*. 1. vyd. Amsterdam: Initiative & Referendum Institute Europe, 2005. 286 s. ISBN 90-809231-1-7.
- [7] PERGLER, J., BRUMMEL, M. *Švýcarsko*. 1. vydání. Praha: Freytag & berndt, 2007. ISBN 978-80-7316-207-8.
- [8] PRICE, C. V. et al. *The Enlargement of the European Union*. 1.vydání. London: Routledge, 1999. ISBN 0-415-20292-2.
- [9] ROZEHLNALOVÁ, N., TÝČ, V. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4073-4.
- [10] SOPOUCH, J. et al. *Švýcarsko*. 1. vydání. Praha: Olympia, 1989. ISBN 27-040-89.
- [11] VOŠTA, M. *Změny v rozmístění světového hospodářství*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1105-4.
- [12] WOKOUN, R., ČERVENÝ, M. et al. *Ekonomika v prostoru – svět, střední Evropa, EU, OECD, ČR*. 1. vydání. Praha: Linde, a.s., 2008. ISBN 978-80-7201-698-3.
- [13] ZLÝ, B. *Základy teorie integračních procesů*. 1. vydání. Ostrava: VŠB – TUO, 2004. ISBN 80-248-0657-6.
- [14] ZLÝ, B. *Evropská unie v přelomovém období*. 2. upravené vydání. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2004. ISBN 80-7248-264-5.
- [15] ZLÝ, B. et al. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. 1. vydání. Ostrava: VŠB – TUO, 2004. ISBN 80-248-0592-8.

Internetové zdroje:

- [16] ABOUT.CH. *Cantons of Switzerland*. [online], [cit. 19. dubna 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.about.ch/cantons/index.html>.
- [17] Aktuálně. *Cizinci ven! Švýcarští lidovci před volbami přitvrdili*. [online], [cit. 19. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=509729>.
- [18] Aktuálně. *Švýcaři nečekaně v referendu podpořili zákaz minaretů*. [online], [cit. 19. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=654229>.
- [19] BBC news. *Swiss vote to erase border kontrol*. [online], [cit. 9. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4610729.stm>.
- [20] Businessinfo. *Pracovní podmínky v zemích EU/EHP: Švýcarsko*. [online], [cit. 6. května 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/svycarsko/pracovni-podminky-v-svycarsku/1000681/43170/>.
- [21] Businessinfo. *Švýcarsko – finanční a daňový sektor*. [online], [cit. 1. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-financni-a-danovy-sektor/5/1000681/>.
- [22] Businessinfo. *Švýcarsko – zahraniční obchod země*. [online], [cit. 14. dubna 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000681/>.
- [23] Businessinfo. *Švýcarsko – zahraniční - politická orientace*. [online], [cit. 9. března 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-zahranicne-politicka-orientace/3/1000681/>.
- [24] Businessinfo. *Švýcarsko: ekonomická charakteristika země*. [online], [cit. 9. března 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000681/>.
- [25] Businessinfo. *Švýcarsko: Vnitropolitická charakteristika*. [online], [cit. 9. března 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svycarsko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000681/>.
- [26] České noviny. *Švýcarsko je v Schengenu*. [online], [cit. 11. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/svycarsko-je-v-schengenu/350254&id_seznam=795.

- [27] Český rozhlas. *Do Libye nesmějí Evropané ze Schengenského prostoru*. [online], [cit. 11. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.rozhlas.cz/zpravy/afrika/_zprava/695872.
- [28] Český rozhlas. *Švýcarsko má nové armádní velitele*. [online], [cit. 6. května 2009]. Dostupné na World Wide Web: http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/553088.
- [29] ČT24. *Švýcarsko prohlubuje recesi*. [online], [cit. 11. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.ct24.cz/ekonomika/56641-svycarsko-prohlubuje-recesi/>.
- [30] E15. *Švýcarská vláda se zbavuje svého podílu v UBS; získá 5,5 miliardy švýcarských franků*. [online], [cit. 8. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.e15.cz/zahranicni/svycarska-vlada-se-zbavila-sveho-podilu-v-ubs-ziska-5-5-miliardy-svycarskych-franku>.
- [31] E15. *Švýcarsko je venku z recese*. [online], [cit. 8. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.e15.cz/zahranicni/ekonomika/svycarsko-je-venku-z-recese>.
- [32] Euractiv. *Švýcarská cesta evropskou integrací*. [online], [cit. 11. února 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/analyza/svycarska-cesta-evropskou-integraci>.
- [33] Euractiv. *Švýcarsko podepsalo s EU 9 dohod*. [online], [cit. 11. února 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/vcarsko-podepsalo-seu--dohod>.
- [34] Euractiv. *Švýcarsko vstoupilo do Schengenského prostoru*. [online], [cit. 11. února 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/clanek/svycarsko-vstoupilo-do-schengenskeho-prostoru-005410>.
- [35] Euractiv. *Switzerland wants to deepen its relationship with the EU*. [online], [cit. 11. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.euractiv.com/en/future-eu/switzerland-wants-deepen-relationship-eu/article-153276>.
- [36] Europa. *Evropa 2020: Komise navrhuje novou evropskou hospodářskou strategii*. [online], [cit. 11. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/225&format=HTML&age d=0&language=CS&guiLanguage=en>.
- [37] Europeum. *Švýcarská cesta evropskou integrací*. [online], [cit. 8. února 2009]. Dostupné na World Wide Web: http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=686.

- [38] Euroskop. *Schengenský prostor se 12. prosince rozšíří o Švýcarsko*. [online], [cit. 8. února 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.euroskop.cz/173/9883/clanek/schengensky-prostor-se-12-prosince-rozsiri-o-svycarsko/>.
- [39] Eurostat. *Science, technology, innovation and entrepreneurship: 2009, the year of creativity and innovation*. [online], [cit. 8. března 2009]. Dostupné na World Wide Web: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-09-001-01/EN/KS-CD-09-001-01-EN.PDF.
- [40] Federal Administration Admin. *Bilateral Agreements II*. [online], [cit. 8. února 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.europa.admin.ch/themen/00499/00755/00758/index.html?lang=en>.
- [41] Federal Administration Admin. *Brochure „Bilateral Agreements Switzerland – EU“ (August 2009)*. [online], [cit. 6. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.europa.admin.ch/themen/00500/index.html?lang=en>.
- [42] Finance. *Švýcarsko – nejvyšší čistá mzda na světě*. [online], [cit. 6. května 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/214858-svycarsko-nejvyssi-cista-mzda-na-svete/>.
- [43] Finance. *UBS varovala, že kvůli regulaci přemístí sídlo mimo Švýcarsko*. [online], [cit. 8. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/243363-ubs-varovala-ze-kvuli-regulaci-premisti-sidlo-mimo-svycarsko/>.
- [44] iDNES. *Švýcarsko přistoupilo do Schengenu, cesta do Alp je snazší*. [online], [cit. 11. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://zpravy.idnes.cz/svycarsko-pristoupilo-k-schengenu-cesta-do-alp-je-snazsi-pzg-/zahranicni.asp?c=A081212_090221_zahranicni_jba.
- [45] iHNed. *Spor o Švýcarsko – Libye opět na scéně: Obchodníci pykají za hlasování v minaretech*. [online], [cit. 11. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-39317820-spor-svycarsko-libye-opet-na-scene-obchodnici-pykaji-za-hlasovani-o-minaretech>.
- [46] iHNed. *Švýcarská krajní pravice se raduje. V referendu prošel zákaz nových minaretů*. [online], [cit. 11. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-39240390-svycarska-krajni-pravice-se-raduje-v-referendu-prosel-zakaz-novych-minaretu>.

- [47] iHNed. *Švýcarsko čelí nejhorší recesi za více než 30 let; sazby jsou na minimu.* [online], [cit.11.února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://finweb.ihned.cz/c1-35671270-svycarsko-celi-nejhors-recesi-za-vice-nez-30-let-sazby-jsou-na-minimu>.
- [48] iHNed. *Švýcaři se Rumunů a Bulharů nezalekli; V referendu schválili volný pohyb osob i pro nové státy EU.* [online], [cit.11.února 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://ihned.cz/c4-10112050-34036550-007000_d-svycari-se-rumunu-a-bulharu-nezalekli-v-referendu-schvalili-volny-pohyb-osob-i-pro-nove-staty-eu.
- [49] iHNed. *UBS postihla největší ztráta v historii švýcarského bankovníctví.* [online], [cit.11.února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://finweb.ihned.cz/c1-35635930-ubs-postihla-nejvetsi-ztrata-v-historii-svycarskeho-bankovnictvi>.
- [50] Kurzy. *UBS vykazala první čtvrtletí zisk za více než rok.* [online], [cit.11.února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://zpravy.kurzy.cz/210154-ubs-vykazala-prvni-ctvrtleti-zisk-za-vice-nez-rok/>.
- [51] Lidovky. *Šéf UBS hrozí, že před regulacemi uteče banka ze Švýcarska.* [online], [cit.11.února 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://byznys.lidovky.cz/sef-ubs-hrozi-ze-pred-regulacemi-utece-banka-ze-svycarska-pe7-/firmy-trhy.asp?c=A091129_175858_firmy-trhy_mpr.
- [52] Měsíc. *Bankovní poplatky ve světě: české z nejvyšších!* [online], [cit. 2. února 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.mesec.cz/clanky/bankovni-poplatky-ve-svete-ceske-z-nejvyssich/>.
- [53] MPSV. *Švýcarsko – životní a pracovní podmínky.* [online], [cit.14. dubna 2009]. Dostupné na World Wide Web: http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/svycarsko/.
- [54] Orbion. *Zajímavosti o Švýcarsku.* [online], [cit.6.května 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://svycarsko.orbion.cz/zajimavosti/>.
- [55] Patria. *Akcie UBS.* [online], [cit.14. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.patria.cz/akcie/UBSN.VX/ubs-ag/graf.html?culture=sk-SK>.
- [56] Peníze.cz. *Finanční krize táhne evropské banky do červených čísel.* [online], [cit.6.března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.penize.cz/46709-financi-krize-tahne-evropske-banky-do-cervenych-cisel>.
- [57] People's Daily. *Swiss voters to decide payout to new EU members.* [online], [cit. 6. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://english.people.com.cn/200607/13/eng20060713_282603.html.

- [58] Statistik Schweiz. *Wahlen 2007*. [online], [cit. 6. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.politik-stat.ch/nrw2007CH_de.html.
- [59] Svaz průmyslu a dopravy ČR. *Evropa 2020. Evropská komise zveřejnila novou evropskou hospodářskou strategii*. [online], [cit. 6. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.spcr.cz/evropska-komise/evropa-2020-evropska-komise-zverejnila-novou-evropskou-hospodarskou-strategii>.
- [60] Swiss Federal Statistical Office. *Gross Domestic Product in Fourth Quarter 2009*. [online], [cit. 6. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.seco.admin.ch/aktuell/00277/01164/01980/index.html?lang=en&msg-id=32035>.
- [61] Swiss Federal Statistical Office. *Regional Portraits*. [online], [cit. 19. dubna 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/regionen/regionalportraits.html>.
- [62] Swiss Federal Statistical Office. *The Economic Dynamism of the Cantons*. [online], [cit. 19. dubna 2009]. Dostupné na World Wide Web: http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/fr/index/themen/04/02/05/key/unterschiedliche_dynamik.html.
- [63] Swiss Federal Statistical Office. *Statistical encyclopedia*. [online], [cit. 9. března 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/themen/04/22/lexi.html>.
- [64] Swiss Federal Statistical Office. *Unemployment Statistics*. [online], [cit. 9. března 2009]. Dostupné na World Wide Web: http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/themen/03/03/blank/data/00.html#parsys_0003.
- [65] Swiss Federal Statistical Office. *Statistical Data on Switzerland*. [online], [cit. 9. března 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/themen/00/01/blank/02.Document.118089.pdf>
- [66] Swissvotes. *Liste aller Abstimmungen seit 1848 (555 inklusive Gegenvorschläge zu Volksinitiativen)*. [online], [cit. 9. března 2010]. Dostupné na World Wide Web: [online], [cit. 9. března 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.swissvotes.ch/votes/?listmod=list>.
- [67] Švýcarsko Navajo. *Švýcarsko*. [online], [cit. 9. března 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://svycarsko.navajo.cz/>.

- [68] Švýcarsko.org. *Švýcarsko - Politickohistorické údaje*. [online], [cit.9.března 2009]. Dostupné na World Wide Web: http://www.svycarsko.org/zeme_kapitola.php?klic=1232.
- [69] Tiscali. *Švýcarsko není v EU, protože je bohaté*. [online], [cit. 13. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://tiscali.cz/euro/euro_center_030612.611353.html.
- [70] Trading economics. *Switzerland GDP Growth Rate*. [online], [cit. 13. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.tradingeconomics.com/Economics/GDP-Growth.aspx?Symbol=CHF>.
- [71] Týden. *Švýcarsko: Hraniční kontroly odpadají i zůstávají*. [online], [cit. 13. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/svycarsko-hranicni-kontroly-odpadaji-i-zustavaji_95348.html.
- [72] Týden. *Švýcarské bankovní tajemství se pomalu stává minulostí*. [online], [cit. 13. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/svycarske-bankovni-tajemstvi-se-pomalu-stava-minulosti_108727.html.
- [73] World Economic Forum. *Rankings 2007 – 2008:Switzerland*. [online], [cit.21. dubna 2009]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>.
- [74] World Economic Forum. *Rankings 2009 – 2010:Switzerland*. [online], [cit.1. února 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.weforum.org/pdf/GCR09/Report/Countries/Switzerland.pdf>.

SEZNAM ZKRATEK

BA	- Bilateral Agreements
CVP	- Křesťanskodemokratická lidová strana
EEA	- European Economic Area
EHP	- Evropský hospodářský prostor
EHS	- Evropské hospodářské společenství
ES	- Evropská společenství
ESVO	- Evropské sdružení volného obchodu
EU	- Evropská unie
FDP	- Liberálnědemokratická strana
FTA	- Free Trade Area
HDP	- Hrubý domácí produkt
CHF	- Švýcarský frank
MMF	- Mezinárodní měnový fond
NATO	- Severoatlantská aliance
OECD	- Organizace pro ekonomický rozvoj a spolupráci
OSN	- Organizace spojených národů
SP	- Sociálnědemokratická strana
SVP	- Švýcarská lidová strana
WB	- Světová banka
WHO	- Světová zdravotnická organizace
WTO	- Světová obchodní organizace

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 2.1 - Podíl jednotlivých sektorů hospodářství na HDP Švýcarska (r. 2008, v %)

Graf č. 2.2 - Podíl odvětví v sekundárním sektoru hospodářství (r. 2008, v %)

Graf č. 2.3 – Skladba komponentů HDP ovlivňujících ekonomický růst

Graf č. 2.4 – Ekonomický cyklus Švýcarska a pracovní produktivita

Graf č. 2.5 – Nejvýznamnější obchodní partneři Švýcarska (r. 2007, v %)

Graf č. 2.6 – Pracovní síla (práce na plný úvazek, práce na částečný úvazek)

Graf č. 3.1 – Švýcarské referendum o zapojení se do Schengenského systému

Graf č. 4.1 - Vývoj ceny akcií UBS

Graf č. 4.2 - Vývoj švýcarského HDP v době globální ekonomické krize

Graf č. 4.3 - Podíl výdajů HDP na vývoj a výzkum vybraných zemí (r. 2006)

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 2.1 – Nejkonkurenceschopnější ekonomiky světa (r. 2008, 2009)

Tabulka č. 2.2 – Základní makroekonomické ukazatele Švýcarska

Tabulka č. 2.3 – Nejvíce obchodované zboží Švýcarska v mil. CHF

Tabulka č. 2.4 – Členství Švýcarska v mezinárodních organizacích

Tabulka č. 2.5 – Celková aktiva a zisky švýcarských bank za r. 2007

Tabulka č. 3.1 – Úroveň švýcarského exportu v letech 1958 – 1966

Tabulka č. 3.2 – Pět nejvýznamnějších partnerů Švýcarska ze zemí EU v r. 2001

Tabulka č. 3.3 – Komoditní struktura obchodu EU se Švýcarskem (1980 – 2001, v %)

Tabulka č. 4.1 – Přehled nejdůležitějších švýcarských zahraničněpolitických referend

Tabulka č. 4.2 – Výsledky hlasování referend ve švýcarských kantonech

Tabulka č. 4.3 - Výsledky hlasování švýcarské Národní rady (r. 2003, 2007)

Tabulka č. 4.4 - Komparace Švýcarska v rámci EU

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 4.1 – Plakáty SVP k referendu o zákazu výstavby minaretů ve Švýcarsku

Obrázek č. 4.2 – Plakáty SVP pro odmítnutí účasti Švýcarska v Schengenu

Prohlášení o využití výsledků diplomové (bakalářské) práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Švýcarské kantony

Příloha č. 2 – Švýcarská referenda

Příloha č. 3 – Konkurenceschopnost Švýcarska

Příloha č. 4 - Bilaterální smlouvy mezi EU a Švýcarskem

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Švýcarské kantony

Tabulka č. 1.1 – Přehled švýcarských kantonů

Pořadí	Značka	Kanton	Hlavní město	Přistoupení ke Spolku	Počet obcí	Úřední jazyky
1	ZH	Curych	Curych	1351	171	něm.
2	BE	Bern	Bern	1353	398	něm., fr.
3	LU	Luzern	Luzern	1332	103	něm.
4	UR	Uri	Altdorf	1291	20	něm.
5	SZ	Schwyz	Schwyz	1291	30	něm.
6	OW	Obwalden	Sarnen	1291	7	něm.
7	NW	Nidwalden	Stans	1291	11	něm.
8	GL	Glarus	Glarus	1352	27	něm.
9	ZG	Zug	Zug	1352	11	něm.
10	FR	Fribourg/Freiburg	Fribourg/Freiburg	1481	182	něm., fr.
11	SO	Solothurn	Solothurn	1481	126	něm.
12	BS	Basilej - město	Basilej	1501	3	něm.
13	BL	Basilej - venkov	Liestal	1501	86	něm.
14	SH	Schaffhausen	Schaffhausen	1501	33	něm.
15	AR	Appenzell Ausserrhoden	Herisau	1513	20	něm.
16	AI	Appenzell Innerrhoden	Appenzell	1513	6	něm.
17	SG	St. Gallen	St. Gallen	1803	89	něm.
18	GR	Graubünden/Grigioni/Grischun	Chur	1803	208	něm., it., rm.
19	AG	Aargau	Aarau	1803	231	něm.
20	TG	Thurgau	Frauenfeld	1803	80	něm.
21	TI	Ticino	Bellinzona	1803	201	it.
22	VD	Vaud	Lausanne	1803	382	fr.
23	VS	Valais/Wallis	Sion	1815	158	něm., fr.
24	NE	Neuchâtel/Neuenburg	Neuchâtel/Neuenburg	1815	62	fr.
25	GE	Ženeva	Ženeva	1815	45	fr.
26	JU	Jura	Delémont	1979	83	fr.
Celek	CH	Švýcarsko	Bern		2773	něm., fr., it., rm.

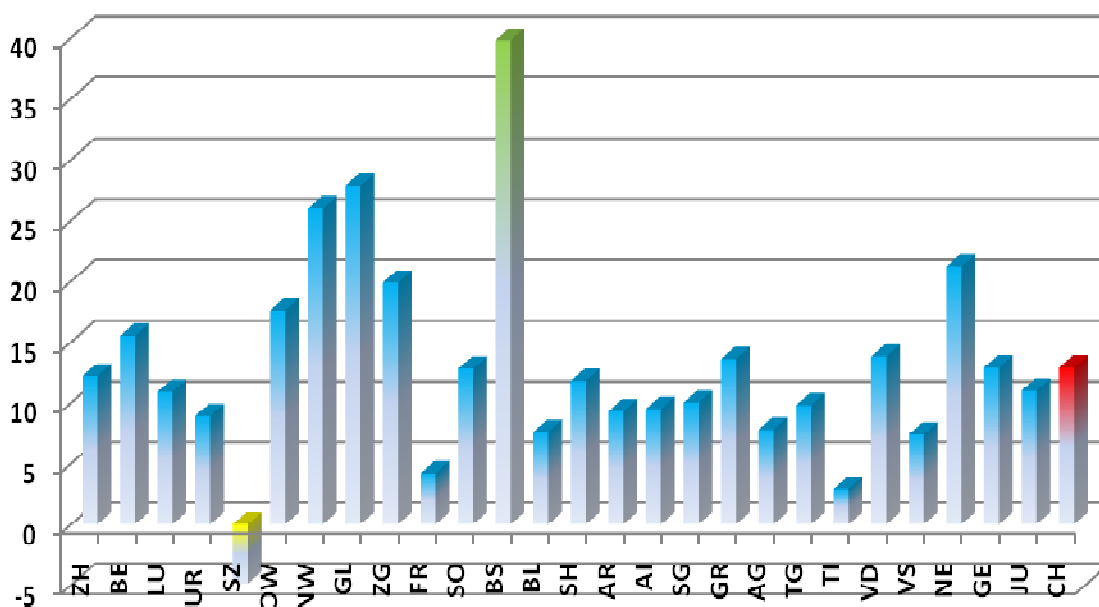
Zdroj: [61], vlastní úpravy

Obrázek č. 1.1 – Mapa kantonů Švýcarska

Zdroj: [16]

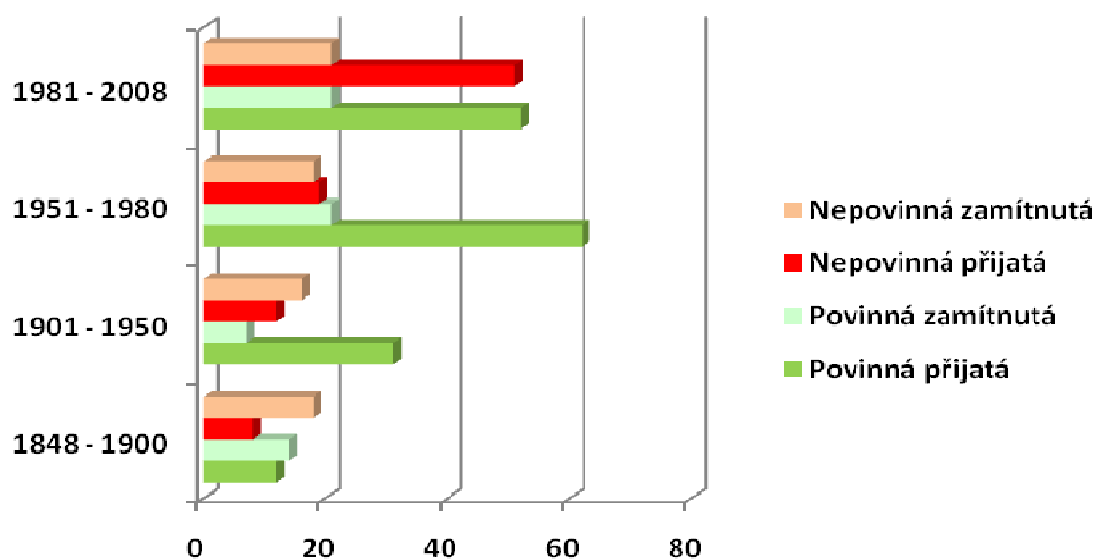
Graf č. 1.1 – Ekonomická dynamika švýcarských kantonů (v %)

Zdroj: [62], vlastní úpravy

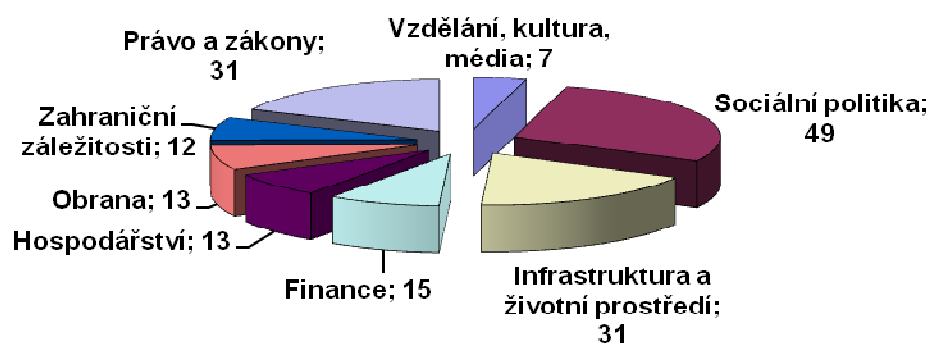
Příloha č. 2 – Švýcarská referenda

Graf č. 2.1 – Povinná a nepovinná referenda

Zdroj: [62], vlastní úpravy

Graf č. 2.2 – Předměty důležitých referend

Zdroj: [62], vlastní úpravy

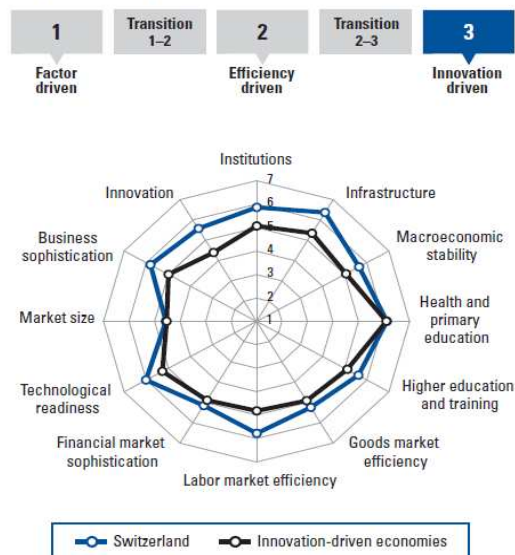
Příloha č. 3 – Konkurenceschopnost Švýcarska

Obrázek č. 3.1 - Konkurenceschopnost Švýcarska podle Světového ekonomického fóra (hodnocení pro období 2009 – 2010)

Global Competitiveness Index

	Rank (out of 133)	Score (1–7)
GCI 2009–2010	1	5.6
GCI 2008–2009 (out of 134)	2	5.6
GCI 2007–2008 (out of 131)	2	5.6
Basic requirements	3	6.0
1st pillar: Institutions	8	5.9
2nd pillar: Infrastructure	5	6.3
3rd pillar: Macroeconomic stability	17	5.6
4th pillar: Health and primary education	21	6.1
Efficiency enhancers	3	5.4
5th pillar: Higher education and training	6	5.6
6th pillar: Goods market efficiency	5	5.2
7th pillar: Labor market efficiency	2	5.8
8th pillar: Financial market sophistication	14	5.1
9th pillar: Technological readiness	3	6.0
10th pillar: Market size	36	4.6
Innovation and sophistication factors	3	5.7
11th pillar: Business sophistication	3	5.8
12th pillar: Innovation	2	5.6

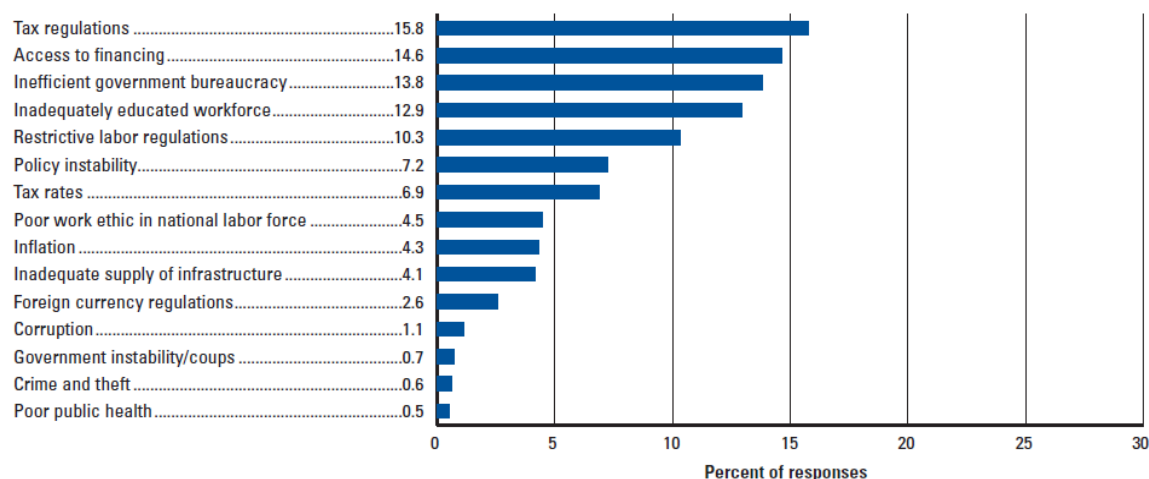
Stage of development

Zdroj: [74]

Obrázek č. 3.2 – Problematické faktory podnikání ve Švýcarsku (hodnocení pro období 2009 – 2010)

The most problematic factors for doing business

Zdroj: [74]

Příloha č. 4 – Bilaterální smlouvy mezi EU a Švýcarskem

Tabulka č. 4.1 - Účinnost jednotlivých bilaterálních smluv mezi EU a Švýcarskem

	Bilaterální smlouvy I. mezi EU a Švýcarskem	
	Předmět bilaterální smlouvy	Datum nabytí účinnosti
1.	Volný pohyb osob	1. červen 2002 ⁶²
2.	Technické překážky obchodu	1. červen 2002
3.	Veřejné zakázky	1. červen 2002
4.	Zemědělství	1. červen 2002
5.	Letecká doprava	1. červen 2002
6.	Pozemní doprava	1. červen 2002
7.	Výzkum	1. červen 2002
	Bilaterální smlouvy II. mezi EU a Švýcarskem	
	Předmět bilaterální smlouvy	Datum nabytí účinnosti
1.	Obchod se zprac. zemědělskými výrobky	30. březen 2005
2.	Zdanění důchodů	31. květen 2005
3.	Zdanění úspor	1. červenec 2005
4.	Životní prostředí	1. duben 2006
5.	Mediální programy	1. duben 2006
6.	Spolupráce v oblasti statistiky	1. leden 2007
7.	Dublínský a Schengenský prostor	12. prosinec 2008
8.	Program vzdělávání	Zahájení oficiálních negociací 9. dubna 2008
9.	Boj proti finančním podvodům	Provizorní implementace od 8. dubna 2009

Zdroj: [41]

⁶² Pro státy, které k EU přistoupily v r. 2004, nabyla tato smlouva účinnost 1. dubna 2006, pro Rumunsko a Bulharsko 1. června 2009

Resumé (Anotace)

VZTAHY EU A ŠVÝCARSKA **Bc. Martina Čermáková**

Cílem mé diplomové práce je analyzovat ekonomicko-politické vztahy mezi EU a Švýcarskem s důrazem na formu spolupráce, vzájemné přibližování a možnosti jejich budoucí spolupráce.

Práce popisuje historický vývoj a základní charakteristiku oblasti, včetně místních specifíků, čímž představuje profil a ekonomické zaměření země. Zabývá se postavením Švýcarska v ESVO a následným formováním vztahů s EU, které bylo uskutečňováno především prostřednictvím tzv. bilaterálních dohod. Jako nejdůležitější z bilaterálních dohod je popsána participace Švýcarska v Dublinském a Schengenském prostoru. Práce se také věnuje výsledkům referend s návazností na EU.

Závěrečná část zachycuje dopady globální krize na ekonomiku Švýcarska, včetně opatření, která byla na její oživení přijata. Dále práce analyzuje, zda a jaký vliv mají švýcarské politické strany – zejména Švýcarská lidová strana – na utváření názoru obyvatel jednotlivých kantonů vůči agendě evropské integrace. Závěrem se soustředí na souhrn rizik a předpokladů vstupu Švýcarska do EU.

Práce je doplněna mnoha grafy a tabulkami, které znázorňují výsledky zkoumání dané problematiky.

Summary (Annotation)

RELATIONS BETWEEN THE EU AND SWITZERLAND **Bc. Martina Čermáková**

The goal of my Diploma thesis is to analyse economic and political relations between the EU and Switzerland with emphasis on the partnership form, mutual approach and the options of their future cooperation.

Thesis describes the historical development and basic area's characteristic, including local specificities, whereby presents the profile and economic country's direction. It deals with the Switzerland's position in the EFTA and then with formation of the relations with the EU that was realized through the bilateral agreements. The most important of them is the Switzerland's participation in Dublin and Schengen area. Thesis also devotes to the referendum's results with the sequence on the EU.

Final part records global crisis's impacts on the Switzerland's economy including disposals which were accepted. Thesis further analyses if and what influence do Swiss political parties have – above all the Swiss People's Party – on the formation people's opinion in particular cantons toward the EU's agenda. In conclusion it focuses on the summary of the Switzerland's access hazards and possibilities to the EU.

Diploma thesis is completed by many graphs and tables which demonstrate the results of the thesis's questions investigation.